

Eliteidrættens krav til offentlige idrætsanlæg

Jens Alm
Idrættens Analyseinstitut
Januar 2014

Danish Institute for Sports Studies

IDRÆTTENS
ANALYSEINSTITUT

Titel

Eliteidrættens krav til offentlige idrætsanlæg

Hovedforfatter

Jens Alm

Øvrige bidragydere til rapporten

Aline van Bedaf

Rekvirent

Lokale og Anlægsfonden

Omslagslayout

Agnethe Pedersen

Øvrig grafik, opsætning og korrektur

Idrættens Analyseinstitut

Forsidefotos

Aalborg Stadion. Foto: Mathies Jespersen/Flickr

Superligakamp mellem Silkeborg IF og FCM, november 2011. Foto: Polfoto/Tycho Gregers

Print

Mercoprint

Udgave

1. udgave, København, januar 2014

Pris

Rapporten kan bestilles i trykt udgave hos Idrættens Analyseinstitut, pris kr. 150,00 inklusive moms, eksklusiv forsendelse. Rapporten kan downloades gratis i vidensbanken på idan.dk

ISBN

987-87-92120-73-1

978-87-92120-74-8 (elektronisk)

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Kanonbådsvej 4 A

1437 København K

T: +45 32 66 10 30

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Eliteidrættens krav til offentlige idrætsanlæg

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	4
Indledning	6
Resumé	8
Metode	9
Spørgeskemaernes udformning.....	10
Interview med centrale aktører.....	11
Desk-research	12
Den svenske debat	13
Idrættens krav til anlæg	15
Anlægskrav opstillet af Dansk Boldspil-Union og UEFA.....	15
Kravene fra Dansk Håndbold Forbund og det Europæiske Håndbold Forbund.....	20
Sammenligning med Norge og Sverige.....	21
Kravene fra Danmarks Ishockey Union.....	23
Sammenligning med Norge og Sverige.....	24
Konsekvenser, hvis klubber ikke opfylder forbundskrav	25
Konklusion	26
Kommunerne og eliteidrætten	28
Ejerforhold bag opvisningsanlæg.....	28
Eliteidrættens værdi for kommunerne	35
Kommunale investeringer	36
Idrættens krav til anlæg	39
Krav fra DBU og de lokale fodboldklubber	39
Kommunernes holdning til DBU's krav.....	40
DBU's krav til kapacitet i sammenligning med tilskuertallene	42
DBU's krav til varmeanlæg i banen.....	49
Håndbold og ishockey	51
Øvrige specialforbund og klubber.....	52
Kommunale investeringer for at imødekomme krav fra idrætten	53
Idrættens økonomiske vilkår	57
Eliteklubbernes lejevilkår	57
Førsteret til faciliteten.....	58

Kommercielle rettigheder	59
Serviceydelser.....	61
Interview med nøgleaktører	63
Interview med kommuner	63
Interview med DBU, Divisionsforeningen, NFF og SvFF.....	68
Konklusion og perspektivering	75
Litteratur.....	78
Appendiks 1	81
Eliteidrættens krav til offentlige opvisningsanlæg	81
Appendiks 2.....	87
Eliteidrættens krav til større idrætsanlæg.....	87
Appendiks 3	90
Appendiks 4.....	91
Appendiks 5	92
Appendiks 6.....	94

Indledning

Denne rapport handler om kommunal idrætspolitik med særligt vægt på eliteidræt og opvisningsanlæg. Rapporten har som sit primære formål at opnå bedre viden om de danske kommuners syn på og oplevelse af eliteidrættens krav til opvisningsanlæg. Samtidig perspektiverer rapporten, hvordan kommunerne opfatter eliteidræt, og hvor meget de har investeret i anlæg målrettet eliteidræt.

Rapportens første og primære fokusområde er eliteidrættens formelle krav til opvisningsanlæg i Danmark med paralleller til Norge, Sverige og til dels Holland. Det var en større debat om anlægskravene i netop Sverige, der var en af grundene til at kortlægge, hvilke formaliserede krav der findes i Danmark, og om danske kommuner har oplevet et pres fra idrætten at stille opvisningsanlæg til rådighed. Rapporten har i den forbindelse haft fokus på de eliteidrætsanlæg, som anvendes til fodbold, håndbold og ishockey.

Krav til anlæg er en i skandinavisk kontekst ikke et nyt fænomen. Ifølge Moen (1992) havde et mindre antal idrætsgrene, herunder fodbold og atletik, allerede krav til anlæg i begyndelsen af 1900-tallet, og op gennem 1900-tallet introducerede flere idrætsgrene anlægskrav. Som i dag havde internationale forbund ved siden af de nationale forbund også på det tidspunkt en indflydelse over anlæggenes udformning. Det afgørende nye er, at indflydelsen i dag ikke bare gælder specifikationer til selve spillefladen, men i stigende omfang også hele anlæggets udformning og kapacitet.

Sjöblom (2006) peger på, at der mellem 1950-1970, da velfærdsamfundets opbygning stod i centrum, og en stigning i den private levestandard fandt sted, også kom krav om en højere kommunal standard. Flere og større idrætsanlæg bliver efterspurgt, og idrættens forbund på nationalt niveau prøvede at stimulere dette behov. Dette kan sammenlignes med den svenske debat i starten af 2010'erne, hvor idrætten gennem anlægskrav og italesættelsen af idrættens samfundsnyttige rolle prøver at få kommuner til at investere offentlige midler i anlæg målrettet eliteidræt.

Rapportens andet fokusområde er de kommunale investeringer i anlæg primært dedikeret til eliteidræt og de tilhørende økonomiske vilkår for klubberne i de enkelte anlæg. Opvisningsanlæg finansieret af kommuner er intet nyt fænomen. Ifølge Wøllekær (2010) tog et omfattende boom i byggeri af idrætsfaciliteter fart efter slutningen af 1. verdenskrig. Kommunal idrætspolitik er i dag i høj grad ensbetydende med etablering og drift af anlæg på både bredde- og eliteniveau. Ifølge Ibsen & Eichberg (2006) går 80 pct. af de kommunale udgifter til idræt til opførsel og drift af idrætsanlæg. Lignende tal finder man i Sverige. Men kommunerne har ikke bare muligheden at støtte idrætten via opførsel og drift af anlæg – kommunerne kan via andre økonomiske vilkår, herunder lejeaftaler og serviceydelser samt salg af kommercielle rettigheder, præge den kommunale politik i forhold til eliteidrætten.

Rapportens opbygning

I rapportens metodekapitel vil de to gennemførte spørgeskemaundersøgelser til kommunerne blive nærmere præsenteret sammen med den kvalitative research, herunder interview og desk-research.

Rapportens tredje kapitel behandler den sideløbende svenske debat, hvor blandt andet Sveriges Kommuner og Landsting (SKL) – det svenske modstykke til KL (Kommunernes Landsforening) – i de senere år offentligt har kritiseret forbundenes krav til opvisningsanlæg.

Kapitel fire beskriver, hvilke formelle krav til anlæg forbundene i fodbold, håndbold og ishockey har opstillet, og de danske krav sammenlignes med kravene i Norge, Holland og Sverige.

Rapportens femte kapitel beskriver ejerforholdene bag idrættens opvisningsanlæg, mens kapitel seks behandler eliteidrættens værdi for kommunerne og ser på investeringerne på området.

Kapitel syv redegør for kommunerne oplevelser med og holdninger til det pres, der er fra forbund og klubber for at stille opvisningsanlæg til rådighed. I kapitlet vil også DBU's krav til kapacitet på danske fodboldstadions blive sammenlignet med de reelle tilskuertal.

Kapitel otte behandler eliteidrættens økonomiske aftalevilkår på anlæggene, herunder lejevilkår, serviceydelser, råderet og kommercielle rettigheder.

I rapportens niende kapitel afrapporteres de interviewes, der er foretaget med kommunerne og forbundene. Desuden indeholder kapitlet en afsluttende konklusion og perspektivering.

Resumé

Denne rapport har undersøgt eliteidrættens ønsker og krav til anlæg med særlig vægt på, om danske kommuner oplever et pres i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed for eliteidrætsklubber inden for de store tilskueridrætter, fodbold, håndbold og ishockey. Samtidig afdækkes kommunernes holdninger til eliteidræt og eliteidrættens ønsker og krav til anlæg.

Selve dataindsamlingen blev foretaget fra juni til november 2013. 54 af landets 98 kommuner (55 pct.) deltog i den første spørgeskemaundersøgelse med særligt fokus på idrættens anlægskrav, mens 83 pct. af de kommuner, der i sæsonen 2012/13 havde en eller flere eliteklubber inden for fodbold, håndbold eller ishockey (totalt 41 kommuner), deltog i den anden spørgeskemaundersøgelse med fokus på at indhente data om større kommunale anlægsinvesteringer og driften af anlæggene. De to spørgeskemaundersøgelser er blevet suppleret med desk-research og en række interview med kommuner og forbund, hvilket giver undersøgelsen såvel en kvantitativ som en kvalitativ vinkel.

Undersøgelsen viser overordnet, at eliteidrætten har en relativt høj status i langt de fleste af de 54 danske kommuner, der har besvaret spørgeskemaet. 60 pct. af disse mener, at eliteidrætten i høj grad eller i nogen grad tillægges stor værdi i kommunen, og at det derfor har høj politisk prioritet at stille gode faciliteter til rådighed. 74 pct. mener desuden, at investeringer i anlæg målrettet eliteidræt i nogen grad eller i høj grad er en kommunal opgave.

I sammenligning med håndbold og ishockey har fodbold de mest vidtgående og omfattende krav til opvisningsanlæg. Dette billede går med visse forskelle igen i de to øvrige skandinaviske lande. Da fodbolden i Danmark har de mest formaliserede krav til anlæg, er det naturligt at det også er fra fodboldens side, de fleste kommuner har oplevet et pres om at stille opvisningsanlæg til rådighed.

38 pct. af de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, mener, at de har oplevet et pres fra DBU om at stille opvisningsanlæg til rådighed, og 65 pct. har oplevet et pres fra klubber.

I nogle af kommunerne mener man, at kapacitetskravene i højere grad bør udformes på baggrund af konkrete analyser, og at hver enkelt klub selv skal bestemme, hvor meget der bør investeres i tilskuerfaciliteter.

Langt færre kommuner har oplevet et pres fra Dansk Håndbold Forbund (DHF) eller Danmarks Ishockey Union (DIU), og endnu færre kommuner har oplevet pres fra andre specialforbund. Til gengæld har 47 pct. af kommunerne, der har deltaget i undersøgelsen, oplevet et pres fra lokale eliteklubber i andre idrætsgrene som volleyball, gymnastik og svømning.

Metode

I 2005 og 2007 lavede Idrættens Analyseinstitut to mindre undersøgelser af investeringer i danske opvisningsanlæg, som blev benyttet af henholdsvis superligahold i fodbold og af håndboldligahold (både kvinder og herrer). I den forbindelse indhentede Idan også oplysninger om de lejevilkår, som var gældende for de klubber, der ikke ejede deres egne anlæg.

I 2011 publicerede Idan endvidere notatet 'Danske arenaer. Lejevilkår ved internationale idrætsarrangementer', hvor hovedformålet med undersøgelsen var at fremskaffe grundoplysninger om de enkelte arenaernes leje- og prisvilkår ved international idræts-events. Rapporten indikerede blandt andet, at leje- og prisvilkår i mange tilfælde ikke synes dikteret af markedøkonomiske hensyn, men ofte også er påvirket af regionalpolitiske eller kulturpolitiske hensyn. Der syntes således at være gode muligheder for, at arrangører kunne forhandle om gunstige lejevilkår fra event til event og fra arena til arena.

Denne rapport, 'Eliteidrættens krav til offentlige idrætsanlæg', har også fokus på, hvilke økonomiske betingelser eliteklubber har i forhold til brug af kommunale anlæg, hvilke investeringer og renoveringer, de forskellige aktører har foretaget i kommunale anlæg, samt faktuelle data omkring hver enkelt arena. Disse data er indhentet gennem en spørgeskemaundersøgelse blandt landets kommuner (spørgeskema 2¹). Men først og fremmest undersøger rapporten, hvilke krav og ønsker eliteidrætten, dvs. specialforbund og eliteklubber, har til anlæg, og kommunernes holdning og reaktioner på kravene. 'Spørgeskema 1'² blev udviklet til dette formål og herefter udsendt til alle landets kommuner.

Indsamlingen af data blev foretaget i juni-august 2013 samt senere gennem en supplerende rykkerunde for spørgeskema 2 i oktober måned.

Spørgeskema 1 blev sendt til alle 98 danske kommuner, mens spørgeskema 2 blev sendt til de kommuner, der i sæsonen 2012/13 havde en eller flere klubber i fodboldens Superliga, 1. division eller kvindernes elitedivision, bedste liga i herre- og damehåndbold eller Ishockeyligaen. Der blev i august måned rykket en enkelt gang for besvarelser via e-mail.

Omfang og svarprocent af undersøgelsens dataindsamling kan ses i tabel 1 herunder.

Tabel 1: Omfang og svarprocent

	Spørgeskema 1	Spørgeskema 2
Udsendte spørgeskemaer	98	41
Besvarede spørgeskemaer	54	34
Svarprocent	55,1 %	82,9 %

¹ Se appendiks 2.

² Se appendiks 1.

55 pct. af alle de danske kommuner valgte at besvare spørgeskema 1. En højere svarprocent havde måske været mulig i en anden periode end perioden juni-august, hvor mange i den kommunale sektor holder sommerferie. Dog besvarede hele 34 kommuner, der har en eller flere eliteklubber inden for fodbold, håndbold eller ishockey, spørgeskemaet; dvs. de idrætter, der kræver de største anlæg, hvilket giver en klar indikation af, at kommuner med én eller flere eliteklubber i højere grad har været tilbøjelige til at besvare spørgeskema 1. Den lave svarprocent fra kommuner uden en eliteklub kunne have sin forklaring i, at de ikke har set nogen grund til at besvare spørgeskemaet, eftersom de ikke har en eliteklub i kommunen og derfor ikke har oplevet et pres fra idrætten i forhold til anlægsinvesteringer.

Svarprocenten var med 83 pct. noget højere for spørgeskema 2. En forklaring kunne være, at en majoritet af de spørgeskemaer, der blev sendt ud, allerede helt eller delvis var udfyldt med data fra rundspørgen i 2005 og 2007, og at de ansvarlige i kommunerne således i spørgeskemaet kun blev bedt om at verificere og opdatere oplysningerne. Den højere svarprocent kan måske også forklares ved offentlighedsprincippet, hvor offentligheden som hovedregel skal have adgang til og indsigt i kommunale sager, herunder driften af kommunalt ejede opvisningsanlæg. Desuden var spørgeskemaundersøgelsen målrettet kommuner med anlæg, der anvendes til eliteidræt, hvilket betød, at kommuner helt uden eliteidrætsbenyttede faciliteter var frasorteret på forhånd.

Spørgeskemaernes udformning

Spørgeskema 1

Hovedformålet med spørgeskema 1 var at fremskaffe oplysninger om, hvorvidt kommunerne siden 2007 har oplevet et pres fra specialforbund eller lokale eliteklubber i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, og om kommunerne har valgt at investere i opvisningsanlæg for at imødekomme krav fra specialforbund eller klubber. Fokus var på kravene fra idrætsgrenene fodbold, håndbold og ishockey, men kommunerne havde også mulighed for at krydse af, hvis de havde oplevet krav fra andre idrætsgrene. Anlæg til de nævnte idrætsgrene blev valgt, da eliteklubber inden for fodbold, håndbold og ishockey afvikler deres kampe på forholdsvist store opvisningsanlæg, ligesom de i gennemsnit har de højeste tilskuertal.

Ud over de ovennævnte spørgsmål blev kommunernes spurgt om deres holdninger til Dansk Boldspil-Unions krav til danske fodboldstadions for afvikling af kampe i Superligaen, 1. division og elite-divisionen, samt i hvilken grad specialforbund og klubber bør bidrage økonomisk til opførsel og forbedringer af anlæg til eliteidræt, såfremt disse investeringer sker på baggrund af idrættens egne krav. Spørgeskemaet kan ses i sin helhed i appendiks 2.

Spørgeskemaet blev udsendt til alle 98 danske kommuner og stilet til kommunaldirektøren. En majoritet af kommunaldirektørerne valgte at lade en anden, relevant embedsmand i kommunen besvare spørgeskemaet, typisk kommunernes kultur- og fritidschef eller en fritidskonsulent.

Spørgeskema 2

Spørgeskema 2 følger op på de spørgeskemaer, der blev brugt ved Idans tidligere rundspørger om investeringer i opvisningsanlæg til Superligaen i fodbold og den bedste dame- og herrerække i håndbold, der blev gennemført i 2005 og 2007.

Hovedformålet med spørgeskema 2 var at få et opdateret billede af de kommunale opvisningsanlæg, der bliver brugt af eliteklubber i fodbold, håndbold og ishockey til kampafvikling. Hensigten var i den forbindelse at indhente data vedrørende større anlægsinvesteringer, drift og brugere samt lejevilkår og eventuelle afgifter. Hele spørgeskemaet kan ligeledes findes i appendiks 2.

Begge spørgeskemaer belyser perioden fra 2007 og frem til i dag i forhold til indhentningen af data og information fra de danske kommuner. Dels forelå der i forvejen data på investeringer i opvisningsanlæg i perioden op til 2007, dels var det naturligt at tage udgangspunkt i det år, hvor strukturreformen reducerede antallet af danske kommuner fra 271 til 98.

Interview med centrale aktører

Spørgeskemaerne er blevet suppleret med en række semistrukturerede interview med udvalgte kommuner og repræsentanter for fodboldforbundene i Danmark, Norge og Sverige samt Divisionsforeningen. Interviewene er gennemført for at give undersøgelsen en mere kvalitativ vinkel og forklaringskraft i forhold til spørgeskemaundersøgelsernes resultater. I den forbindelse blev to spørgeguides udformet. Én til kommuner og én til forbund. Inden for det kommunale område blev embedsmænd med ansvar for anlægsspørgsmål interviewet, typisk den kommunale idrætsschef og/eller en person med kendskab om de kommunale anlægsspørgsmål. Kommuner er dels blevet udvalgt på baggrund af de svar, de har givet i de udsendte spørgeskemaer, dels ud fra en vurdering af, om anlæg i kommunen kunne udgøre en interessant case, som det ikke var muligt alene at belyse gennem spørgeskemaundersøgelsen. De fem kommuner, der er blevet interviewet, er Aalborg, Holstebro, Silkeborg, Slagelse og Viborg.

På idrætssiden blev repræsentanter fra DBU og Divisionsforeningen interviewet, da disse to organisationer har direkte indflydelse på kravene til fodboldanlæg. Desuden blev repræsentanter fra de norske og svenske fodboldforbund interviewet for at kunne kvalificere sammenligningen af anlægskrav i dansk fodbold med de to øvrige skandinaviske lande. Desuden skulle interviewene belyse de norske og svenske forbunds holdninger til anlægskravene og de udfordringer, som de skaber i de respektive lande. Interviewene har haft fokus på fodbold, da undersøgelsen dokumenterer, at det er fodbolden, der i Danmark har opstillet de mest vidtgående krav til anlæg.

I alt er der blevet gennemført ni interview, hvoraf otte er blevet foretaget telefonisk, mens ét interview har fundet sted hos den pågældende kommune. Interviewene varede i en halv til en hel time og blev efterfølgende transskriberet og systematiseret inden for forskellige områder. Interviewene er foretaget i perioden oktober-november 2013. Se listen over interviewpersoner i litteraturlisten.

Desk-research

For at indhente nødvendige data og information er der foretaget en grundlæggende desk-research. Denne har bl.a. klarlagt idrætsorganisationernes kravspecifikationer til opvisningsanlæg samt tilskuertal fra de enkelte ligaer og klubber.

Specialforbundenenes krav til anlæg er blevet indhentet via de respektive forbunds hjemmesider eller via mail-korrespondance med disse. Tilskuertal for respektive ligaer og klubber er blevet indhentet fra hvert enkelt forbunds eller ligas hjemmeside suppleret med tal fra Danmarks Statistik samt superstats.dk. Kilderne på den anvendte statistik fremgår af rapporten. Ud over brugen af interview er de indsamlede svenske data indhentet via desk-research.

Den svenske debat

Denne rapport er til dels inspireret af den svenske debat omkring idrættens krav til opvisningsanlæg, der i sammenligning med den danske har været ganske intens i de senere år.

Præcis som i Danmark er der i Sverige opført en lang række nye opvisningsanlæg til idrætten siden 2000. Investeringerne er i høj grad sket for kommunale midler. Desuden er den arenabaserede idræt i Sverige noget mere udbredt og bredspektret i Sverige end i Danmark. Ud over fodbold, håndbold og ishockey – idrætsgrene, der er populære i både Sverige og Danmark – er bandy og floorball populære og udbredte tilskueridrætter i Sverige. Den globale finanskrisen, som både har ramt Danmark og Sverige, resulterede dog i en større kommunal forsigtighed, hvad angår større kommunale investeringer i opvisningsanlæg og dermed en stagnation i, hvad der midt i 2000-tallet blev betegnet 'arenaboomet'. Med opbremsningen fulgte en større offentlig bevidsthed om og bekymring for idrættens krav til opvisningsanlæg.

I 2010 vedtog bestyrelsen for Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), der er søsterorganisation til Kommunernes Landsforening (KL) i Danmark, som følge af debatten i mange kommuner et såkaldt idrætspolitisk holdningsdokument³. Dokumentet har til formål at fremhæve et antal idrætspolitiske områder, der set i et fremtidsperspektiv vil være vigtige for det kommunale og regionale niveau. I marts 2011 valgte SKL at supplere dette idrætspolitiske holdningsdokument med et særligt afsnit⁴, der berører eliteidrættens krav til opvisningsanlæg.

I afsnittet tilskriver SKL eliteidrætten samfundsmæssige værdi, både på et økonomisk og socialt plan, men SKL er samtidigt kritisk over for idrættens krav til anlæg, som ifølge SKL kan resultere i omprioritering af kommunale midler. SKL mener derfor, at det er nødvendigt med vejledende principper i forhold til investeringer i eliteidrætsanlæg på baggrund af idrættens krav. Først og fremmest mener SKL, at der indføres et princip om, at investeringer, der skyldes kravspecifikationer og regelændringer besluttet af internationale eller nationale forbund, skal finansieres af kravstilleren selv, dvs. idrætten. Er sådant finansieringsprincip skulle betyde, at kommuner ikke bliver tvunget til at hæve skatterne eller omprioritere inden for andre områder. Desuden mener SKL, at der bør findes en gensidig forståelse mellem kommuner og idrætten, som fremmer kendskabet til hinandens forudsætninger og viljen at finde samarbejdsløsninger.

I oktober 2011 publicerede Sveriges Television (SVT) en undersøgelse af svenske kommuners holdninger til eliteidrættens krav til anlæg. 229 af de 290 svenske kommuner besvarede det udsendte spørgeskema, hvilket giver en svarprocent på 79 pct. I undersøgelsen mente 127 kommuner, at investeringer i anlæg målrettet eliteklubber er og har været aktuelt siden 2000. Blandt de 127 kommuner med sådanne investeringer udtrykte 61 kommuner bekymring over kravene fra eliteklubber og specialforbund, og 104 kommuner mente, at eliteklubber og specialforbund ville blive nødt til at tage et større økonomisk ansvar ved investeringer i anlæg på baggrund af idrættens krav.

³ Sveriges Kommuner och Landsting (2010) Idrottspolitiskt positionspapper.

⁴ Sveriges Kommuner och Landsting (2011) Komplettering till positionspapper. Arena- och anläggningskrav från elitidrotten.

I kølvandet på SKL's udspil om eliteidrættens krav til anlæg og SVT's undersøgelse gik formændene for de seks største boldspilsforbund, Svenska Basketbollförbundet, Svenska Bandyförbundet, Svenska Fotbollförbundet, Svenska Handbollsförbundet, Svenska Innebandyförbundet samt Svenska Ishockeyförbundet, til modangreb i november 2011, hvor de i et fælles svar⁵, der publiceredes på respektive specialforbunds hjemmeside, udtrykte, at idrætten består af selvstændige foreninger, og at de beslutninger, der træffes og de krav, som er opstillet, ikke er rettet til kommunerne, men derimod til idrætten.

Formændene understreger, at de ikke genkender det billede, som SKL tegner, hvor basale kommunale opgaver er truede på grund af idrættens krav til anlæg, og at det er hver enkelt kommunalbestyrelse, der træffer beslutninger og har ansvar for de politiske prioriteringer – ikke idrættens repræsentanter.

I 2012 kom endnu et udspil fra SKL. I en skrivelse⁶ adresseret til Androulla Vassiliou, EU-kommissionær med ansvar for blandt andet kultur og idræt, beskrev SKL en situation i Sverige, hvor kommunerne risikerer at måtte overføre ressourcer fra børne- og ungdomsidrætten for at imødekomme eliteidrættens krav til anlæg. I skrivelsen understreger SKL, at kommunerne gerne vil bidrage til eliteidrætten, men at det ikke er rimeligt, at kommunerne alene skal betale for investeringerne i eliteidrættens anlæg på grund af særlige ønsker og krav. Ifølge SKL refererer de nationale specialforbund ofte til de europæiske specialforbund, når kommunerne har indsigelser mod anlægskravene, og derfor ville SKL med skrivelsen gøre Kommissionen opmærksom på problemstillingen samt opfordre Kommissionen til at føre en dialog med de europæiske forbund om eliteidrættens krav til anlæg.

Debatten foregår dog ikke kun mellem det offentlige og idrætten. Flere klubber i Sverige inden for fodbold og håndbold har udtrykt bekymring over anlægskravene og det forhold, at de kan tvinge klubber til at spille hjemmekampe på udenbys anlæg, fordi de ikke kan imødekomme kravene. Bekymringen er blevet udtrykt af klubber fra såvel mindre som større byer og fra klubber med såvel herre- som damehold. Det er da også en kendsgerning, at klubber ved et par lejligheder har været tvunget at flytte deres hjemmekampe for at imødekomme idrættens krav til anlæg. Dette er sket både for at imødekomme nationale krav og europæiske krav.

⁵ Svenska Basketbollförbundet, Svenska Bandyförbundet, Svenska Fotbollförbundet, Svenska Handbollsförbundet, Svenska Innebandyförbundet och Svenska Ishockeyförbundet (2011) Angående SKL:s utspel mot idrotten- <http://www.innebandy.se/sv/Arkiverade-nyheter/Nyhetsarkiv/November-2011/SKLs-utspel-mot-idrotten-ar-forvanande-och-felaktigt/>

⁶ Sveriges Kommuner och Landsting (2012) Skrivelse riktad till kommissionen gällande elitidrottens arenakrav.

Idrættens krav til anlæg

I den aktuelle undersøgelse er der som tidligere nævnt valgt fokus på eliteklubber inden for fodbold, håndbold og ishockey. Dvs. professionaliserede idrætsgrene, hvor tilskuertallene er høje i forhold til andre idrætsgrene.

Nedenstående gør rede for kravene fra Dansk Boldspil-Union (DBU) og inddrager i den forbindelse også kravene fra det europæiske fodboldforbund, UEFA. DBU's krav til anlæg er de mest omfattende blandt de undersøgte idrætsgrene i Danmark, og UEFA's krav har i en vis udstrækning været en inspiration for DBU. DBU's anlægskrav bliver sammenlignet med de anlægskrav, som Norges Fotballforbund (NFF), Svenska Fotbollförbundet (SvFF) samt Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) har opstillet. Det primære fokus er på de bedste herrerækker, mens kravene i de sekundære divisioner samt de bedste rækker for kvinder i de forskellige lande inddrages i mere begrænset omfang.

Herefter vil Dansk Håndbold Forbunds (DHF) krav til anlæg blive behandlet. Her vil også de norske og svenske regler blive inddraget til sammenligning

Endeligt bliver Danmarks Ishockey Union (DIU) anlægskrav i Ishockeyligaen præsenteret. Igen bliver kravene sammenlignet med kravene fra søsterforbundene i Norge og Sverige.

Anlægskrav opstillet af Dansk Boldspil-Union og UEFA

Indledning

Kravene fra DBU til danske fodboldstadioner for Superligaen og 1. division har været gældende siden 1. juli 2003. To år senere kom lignende krav for 2. division, og fra den 1. juli 2013 findes der også krav til fodboldstadioner for kvindernes Elitedivision. I DBU's manualer til Superligaen, 1. division samt Elitedivisionen findes A-krav samt B-krav. Ifølge DBU skal A-krav opfyldes som anført og beskrevet i 'Manual for Superligaen'. Hvis licensansøgeren ikke kan opfylde et A-krav som sådan, kan licensansøgeren ikke få udstedt licens. Ligesom A-krav skal B-krav opfyldes, men ifølge DBU fører manglende opfyldelse af et B-krav i sig selv ikke til afvisning af licens, men udløser en sanktion fra DBU's disciplinærudvalg. For Elitedivisionen findes udover A- og B-krav også C-krav, som ifølge DBU kun er en anbefaling til klubberne, og fører således ikke til afvisning af licens eller til sanktion.

DBU har udviklet manualer for Superligaen⁷, 1. division⁸ samt Elitedivisionen⁹. Manualerne beskriver de krav, som en klub skal opfylde for at få licens til at spille i de respektive ligaer. De tre manualer består af fem forskellige kravområder, hvoraf krav til stadion og træningsfaciliteter er et af dem. Ifølge DBU er målsætningerne med og fordelene ved stadionkravene:

⁷ http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/turneringer/SL_Manual_13-14.pdf

⁸ http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/turneringer/1DIV_Manual_13-14.pdf

⁹ http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/klublicenssystem/2013-2014/Elitedivisionen%20Licensmanual%202013-14.pdf

- At fodboldtilskuere gives et sikkert, komfortabelt og indbydende miljø.
- At repræsentanter for medierne og pressen er i stand til at udføre deres arbejde på en hensigtsmæssig og korrekt måde.
- At licensansøgerens spillere tilbydes egnede træningsfaciliteter, som hjælper dem til at forbedre deres tekniske færdigheder.
- At beskrivelserne betyder, at ejeren af et stadion altid ved, i hvilken kategori det pågældende stadion henhører, idet repræsentanter fra DBU inspicerer og kategoriserer det benyttede stadion.
- At et stadion, som på alle måder er af høj kvalitet, vil tiltrække flere tilskuere og dermed økonomiske ressourcer til ejeren og/eller licensansøgeren. Det giver mulighed for at finansiere kommende stadionfaciliteter og udgør samtidig en væsentlig indtægtskilde for licensansøgeren. Endelig vil mange tilskuere på et stadion medvirke til, at en fodboldkamp kan afvikles i en god atmosfære.¹⁰

Ud over de manualer, DBU har udviklet for Superligaen, 1. division samt Elitedivisionen har DBU også samlet alle stadionkrav i dokumentet 'Krav til danske fodboldstadioner for afvikling af kampe i Superligaen, 1. division, 2. division og Elitedivisionen (Kvinde-DM)'.¹¹

For Superligaen findes der ifølge direktøren for Divisionsforeningen Claus Thomsen, i alt 60 stadionkrav, hvoraf 51 er obligatoriske, og 9 er anbefalinger. 24 af DBU's obligatoriske krav er sikkerheds- og/eller myndighedskrav, 14 er praktiske krav og 13 krav er egentlig fodboldrelaterede.¹²

Ud over DBU's krav til stadionanlæggene har UEFA opstillet en række krav på europæisk niveau, der omfatter klubber i turneringer sanktionerede af UEFA. Den gældende udgave¹³ blev offentliggjort i 2010, og kravene i 'UEFA Stadium Infrastructure Regulations' er opdelt i fire stadionkategorier (kategori 1-4).

De højeste krav finder man i kategori 4, som omfatter play off-kampe til gruppespillet i Champions League samt alle kampe i hovedturneringen¹⁴, kampene i UEFA Europa Leagues hovedturnering¹⁵ samt europamesterskabet i fodbold for herrer¹⁶. Her kræves eksempelvis en kapacitet på 8.000 tilskuere. Selvom der kun er krav om 8.000 i kapacitet, er en finale i Europa League aldrig blevet afviklet på et stadion med under 40.000 i kapacitet, ligesom en finale i Champions League aldrig er blevet spillet på et stadion med en kapacitet under 60.000. Det er vigtigt, at pointere, at UEFA's krav kun gælder, når en klub deltager i en UEFA-turnering. De nationale stadionkrav opstilles af hvert enkelt nationalt fodboldforbund.

¹⁰ http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/turneringer/SL_Manual_13-14.pdf

¹¹ http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/klublicenssystem/2013-2014/Krav%20til%20danske%20stadioner%20v2013.pdf

¹² Fodboldens krav til danske stadions. Oplæg ved konferencen 'Idrættens største udfordringer III' torsdag den 5. september i Vejen.

¹³ <http://www.fai.ie/PDF/UEFAStadiumInfrastructureRegulations2010.PDF>

¹⁴ http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/competitions/Regulations/01/94/62/34/1946234_DOWNLOAD.pdf

¹⁵ http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/competitions/Regulations/01/94/62/40/1946240_DOWNLOAD.pdf

¹⁶ http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefa/Others/84/03/26/840326_DOWNLOAD.pdf

DBU's krav i sammenligning med Sverige, Norge og Holland

Eftersom der i spørgeskemaet til danske kommuner er fokus på kravene til kapacitet og varmeanlæg under banen, typisk de to mest omkostningstunge investeringer, følger her en sammenligning af DBU's krav på disse områder med de krav, som fodboldforbundene i Sverige, Norge og Holland har opstillet for de bedste rækker.

Stadionkapacitet

Et af DBU's fodboldrelaterede krav (krav 31) omhandler tilskuerkapacitet. For afvikling af kampe i Superligaen kræver DBU en tilskuerkapacitet på minimum 10.000, hvoraf mindst 3.000 skal være siddepladser. Kravet om siddepladser ligger midt imellem UEFA's kapacitetskrav i kategori 2 og 3. DBU anbefaler endvidere, at siddepladserne er overdækkede, uden at det er et egentligt krav.

Svenska Fotbollförbundet's (SvFF) krav til stadion i Allsvenskan¹⁷, dvs., den bedste række i svensk fodbold, indeholder 56 krav i den seneste udgave med gyldighed fra sæsonen 2014. Lige som i Danmark er det krav 31 i SvFF's stadionreglement, der specificerer, hvilken kapacitet et stadion skal have. I Sverige skal et stadion således have minimum 3.000 overdækkede siddepladser, men i modsætning til Danmark findes ikke yderligere krav om den samlede stadionkapacitet. Dog kræver SvFF, at kun 20 pct. af stadions totale kapacitet må være ståpladser.

Norges Fotballforbund (NFF) har valgt en anden vej i forhold til Danmark og Sverige¹⁸. Den totale tilskuerkapacitet på et stadion i den bedste række, Tippeligaen, skal som minimum være lig det gennemsnitlige tilskuertal fra seneste sæson, hvilket i realiteten betyder, at hver enkelt klub, lige som i Sverige, i langt videre udstrækning selv kan bestemme, hvilken stadionkapacitet den ønsker at have. Dog har det norske fodboldforbund lige som det danske og det svenske et krav om minimum 3.000 siddepladser. Desuden regulerer det norske fodboldforbund som det svenske også antallet af ståpladser, idet højst 40 pct. af et stadions totale kapacitet i Tippeligaen må være ståpladser.

I Holland har man lige som i de skandinaviske lande et krav om, at mindst 3.000 af et stadions kapacitet skal være siddepladser. Imidlertid opererer det hollandske fodboldforbund ikke med et højere samlet kapacitetskrav som DBU. Det er som regel ikke standard at have ståpladser i den bedste hollandske række, Eredivisie, men det er muligt at have ståpladser på stadion efter aftale med det hollandske fodboldforbund (KNVB), hvis man opfylder forbundets sikkerhedskrav.

Varmeanlæg under banen

Medmindre en klub spiller på kunstgræs, kræver alle skandinaviske fodboldforbund, DBU, SvFF og NFF, samt KNVB, at stadionanlæg, der benyttes af klubber i den bedste række, skal have varmeanlæg under banen, så banen er spilbar hele året.

¹⁷ http://fogis.se/imagevault/images/id_84774/scope_o/imagevaulthandler.aspx

¹⁸ http://ekstranett.fotball.no/Documents/Klubblisens_menn/Klubblisenskapitlene/Lisenskriterier%20-%20Infrastrukturkriterier%20menn.pdf

Dette krav omfatter i Norge også klubber i den næstbedste række samt den bedste damerække. I Sverige træder en tilsvarende regel i kraft fra 2014. I Danmark henstiller DBU, at klubber i 1. division har varmeanlæg under banen fra sæsonen 2014/15, men først fra sæsonen 2017/18 vil det i Danmark være et egentligt krav.

Tabel 2: Oversigt over krav til stadionanlæg i bedste herrerække, fodbold

	Superligaen (Danmark)	Allsvenskan (Sverige)	Tippeligaen (Norge)	Eredivisie¹⁹ (Holland)
Antal klubber	12	16	16	18
Mindste antal siddepladser	3.000	3.000 (overdækkede)	3.000	3.000
Ståpladser	Ja	Maks. 20 pct. af et stadions totale kapacitet	Maks. 40 pct. af et stadions totale kapacitet	Ja, efter aftale med KNVB
Kapacitetskrav	10.000	3.000	Det gennemsnit- lige tilskuertal fra sidste sæson	3.000
Varme i banen	Ja	Ja	Ja	Ja
Lysanlæg	Mindste gen- snitlige lysstyrke på 1.000 lux, men anbefaling om 1.400 lux	1.200 lux	1.200 lux	800 lux

¹⁹ http://www.fcgroningen.nl/fileadmin/user_upload/archief/Pdfs/Handboek%20Competitiezaken%202013-2014.pdf

Tabel 3: Oversigt over krav til stadionanlæg i bedste damerække, fodbold

	Elitedivisionen ²⁰ (Danmark)	Dam- allsvenskan ²¹ (Sverige)	Toppserien ²² (Norge)	BeNe League ²³ (Holland- Belgien)
Antal klubber	10	12	12	16
Mindste antal siddepladser	200 (siddepladserne bør være overdækkede)	800 (overdækkede)	Anbefaling om 2.000 i siddepladser (500 overdækkede) ved nyt stadionbyggeri. Alternativt kan man forberede en enkel udbygning til 2.000 siddepladser (500 overdækkede), når dette bliver nødvendigt.	200 (overdækkede)
Ståpladser	Ja	Ja	Ja	Ja
Kapacitetskrav	2.000	800	Anbefaling om 2.000 i siddepladser (500 overdækkede) ved nyt stadionbyggeri. Alternativt kan man forberede en enkel udbygning til 2.000 siddepladser (500 overdækkede), når dette bliver nødvendigt.	200
Varme i banen	Nej	Ja	Ja	Nej
Lysanlæg	250 lux, dog 700 lux ved tv-kampe om aftenen	800 lux	800 lux	400 lux

²⁰ http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/klublicenssystem/2013-2014/Elitedivisionen%20Licensmanual%202013-14.pdf

²¹ http://fogis.se/imagevault/images/id_84776/scope_o/imagevaulthandler.aspx

²² <http://ekstranett.fotball.no/Documents/Toppserien/Klubblisens/Lisenskriterier%20-%20Infrastrukturkriterier.pdf>

²³ <http://www.beneleague.com/data/2013-2014/reglementen/competitiereglement-13-14-nl.pdf>

Tabel 4: Oversigt krav til stadion i den næstbedste herrerrække, fodbold

	1. division (Danmark)	Superettan (Sverige) ²⁴	1. division (Norge) ²⁵	1. division (Holland)
Antal klubber	12	16	16	20
Mindste antal siddepladser	800	1.000 (overdækkede)	800 (100 over- dækkede)	2.000
Ståpladser	Ja	Ja	40 pct. af et sta- dions totale kapa- citet	Ja, efter aftale med KNVB
Kapacitetskrav	4.000	1.000	Det gennemsnit- lige tilskuertal fra sidste sæson	2.000
Varme i banen	Nej (dog fra 2017-18)	Ja	Ja	Nej
Lysanlæg	500 lux	800 lux	800 lux, men installerer klub- ben nyt lysanlæg, skal det kunne opgraderes til 1.200 lux	800 lux

Øvrige krav og licensregler

Ud over krav til kapacitet og varmeanlæg har alle forbund andre krav til stadionanlæg. Det gælder blandt andet krav om presseforhold, myndigheds- og sikkerhedskrav, indretningen af omklædningsrum og VIP-arealer. Se litteraturhenvisningen bagest i rapporten for yderligere oplysninger om DBU, NFF og SvFF's anlægskrav.

I Danmark, Norge og Holland er kravene til stadionbyggerier reguleret gennem et licenssystem, som hver enkelt klub er nødt til at opfylde for at kunne deltage i turneringen. Kravene i de forskellige licenssystemer rækker, som tidligere berørt, langt videre end til anlægskrav og berører blandt andet juridiske, økonomiske, administrative og ledelsesmæssige krav. Det svenske licenssystem er mindre omfattende og har kun fokus på økonomi samt personale og administration. Krav til stadion er ikke inkluderet i SvFF's licenssystem. Derimod findes et krav om, at hver klub i Allsvenskan, Superettan samt Damallsvenskan skal have adgang til et reservestadion, der skal opfylde de samme krav som det normale stadion. Også klubber, der spiller i BeNe League, den bedste række for kvinder i Belgien og Holland, skal have et reservestadion i eget land.

Kravene fra Dansk Håndbold Forbund og det Europæiske Håndbold Forbund

Det gældende Ligareglement²⁶ under Dansk Håndbold Forbund trådte i kraft 1. juli 2013 og omfatter Håndbold Ligaen, 1. division samt for kampe spillet i Landspokalturneringens landsdækkende runder for såvel herrer og damer.

²⁴ http://fogis.se/imagevault/images/id_84775/scope_o/imagevaulthandler.aspx

²⁵ http://ekstranett.fotball.no/Documents/Klubblisens_menn/Klubblisenskapitlene/Lisenskriterier%20-%20Infrastrukturkriterier%20menn.pdf

²⁶ <http://www.dhf.dk/Regler/reglementer/ligareglementet>

Reglementet indeholder ingen specifikke krav til anlæggene, men beskriver reglementet for afviklingen af DHF's turneringer, klubskeer mv. I dokumentet 'Spilleregler'²⁷ findes derimod nogle detaljeregler, der foreskriver banestørrelse, mål størrelse, antal pladser på hver udskiftningsbænk. Hertil kommer mere halspecifikke retningslinjer for belysning, hvor DHF anbefaler 1.200 lux til haller, hvor der spilles elitehåndbold, og minimum 600-800 lux for almindelige turneringskampe. Dertil opstiller DHF krav til højden på haller til håndbold. Ifølge DHF skal en hal, hvori der spilles håndbold, have en højde på mindst 7 meter fra gul til loft, hvis det er en hal med flad tagkonstruktion. Hvis det er en hal med tagrejsning, er der et krav om det mindst 9 meters højde fra gulv til loft, mens højden fra gulv til loft skal være minimum 4,5 meter ved sidelinjen.

Ligesom i fodbold er danske håndboldklubber, der deltager i turneringer på europæisk niveau, nødt til at forholde sig til det europæiske forbunds krav. Det Europæiske Håndbold Forbunds (EHF) krav til deltagelse i de europæiske klubturneringer er mere omfattende og detaljerede end DHF's krav.

I modsætning til UEFA, der opererer med fire kategorier af anlægskrav, er EHF's krav til arenaer ens. EHF mangler desuden specifikke krav til kapacitet. Ifølge reglementet for de i alt syv europæiske turneringer^{28,29,30,31} skal en passende kapacitet ifølge EHF defineres fra gruppespillet til kvartfinaler. I visse turneringer, blandt andet Final Four, finder semifinaler og finale sted i samme by og arena, mens man i andre turneringer afvikler finalespillet på både hjemme- og udebane. Ifølge EHF Cup Bidbook 2013/14³² er kapacitetskravet for at arrangere Final Four³³ minimum 6.000. Herudover kommer en række krav til blandt andet hoteller og infrastruktur.

Sammenligning med Norge og Sverige

I Norge og Sverige findes mere omfattende krav til anlæg i håndboldens bedste række. Ifølge dokumentet 'Eliteserielisensreglement sæsongen 2013/2014'³⁴ fra Norges Håndboldforbund (NHF) er arenaer af stor betydning og underlagt særlige krav. Derudover er arenafaciliteter blevet defineret som et prioriteret område af bestyrelsen i NHF mellem 2009-2013. I modsætning til Sverige, hvor kravene til anlæg er differentierede mellem herre- og kvinderækker, omfatter de norske krav til anlæg benyttet i den bedste række, Postenligaen, både herrer og damer

I Norge skal *alle* anlæg fra sæsongen 2014/2015 være tilpassede til NHF's nye krav fra Eliteserielisensreglement 2013-2014, så de både kan benyttes til kampe i Postenligaen og EHF's turneringer. I Sverige har man en model, hvor haller, der er blevet opført efter 9. juli 2010, skal indordne sig andre krav end de ældre arenaer. I modsætning til Norge skal alle arenaer altså ikke underordne sig samme krav – kravene er differentierede efter anlægsår.

²⁷ <http://www.dhf.dk/Regler/spilleregler>

²⁸ http://ebook.eurohandball.com/2013-regulations-EHFCUPM/EHFCUPM/Regulations_EHFCup.pdf

²⁹ <http://ebook.eurohandball.com/2013-regulations-MCL/>

³⁰ <http://ebook.eurohandball.com/2013-regulations-WCL/>

³¹ <http://ebook.eurohandball.com/2013-regulations/>

³² Se litteraturhenvisning bagest i rapporten.

³³ Slutspil, hvor finale og semifinaler finder sted i samme by.

³⁴ <http://www.handball.no/p1.asp?p=1874>

I Sverige³⁵ fastslår dokumentet 'Arenabestämmelser för handboll', at der ved kampe i herrernes bedste række, Eliteserien, minimum skal være 1.500 pladser med siddepladstribuner på begge langsider. Ved ombygning eller ved opførsel af en ny arena er kravet til kapacitet minimum 2.500 tilskuerpladser, hvoraf mindst 2.000 skal være siddepladser. I damernes bedste række er der krav om minimum 600 pladser, hvoraf 400 skal være siddepladser. Hvis en arena er blevet renoveret, eller en ny arena skal opføres, er kravet minimum 1.200 pladser og tribuner med siddepladser på begge langsider.

I Norge, hvor kravene for kvinde- og herrekampe er ens, skal en hal efter de nye regler have tribuner på begge sider og en samlet kapacitet på minimum 2.000, hvoraf 1.500 skal være siddepladser, og alle siddepladser skal være nummererede. Desuden må antallet af nummererede pladser ikke være mindre end 50 pct. af den totale tilskuerkapacitet. Klubber, der hører hjemme i kommuner med lille befolkningsgrundlag, har dog mulighed for at få dispensation fra reglerne.

Kravene til belysning er rimeligt omfattende i Norge, hvor man blandt andet har krav til lyskilder, lysarmaturers robusthed og levetid, lysfaglig planlægning og lysarmatur i hallen. I forhold til lux skal der ifølge de nye krav gældende for arenaer opført efter 1. august 2014 være minimum 1.400 lux.

I Sverige er det et krav, at der i herreligaen skal være 1.200 lux, hvis arenaen er ny eller er blevet renoveret. Dette er en skærpelse i forhold til DHF, der kun *anbefaler* 1.200 lux. I dameligaen gælder kun krav om lysforhold, hvis hallen er ny. Ellers er kravene om lysforhold ens i Danmark og Sverige.

Det samme gælder kravene til taghøjde, hvor både DHF og SHF kræver en minimum taghøjde på 7 meter, i den svenske dameliga dog kun, hvis hallen er nyopført. DHF har herudover særlige krav til højden i haller med tagrejsning. I Norge skal der minimum være 9 meter i fri højde, hvilket forstærker billedet af skrappe krav under NHF.

Både i Norge og Sverige er kravene til presseforhold meget mere omfattende end i Danmark. Særligt Norge har detaljerede krav. Der findes blandt andet specifikationer på internet, trådløst netværk, parkering, strøm til OB-busser samt faciliteter til de, der arbejder inden for medierne. Tilsvarende formaliserede krav findes ikke i Danmark. For videre læsning om NHF og SHF's krav til presseforhold se litteraturhenvielsen bagest i rapporten.

³⁵ http://www.handboll.info/ImageVaultFiles/id_5779/cf_273/Bilaga%206b.PDF

Tabel 5: Oversigt over krav til håndboldarenaer, bedste herrerække

	Danmark	Sverige	Norge
Antal klubber	14	14	12
Kapacitet	-	1.500. Ved nybyggeri 2.500	2.000
Mindste antal siddepladser	-	Siddepladstribuner på begge langsider. Ved nybyggeri mindst 2.000 siddepladser	1.500. Antallet nummererede pladser må ikke være mindre end 50 pct. af den totale tilskuerkapacitet
Ståpladser	-	Ja	Ja
Lysanlæg	Anbefaling om 1.200 lux	1.200 lux ved nybyggeri	1.400 lux
Taghøjde	7/9 meter	7 meter	9 meter

Tabel 6: Oversigt over krav til håndboldarenaer, bedste damerække

	Danmark	Sverige	Norge
Antal klubber	12	12	12
Kapacitet	-	Minimum 600 pladser. Ved nybyggeri 1.200 pladser	2.000
Mindste antal siddepladser	-	400 siddepladser. Ved nybyggeri siddepladstribuner på begge langsider	1.500. Antallet nummererede pladser må ikke være mindre end 50 pct. af den totale tilskuerkapacitet
Ståpladser	-	Ja	Ja
Lysanlæg	Anbefaling om 1.200 lux	1.200 lux ved nybyggeri	1.400 lux
Taghøjde	7/9 m	7 meter	9 meter

Kravene fra Danmarks Ishockey Union

I kapitel III §1 i dokumentet 'Love og turnering'³⁶ fastslår DIU, at kampe skal spilles på baner godkendt af DIU, hvilket udmøntes i dokumentet 'Spilleregler 2010-2014'³⁷, der udover spilleregler også har et par enkelte regler om spillere og dommeres omklædningsrum samt belysning. DIU fremhæver, at forbundet kan meddele dispensation fra de gældende isbanekrav.

³⁶ http://www.ishockey.dk/PDF/Love_og_turnering_2013.pdf

³⁷ <http://www.hockeyligaen.dk/uploads/Regel-%20%20casebook%202010-2014%20-%20samlet%20version%201%200.pdf>

Sammenligning med Norge og Sverige

I Sverige er kravene til anlæg for klubber, der deltager i SHL, dvs. den bedste række, delt op i obligatoriske og anbefalede krav. Inden for de to områder findes 10 respektive 11 krav. Ifølge dokumentet 'Arenakrav'³⁸ skal en arena som minimum have 4.000 pladser, hvoraf 2.000 skal være siddepladser.

Kravene fra Norges Ishockeyforbund³⁹ (NIF) for deltagelse i Eliteserien og afvikling af international kampe er delt op i 11 kategorier omfattende blandt andet kapacitet, tekniske installationer, medieforhold og sikkerhed. I den forstand ligner kravene fra NIF de krav, som DBU, NFF og SvFF opstiller inden for fodbold – dog er antallet af krav færre, og de er mindre detaljerede.

Formålet med kraven, er ifølge NIF:

1. Å oprette befaringsprotokoll for ishaller og gennemføre befarings af samtlige ishaller som skal benyttes i Elitserien
2. Å oprette og vedlikeholde en sikker, komfortabel og høj standard på alle arenaer i Norge
3. At alle disse ishaller skal klassificeres og sertifiseres (NIF 2012).

I dokumentet, der behandler certificeringen af haller, klassificeres hallerne i tre kategorier: A og B samt en kategori, der dækker over haller, der på en eller anden måde ikke opfylder forbundets krav. Haller, der er godkendt til kategori A, er certificerede til at afvikle kampe i Eliteserien, slutspillet inklusive finaler samt internationale kampe. De haller, der ikke har opnået en certificering fra kategori A, men har klaret kravene fra kategori B, må afvikle arrangere kampe i Eliteserien og slutpil, undtagen finaler. I Sverige findes ikke denne type af kategorier. Alle haller skal opfylde forbundets obligatoriske krav.

For at opfylde kapacitetskravene til kategori A skal en hal i Norge minimum have 3.000 pladser, hvoraf mindst 2.000 skal være siddepladser. I sammenligning med Sverige er kravene lidt lavere, dog findes der i krav i Norge om, at der som minimum skal være tribuner på de to langsider. Dette krav er ikke udspecificeret i Sverige. Kapacitetskravet for kategori B-haller er minimum 2.000, heraf 1.000 siddepladser og minimum en langside med tribune.

Lige som inden for fodbold og håndbold er der krav om at arenaerne skal have en bestemt form af belysning. I Sverige er der et krav om 1000 lux. Med hensyn til belysning er kravene fra NIF rimeligt lig de svenske krav. Lige som i Sverige og SHL skal en hal i Eliteserien minimum have 1000 lux, hvis de skal opfylde kravene i kategori A. Derimod er kravene lidt lavere for haller i kategori B, hvor forbundet har krav om 800-1000 lux.

Også på medieområdet er der en række obligatoriske krav. I Sverige skal der forefindes fem kameraplader, en specifik plads for en OB-vogn samt forbindelse til internet. Hallerne i Norge skal tilbyde gode faciliteter for mediefolk, og der er en række krav til bl.a. trådløst netværk og antallet af

³⁸ http://www.swehockey.se/ImageVault/Images/id_362/ImageVaultHandler.aspx

³⁹ <http://www.hockey.no/anlegg/Documents/Sertifisering%20av%20ishaller%20Eliteserien%20senior.pdf>

pladser til den skrivende presse. Generelt er kravene til medieforhold inden for ishockey mindre omfattende og detaljerede sammenlignet med fodbold og norsk håndbold.

Konsekvenser, hvis klubber ikke opfylder forbundskrav

Kravene fra forbundene er opstillet, fordi hvert enkelt forbund gerne vil sikre en vis standard på de anlæg, det bliver brugt i de bedste rækker. Men hvad er konsekvenserne, hvis klubber ikke kan opfylde arenakravene?

Fodbold

I den situation, hvor en licensansøger inden for dansk fodbold ikke opfylder et eller flere A-krav, kan klubben ikke få udstedt licens, hvilket betyder, at klubben ikke må deltage i den turnering, som den sportsligt er kvalificeret til. Det findes en mulighed at få tildelt dispensation, hvis man ikke opfylder ét eller flere A-krav, for eksempel på grund af lokale omstændigheder, der ligger uden for klubbens kontrol. Dispensationen fra DBU er kun gyldig i én sæson, men dispensationen kan fornyes til den efterfølgende sæson, hvis klubben kan dokumentere, at der findes konkrete planer om at imødekomme kravet eller kravene. Hvis dispensationen fornyes, gælder den kun for spil i Superligaen og ikke for UEFA's klubbturneringer.⁴⁰

I interviewet med DBU fremhæver unionen, at der findes mulighed for dispensation, og at man ikke stiller krav fra den ene dag til den anden. Divisionsforeningen fremhæver desuden, at man endnu ikke har oplevet, at en klub ikke kunne rykke op på grund af kravene, og at dette skyldes, at klubber kan få omfattende dispensationer det første år efter oprykning.

I Norge er klubber i Tippeligaen, 1. division samt den bedste række for kvinder omfattet af NFF's licenskrav, der omfatter krav til stadion. Hvis man som klub ikke opfylder de krav, NFF opstiller, kan klubben miste sin licens og dermed muligheden for at deltage i rækken. En klub, der rykker op til 1. division eller den bedste division for kvinder, har mulighed for at gennemføre kampene i den følgende sæson uden licens. Klubber har også mulighed at spille på et godkendt stadion uden for hjemkommunen og kan på den måde beholde deres licens. I interviewet med NFF fremholder forbundet, at man er nødt til at respektere den kommunale budgetproces, og at klubber har muligheder for at få dispensation, hvis de har en handlingsplan, der godtgør, at de vil kunne spille på et licensgodkendt stadion inden for et tidsrum på et par år.

I Sverige er reglerne lidt anderledes, idet den svenske elitelicens⁴¹ ikke inkluderer stadionkrav som et krav for at deltage i de divisioner, der er omfattet af stadionkrav. Den svenske elitelicens har fokus på økonomi samt personale og administration. Dette betyder, at hvis en klub ikke opfylder de krav til stadions, der er fastlagt af SvFF, bliver klubben ikke smidt ud af den division, den pågældende klub deltager i, men stadion kan blive underlagt et spilleforbud. Dette betyder, at klubben i givet fald er nødt til at spille sine hjemmekampe på et godkendt reservestadion, indtil klubbens normale stadion lever op til kravene.

⁴⁰ http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/turneringer/SL_Manual_13-14.pdf

⁴¹ http://fogis.se/ImageVault/Images/id_54122/scope_o/ImageVaultHandler.aspx

Ligesom i Danmark og Norge har klubber, der er rykket op, mulighed for at få dispensation i Sverige. Der kan således gives dispensation, hvis klubben kan påvise, at der inden for tre år findes planer at renovere eksisterende stadion eller gennemføre nybyggeri, der vil medvirke til at det nuværende stadion vil opfylde SvFF's stadionkrav. Dispensation fra stadionkravene i en specifik division må kun bevilges en enkelt gang.

Håndbold

Da der ikke findes særlige krav til anlæg inden for dansk håndbold, findes der heller ingen særlige konsekvenser for ikke at opfylde kravene. Derimod kan det få konsekvenser, hvis klubber i Norge og Sverige ikke opfylder de krav til anlæg, som de respektive forbund opstiller.

Inden for norsk håndbold er konsekvenserne sammenlignelige med konsekvenserne i svensk fodbold. Hvis en håndboldklub i Norge ikke opfylder kravene til anlæg, skal klubben flytte sine kampe til nærmeste arena, der opfylder kravene. I Sverige er konsekvenserne opdelt ind i tre trin. Først modtager den enkelte klub en skriftlig advarsel fra SHF. Herefter kan klubben få en bøde, og endelig kan klubben miste sin elitelicens. Ingen klub i Sverige har indtil videre mistet sin elitelicens på grund, fordi et anlæg ikke opfyldte kravene.

Ishockey

Som i håndbold findes der ikke særlige krav i dansk ishockey med tilhørende sanktioner. I Sverige må klubber, som er sportsligt kvalificerede til en højere division, men ikke opfylder anlægskravene eller har fået dispensation fra forbundet, overlade klubbens plads til den klub, der placerede sig næstbedst i rækken.

Konklusion

Krav til anlæg er udbredte i Sverige, hvor der ud over krav til anlæg i fodbold, håndbold og ishockey også findes anlægskrav i bandy, floorball og basketball. For en oversigt over disse krav se litteraturhenvisningen bagest i rapporten

Ser man alene på kapacitetskravene inden for fodbold, har Danmark de mest vidtgående stadionkrav i Skandinavien. Kravene er også mere vidtgående end de krav, der er opstillet i Holland. Norge er omvendt det land i undersøgelsen, der i videst udstrækning tager højde for de lokale forhold i forhold til kapacitetskrav.

Norske håndboldklubber har på samme måde som i norsk fodbold mulighed for at tilpasse kapaciteten efter lokale forhold. Afhængigt af befolkningsgrundlaget kan norske håndboldklubber, der spiller i den bedste række, få dispensation fra forbundets fastlagte regler. Kravene til anlæg i håndbold er endvidere mest formaliserede i Norge, tæt fulgt af Sverige, mens Danmark mangler et formaliseret reglement på området. Forbundene i Norge og Sverige tager samtidig højde for, om hallen er opført eller renoveret for nyligt. I Norge er der dog krav om, at alle haller i den bedste række følger samme regler fra sæsonen 2014/2015.

DIU har ligesom DHF ingen fastlagte krav til anlæg i den bedste række. Det har både Norge og Sverige, om end de er mindre vidtgående end kravene i håndbold og fodbold.

Kommunerne og eliteidrætten

Den offentlige støtte til idrætten tog fart i begyndelsen af 1900-tallet, hvor flere kommuner begyndte at støtte det lokale idrætsliv. Ifølge Wøllekær (2010) var den kommunale støtte til idrætten mere end tre gange så høj som den statslige støtte i slutningen af 1930'erne. Den kommunale støtte går primært til etablering og drift af idrætsanlæg, og de direkte tilskud er i sammenligning hermed små.

Ibsen & Eichberg (2006) peger på, at den offentlige støtte til idrætten steg efter den 2. verdenskrig i takt med udviklingen af velfærdssamfundet og den udbyggede offentlige sektor. Blandt andet gennem opførsel og drift af idrætsanlæg. Siden 2000 har kommunerne ifølge Wøllekær (2010) investeret to milliarder kr. i opførsel af opvisningsanlæg, stadioner og multihaller med henblik på blandt andet at få de respektive kommuner på det idrætslige landkort. Ifølge Ibsen (2006) var det desuden et sandsynligt scenarium, at mange kommuner efter strukturreformen i 2007 ville stræbe efter at få en idrætsarena til eliteidræt for på den måde at kunne afholde store opvisninger og idrætsarrangementer. Efter strukturreformen er der ifølge denne rapports opgørelse er der blevet opført enkelte nye opvisningsanlæg, fx Gråkjær Arena i Holstebro og Broager Sparrekasse Skansen i Sønderborg, men nybyggeriet har næppe haft det omfang, som Ibsen forventede i 2006.

Ejerforhold bag opvisningsanlæg

En af de direkte måder, danske kommuner støtter den lokale eliteidræt på er ved at eje og drive idrætsanlæg. Som nedenstående tabeller 7-12 viser, er langt de fleste af de anlæg, der bliver brugt af eliteklubber inden for fodbold, håndbold eller ishockey ejet af klubbernes respektive hjemkommuner, hvilket gør kommunernes anlægspolitik til en central faktor for eliteklubberne. Herudover kan anlæg være privatejede, f.eks. af klubber, fondsejede eller selvejende. Denne undersøgelse har også afdækket blandingsformer, hvor fx kommuner ejer en del af anlægget og den lokale ligaklub en anden, eller der kan være tale om et delt ejerskab mellem kommune og andre aktører.

Tabel 7: Oversigt over ejerforhold, Superligaen og NordicBet Ligaen 2012/13

Kommune	Idrætsanlæg	Eliteklubber på anlæg	Ejerskab
Brøndby	Brøndby Stadion	Brøndby IF	Privat
Esbjerg	Blue Water Arena	Esbjerg fB	Kommunalt og private (VIP/konferencefaciliteter)
Fredericia	MonJasa Park	FC Fredericia (fodbold, herrer)	Kommunalt
Furesø	Farum Park	FC Nordsjælland (fodbold, herrer)	Kommunalt
Gladsaxe	Gladsaxe Stadion	Akademisk Boldklub Gladsaxe AB A/S	Kommunalt

Haderslev	Haderslev Fodboldstadion	SønderjyskE	Kommunalt. Loungen på hovedtribunen er langtidsudlejet
Herning	MCH Arena	FC Midtjylland (fodbold, herrer)	Privat, men kommunen ejer 48 pct. af aktierne ^[1]
Hjørring	Hjørring Stadion	FC Hjørring (nu Vendsyssel FF) (fodbold, herrer)	Kommunalt
Horsens	CASA Arena Horsens	AC Horsens	Kommunalt
Jammerbugt	Jetsmark Stadion	Jammerbugt FC (tidl. Blokhust FC)	Kommunalt
København	Parken	FC København	Privat
København	Tingbjerg Idrætspark	Brønshøj (fodbold, herrer)	Kommunalt
Køge	SAES NVE Park	HB Køge	Kommunalt
Lyngby-Taarbæk	Lyngby Stadion	Lyngby	Kommunalt
Mariagerfjord	DS Arena	Hobro	Privat
Odense	TREFOR Park	OB	Kommunalt, klub ejer hovedtribune
Randers	AutoC Park Randers	Randers FC	Kommunalt, klub ejer en del
Silkeborg	MASCOT Park	Silkeborg IF (fodbold, herrer)	Kommunalt, klub ejer VIP-loungen
Skive	Spar Nord Arena	Skive	Klub
Slagelse	Slagelse Stadion	FC Vestsjælland	Kommunalt
Vejle	Vejle Stadion	Vejle Boldklub Kolding (fodbold, herrer)	Fondsejet
Viborg	Energi Viborg Arena	Viborg FF	Kommunalt
Aalborg	Aalborg Stadion	AaB (fodbold herrer)	Kommunalt
Aarhus	NRGi Park	AGF (fodbold, herrer)	Kommunalt

^[1] <http://aoh.dk/artikel/mch-fik-75-millioner-kroner>

Tabel 8: Oversigt over ejerforhold, Elitedivisionen i fodbold, damer, 2012/13

Kommune	Idrætsanlæg	Eliteklubber på anlæg	Ejerskab
Ballerup	Ballerup Idrætspark	Ballerup Skovlunde Fodbold (fodbold, damer)	Kommunalt
Hjørring	Hjørring Stadion	Fortuna Hjørring (fodbold, damer)	Kommunalt
Kolding	Mosevej Sportsplads	KoldingQ (fodbold, damer)	Kommunalt
København	Østerbro Stadion	B93, HIK, Skjold (fodbold, damer)	Kommunalt
Vejle	VB Parken	Vejle (fodbold, damer)	Klub
Aarhus	Vejlby Stadion	Skovbakken (fodbold, damer)	Kommunalt
Brøndby	Brøndby Stadion	Brøndby IF	Klub
Taastrup	Taastrup Idrætspark	Taastrup FC	Kommunalt
Odense	Campus Road/Odense Atletik/Tre-For Park	B1913 og Odense BK	Kommunalt

Tabel 9: Oversigt over ejerforhold, Herre Håndbold Ligaen, 2012/13

Kommune	Idrætsanlæg	Eliteklubber på anlæg	Ejerskab
Esbjerg	Ribe Fritidscenter Blue Water Dokken	Ribe-Esbjerg HH	Kommunalt
Gribskov	Helsing Hallen Frederiksborg Centret	Nordsjælland Håndbold	Privat Kommunalt
Helsingør	Helsingør Hallen	Nordsjælland Håndbold	Kommunalt
Holstebro	Gråkjær Arena	Team Tvis Holstebro (håndbold herrer og damer)	Kommunalt
Kolding	TREFOR Arena	KIF Kolding København (håndbold, herrer)	Privat
Morsø	Jyske Bank Mors Arena	Mors Thy Håndbold (håndbold, herrer)	Selvejende (Fondsejet)
Ringkøbing Skjern	Skjern Bank Arena	Skjern Håndbold ⁴²	Kommunalt
Ringsted	Ringsted Hallen	TMS Ringsted	Privat
Silkeborg	JYSK arena	Bjerringbro-Silkeborg Elitehåndbold A/S (BSV)	Kommunalt

⁴² Skjern Håndbold afvikler enkelte kampe i MCH Herning/Jyske Bank Boxen.

Skanderborg	Morten Børup Hallen	Skanderborg Håndbold	Kommunalt
Skive	KCL Skive/Freja Arena	Skive fH (håndbold herrer og damer)	Kommunalt
Sønderborg	Broager Sparrekasse Skansen	SønderjyskE (håndbold, herrer)	Kommunalt
Viborg	Viborg Stadionhal	Viborg Håndbold	Kommunalt
Aarhus	NRCi Arena	Århus Håndbold (håndbold, herrer)	Kommunen
Aalborg	Gigantium Arena	Aalborg Håndbold (herrer)	Kommunen

Tabel 10: Oversigt over ejerforhold, Dame Håndbold Ligaen, 2012/13

Kommune	Idrætsanlæg	Eliteklubber på anlæg	Ejerskab
Aabenraa	Aabenraa Svømme- og Idrætscenter	SønderjyskE (håndbold, damer)	Selvejende
Holstebro	Gråkjær Arena	Team Tvis Holstebro (håndbold, herrer og damer)	Kommunalt
Ikast Brande	Ikast Brande Arena	FCM Håndbold (håndbold, damer) Ikast badminton.	Selvejende
Randers	Arena Randers	Randers HK (håndbold, damer)	Selvejende
Skive	KCL Skive/Freja Arena	Skive fH (håndbold herrer og damer)	Kommunalt
Sønderborg	Broager Sparekasse Skansen	SønderjyskE (håndbold, herrer)	Kommunalt
Vejen	Vejen Idrætscenter	KIF Vejens (håndbold, damer) Samme hold nu nyt navn: Vejen Elite Håndbold	Kommunalt
Aalborg	Gigantium Arena	Aalborg DH ⁴³ (damer) (flytter i sæson 2013/2014 til Hasserisparken)	Kommunalt
Frederiksberg	Frederiksbergs Opvisningshal	FIF (København Håndbold)	Frederiksberg Idræts-Union
Odense	Odense Idrætshal	HC Odense	Kommunen
Ikast-Brande	Ikast Brande Arena	FCM Håndbold	Selvejende
Viborg	Viborg Stadionhal	Viborg Håndbold	Kommunen

⁴³ Aalborg DH gik i konkurs 3. september 2013.

Tabel 11: Oversigt over ejerforhold, AL-Bank Ligaen ishockey 2012/13

Kommune	Idrætsanlæg	Eliteklubber på anlæg	Ejerskab
Esbjerg	Granly Hockey Arena	EfB Ishockey	Privat
Frederikshavn	Scanel Hockey Arena/ Iscenter Nord	Elite Nord, Frederikshavn White Hawks (ishockey)	Kommunalt
Haderslev	SE Arena	SønderjyskE (ishockey)	Selvejende (Fondsejet)
Herlev	Herlev Skøjtehal	Herlev Eagles (ishockey)	Kommunalt
Herning	Kvik Hockey Arena	Blue Fox Herning (ishockey)	Fondsejet
Hvidovre	Frihedens Skøjtehal	Copenhagen Hockey	Kommunalt
Odense	Vestfyens Arena	Bulldogs Odense	Privat
Rødovre	Rødovre Skøjte Arena	Rødovre Mighty Bulls (ishockey)	Kommunalt
Aalborg	Gigantium Isarena	Aalborg Pirates - ishockey	Kommunalt

Et lignende mønster findes i Sverige, hvor majoriteten af de opvisningsanlæg, der bliver brugt af eliteidrætten, er kommunalt ejede. De fleste privatejede haller findes i svensk ishockey, og det var også ishockeyen, som for alvor startede arenaudviklingen i Sverige med klubopførte haller fra 2000 og frem. En forklaring på dette kan være, at ishockey er den idrætsgren i Sverige, der har fået den kraftigste påvirkning fra den nordamerikanske arenaidræt og også er den mest kommercialiserede.. Dette afspejler sig blandt andet ved, at ishockey i højere grad har solgt navnerettighederne til arenaerne end fodbold og håndbold.

Tabel 12: Oversigt over ejerforhold, Elitserien ishockey, 2012/13

Klub	Kommune	Anlæg	Ejerskab
AIK	Stockholm	Johanneshov Istadion	Kommunalt
Brynäs IF	Gävle	Läkerol Arena	Privat
Frölunda HC	Göteborg	Skandinavium	Kommunalt
Färjestads BK	Karlstad	Löfbergs Lila Arena	Privat
HV71	Jönköping	Kinnarps Arena	Privat
Linköpings HC	Linköping	Cloetta Center	Kommunalt
Luleå HF	Luleå	Coop Arena	Kommunalt
Modo Hockey	Örnsköldsvik	Fjällräven Center	Privat
Rögle BK	Ängelholm	Lindab Arena	Privat/Kommunalt
Skellefteå AIK	Skellefteå	Skellefteå Kraft Arena	Kommunalt
Timrå IK	Timrå	E.ON Arena	Privat
Växjö Lakers	Växjö	Vida Arena	Privat

Selvom der findes en del privatejede stadioner i den bedste fodboldrække, Allsvenskan, som tabel 14 nedenfor viser, har enkelte kommuner også på anden måde været involveret i opførslen af flere private stadioner. Dette er fx sket ved, at kommuner har lånt penge til en klubs stadionbyggeri, eller

at klubber har fået mulighed at bygge deres stadioner på en kommunal grund under gunstige omstændigheder.

Tabel 13: Oversigt over ejerforhold, Allsvenskan, fodbold, 2013

Klub	Kommune	Anlæg	Ejerskab
AIK	Solna	Friends Arena	Kommunalt/privat
BK Häcken	Göteborg	Rambergsvallen	Kommunalt
Djurgården	Stockholm	Tele2Arena	Kommunalt
Gefle IF FF	Gävle	Strömvallen	Kommunalt
Halmstads BK	Halmstad	Örjansvall	Kommunalt
Helsingborgs IF	Helsingborg	Olympia	Kommunalt
IF Brommapojkarna	Stockholm	Grimsta IP	Kommunalt
IF Elfsborg	Borås	Borås Arena	Privat
IFK Göteborg	Göteborg	Gamla Ullevi	Kommunalt
IFK Norrköping FK	Norrköping	Nya Parken	Privat
Kalmar FF	Kalmar	Guldfågeln Arena	Privat
Malmö FF	Malmö	Swedbank Stadion	Privat
Mjällby AIK	Sölvesborg	Strandvallen	Kommunalt
Syrianska FC	Södertälje	Södertälje Fotbollsarena	Kommunalt
Åtvidabergs FF	Åtvidaberg	Kopparvallen	Kommunalt/privat
Östers IF	Växjö	Myresjöhus Arena	Privat

Tabel 14: Oversigt over ejerforhold, Damallsvenskan, fodbold, 2013

Klub	Kommune	Anlæg	Ejerskab
Jitex BK	Mölndal	Valhalla IP	Kommunalt
KIF Örebro DFF	Örebro	Behrn Arena	Kommunalt
Kopparbergs/Göteborgs FC	Göteborg	Valhalla IP	Kommunalt
Kristianstads DFF	Kristianstad	Vilans IP	Kommunalt
Ldb FC Malmö	Malmö	Malmö IP	Kommunalt
Linköpings FC	Linköping	Linköping Arena	Kommunalt
Mallbackens IF	Sunne	Strandvallen	Kommunalt
Piteå IF	Piteå	LF-Arena	Kommunalt
Sunnanå SK	Skellefteå	Norvalla IP	Kommunalt
Tyresö FF	Tyresö	Tyresövallen	Kommunalt
Umeå IK FF	Umeå	T3 Arena	Kommunalt
Vittsjö GIK	Hässleholm	Vittsjö IP	Privat

Tabel 15: Oversigt over ejerforhold, Elitserien, håndbold, herrer 2012/13

Klub	Kommune	Anlæg	Ejerskab
Alingsås HK	Alingsås	Estrad Alingsås	Privat
Drott Halmstad	Halmstad	Halmstad Arena	Kommunalt
Eskilstunas Guif	Eskilstuna	Eskilstuna sporthall	Kommunalt
Hammarby	Stockholm	Erikdalshallen	Kommunalt
HK Aranäs	Kungsbacka	Kungsbacka Ishall	Kommunalt
HK Malmö	Malmö	Baltiska hallen	Kommunalt
IFK Kristianstad	Kristianstad	Kristianstad Arena	Kommunalt
IFK Skövde	Skövde	Arena Skövde	Kommunalt
IK Sävehof	Partille	Partillebohallen	Kommunalt
LUGI HF	Lund	Färs & Frosta Sparbank Arena	Kommunalt/privat
Redbergslid IK	Göteborg	Lisebergshallen	Kommunalt
Skånela IF	Sigtuna	Vikingahallen	Kommunalt
VästeråsIrsta HF	Västerås	Bombardier Arena	Kommunalt
Ystads IF	Ystad	Österporthallen (ny arena i 2016)	Kommunalt

Tabel 16: Oversigt over ejerforhold, Elitserien damer, håndbold, 2012/13

Klub	Kommune	Anlæg	Ejerskab
BK Heid	Göteborg	Heidhallen	Kommunalt
Caperiotumba	Botkyrka	Tumba Idrottshus	Kommunalt
H43 Lundagård	Lund	Färs & Frosta Sparbank Arena	Kommunalt/privat
Höör HK H65	Höör	Björkvikshallen	Privat
IK Sävehof	Partille	Partillebohallen	Kommunalt
Kärna HF	Göteborg	Lillekärrshallen	Kommunalt
Lugi HF	Lund	Färs & Frosta Sparbank Arena	Kommunalt/privat
Skuru IK	Nacka	Nacka Bollhall	Kommunalt
Skövde HF	Skövde	Arena Skövde	Kommunalt
Spårvägen HF Stockholm	Stockholm	Brännkyrkahallen	Kommunalt
Team Eslöv IK	Eslöv	Eslövshallen	Kommunalt
VästeråsIrsta HF	Västerås	Bombardier Arena	Kommunalt

Eliteidrættens værdi for kommunerne

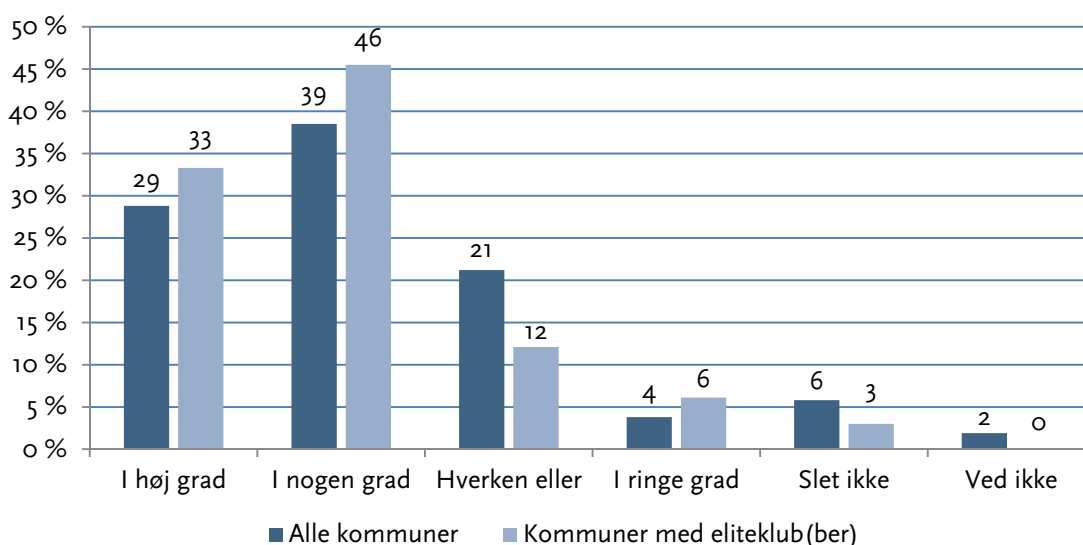
Selv om kommunerne primært har fokus på det brede idrætsliv, har også den lokale eliteidræt betydning for den offentlige idrætspolitik og de enkelte kommuners prioriteringer. Ifølge Wøllekær (2009) begyndte eksempelvis politikerne i Odense at se eliteidrættens som et redskab for at øge og forstærke kommunens anseelse op gennem 1990'erne. Wøllekær peger blandt på, at eliteidrætten er blevet en vigtig del af kommunernes profilering og markedsføring, og at politikerne mener, at en synlig eliteidræt kan skabe vækst, øget velfærd og skabe en fælles identitet og stolthed.

Inden undersøgelsens gennemførelse, var det således en formodning, at der i mange kommuner var en opfattelse af, at eliteidrætten havde stor betydning for kommunerne. Spørgeskemaundersøgelsen bekræfter denne formodning.

Som figur 1 nedenfor viser, mener næsten 70 pct. af alle kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, at eliteidrætten i høj eller i nogen grad, tillægges stor værdi i kommunen, og det har derfor høj politisk prioritet at stille gode faciliteter til rådighed. Forholdsvis få kommuner mener omvendt, at eliteidrætten slet ikke eller kun i ringe grad tillægges stor værdi. Samlet tyder besvarelsene på, at eliteidrætten har en rimeligt god stilling i langt de fleste af de 54 kommuner, der har besvaret spørgeskemaet.

Kigger man kun på de kommuner, der har en eller flere eliteklubber, møder man en endnu mere positiv opfattelse. Næsten 80 pct. af de kommuner, der har en eller flere klubber på eliteniveau, mener, at eliteidrætten i høj eller i nogen grad tillægges stor værdi i kommunen, og det derfor har høj politisk prioritet at stille gode faciliteter til rådighed.

Figur 1: Eliteidrætten tillægges stor værdi i kommunen, og det har derfor høj politik prioritet at stille gode faciliteter til rådighed for eliteidrætten. Kommuner med og uden eliteklub(ber)

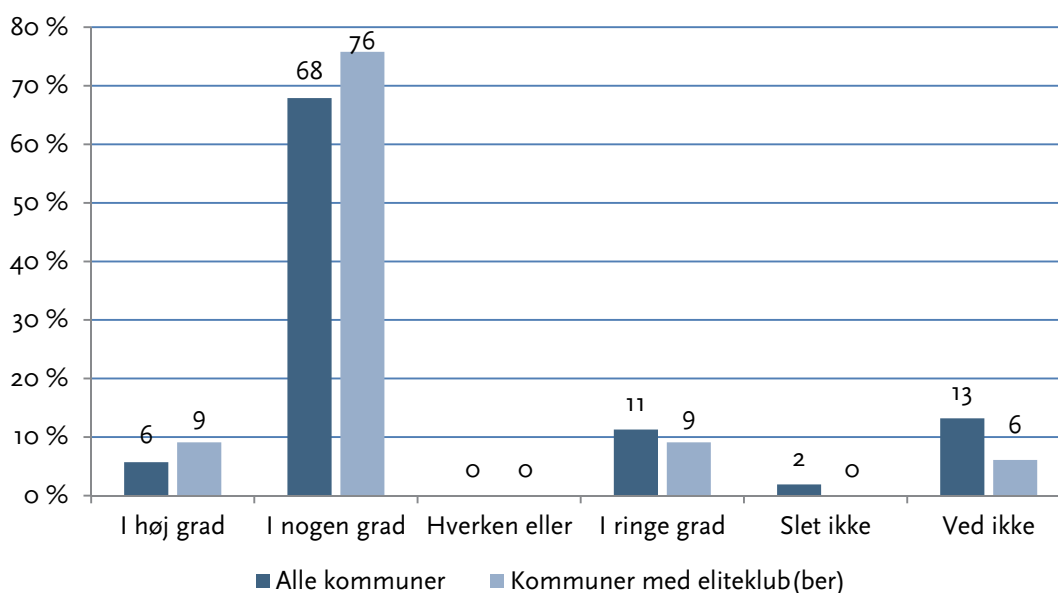
Andel kommuner, der er enige i udsagnet 'Eliteidrætten tillægges stor værdi i kommunen, og det har derfor høj politik prioritet at stille gode faciliteter til rådighed for eliteidrætten'.

Tæt forbundet med eliteidrættens oplevede værdi for kommunen er spørgsmålet, hvorvidt investeringer i anlæg tiltænkt eliteidræt er en kommunal opgave. Selvom det ikke er nogen lovpligtig kommunal opgave at investere i anlæg målrettet eliteidræt, viser tidligere undersøgelser, at mange kommuner gerne investerer i opvisningsanlæg til glæde for den lokale eliteidræt.

74 pct. af de danske kommuner, der har besvaret spørgeskemaet, mener da også, at investeringer i anlæg målrettet eliteidræt i nogen eller i høj grad er en kommunal opgave. For kommuner med en eller flere klubber på eliteniveau er det, som figur 2 viser, ikke færre end 85 pct., der vurderer, at investeringer i anlæg målrettet eliteidræt i nogen eller høj grad er en kommunal opgave.

Det er dog forholdsvis få kommuner, der ligefrem synes, at investeringer i anlæg målrettet eliteidræt i *høj grad* er en kommunal opgave. Dette billede tegner sig for både kommuner med og uden eliteklubber. Kun 6 respektive 9 pct. anser, at det i høj grad er en kommunal opgave, hvilket ligger på nogenlunde samme niveau som andelen af kommuner, der i ringe grad synes at investeringer i anlæg til eliteidrætten er en kommunal opgave. Det er de færreste kommuner, der helt afviser, at det er en kommunal opgave at investere i anlæg, der hovedsaglig bliver brugt af eliteidrætten.

Figur 2: Opvisningsanlæg som kommunal opgave

Kommunernes svar på spørgsmålet: 'I hvilken grad ser I investeringer i opvisningsanlæg målrettet eliteklubber som en kommunal opgave?'

Kommunale investeringer

At de danske kommuner tillægger eliteidrætten stor værdi, og at mange kommuner mener, at investeringer i anlæg målrettet eliteidræt er en kommunal opgave, viser sig også, når man opgør, hvilke anlæg der findes i kommuner med én eller flere eliteklubber, og hvilke aktører der har investeret i de respektive anlæg.

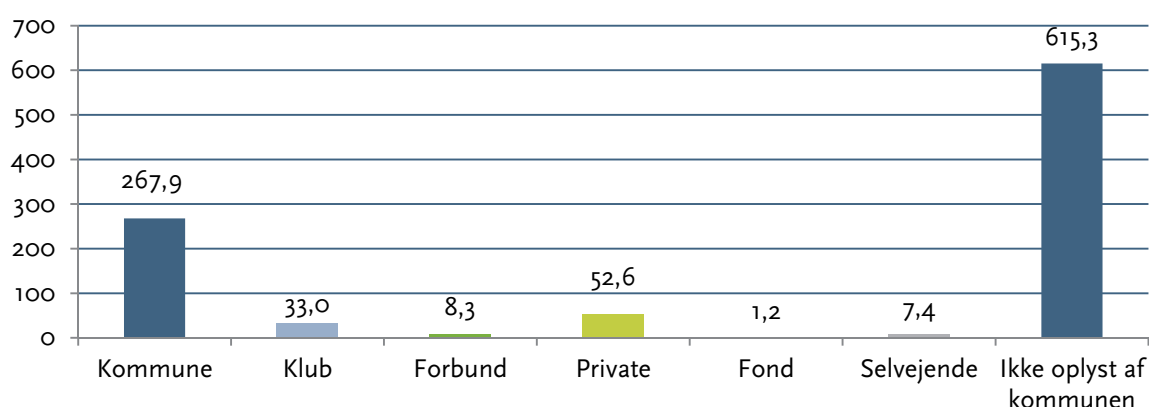
Siden 2007 har kommunerne ifølge data indhentet i forbindelse med undersøgelsen stået bag 74 investeringer i opvisningsanlæg målrettet eliteidræt. Samlet set er der ifølge de modtagne besvarelser blevet investeret ca. 1 mia. kr. af de forskellige aktører, hvilket er i rimeligt overensstemmelse med Idans rundspørge fra 2007, hvor projekter for over 1,2 mia. kr. var vedtaget.⁴⁴ Ifølge rundspørgen var de samlede anlægsinvesteringer fra 2000 til 2007 på 2,12 mia. kr.

I en sammenligning med Sverige er der tale om forholdsvis små investeringer. I samme tidsperiode er der i Sverige ifølge undersøgelsens desk-research blevet foretaget investeringer på ca. 9,8 mia. svenske kroner inden for de idrætsgrene og divisioner, der er inkluderet i denne undersøgelse. Heraf udgør to nye prestigearenaer i hovedstadsregionen, fodboldens nationalarena Friends Arena og Tele 2 Arena, ca. 5,5 mia. svenske kroner, men selv uden at medregne disse har Sverige stadig haft et betydeligt højere investeringsniveau end Danmark siden 2007. En forklaring herpå er dels, at håndbolden introducerede krav til arenaer 2010, dels at de nye skærpede krav fra SvFF træder i kraft fra 2014.

Det er først og fremmest kommuner, der har foretaget investeringer i svenske håndboldanlæg, mens private aktører i højere grad har været aktive inden for fodbold og ishockey. Selvom mange opvisningsanlæg til ishockey blev finansieret af private midler i perioden 2000-2006, har kommuner efterfølgende spillet en betydelig rolle. I de fodboldstadioner, der er blevet opført eller renoveret siden 2007, har forholdsvis mange svenske fodboldklubber selv stået for finansieringen.

Som figur 3 nedenfor viser, har danske kommuner siden 2007 lavet investeringer for over 267 mio. kr. – hvilket er mere end dobbelt så meget som de samlede identificerede investeringer fra de andre aktører. I 15 kommunale idrætsfaciliteter er det kommunerne selv, som står bag investeringerne. Andre finansieringskilder i kommunale eliteidrætsanlæg kan være private selskaber. For hovedparten af de angivne investeringer, som kommunerne har opgivet, gælder, at det ikke er oplyst, hvem eller hvilke der står bag investeringerne.

Figur 3: Oversigt over foretagne investeringer siden 2007⁴⁵ (mio.kr.)

⁴⁴ Idans nyhedsbrev, nr. 15, november 2007.

⁴⁵ Nogle investeringer blev betalt af flere aktører, uden at en fordelingsnøgle var nævnt. Disse beløb står således dobbelt i dataene.

Planlagte investeringer

Ud over investeringer i anlæg, der er blevet gennemført siden 2007, er der også blevet spurgt ind til aktuelle planlagte investeringer i anlæg og finansieringen deraf. Også her spiller kommunerne en betydende rolle og er sandsynligvis den største finansieringskilde. Præcis, hvem der skal varetage og finansiere en stor del af de bebudede investeringer i eliteidrætsfaciliteter, er ikke afklaret i alle tilfælde og derfor ikke oplyst af kommunen. Disse findes derfor i kategorien 'ikke oplyst af kommunen'. Mange kan dog ende med at blive kommunale investeringer, hvis tidligere investeringsmønstre fortsætter.

Figur 4: Oversigt over finansieringen af planlagte anlæg⁴⁶ (mio. kr.)

⁴⁶ Nogle investeringer bliver betalt af flere aktører, uden at en fordelingsnøgle var nævnt. Disse beløb står således dobbelt i data.

Idrættens krav til anlæg

Ifølge Moen (1992) havde kun enkelte idrætsgrene i begyndelsen af 1900-tallet, heriblandt fodbold og atletik, krav til anlæg, og disse omfattede udelukkende krav om banens eller anlæggets mål ud fra internationale standarder. I interviewene med fodboldforbundene, fremgår det, at de nye og mere vidtgående krav til stadionkapacitet mv. til dels er udformet med inspiration i UEFA's stadionkrav. De internationale forbund har således på grund af idrættens organisering, hvor forbundene har en form af monopol over de respektive idrætsgrene, stadig en vis indflydelse på kravene til stadionanlæg. Dette gælder først og fremmest, hvis klubberne skal deltage i nogen af UEFA's klubturneringer.

Ibsen (2009) peger på, at forskellige former af netværk inden for idrætten påvirker den kommunale idrætspolitik. Ibsen peger på, at formelle netværk i form af eksempelvis idrætssamvirker i nogle kommuner kan have en stærk position, og at det er samvirket, der foretager en prioritering af de lokale foreningernes ønsker, hvad angår etablering og renovering af idrætsanlæg. I andre kommuner har mindre formelle lokale netværk ifølge Ibsen haft en betydende indflydelse på den kommunale idrætspolitik. Idrættens stærke position og indflydelse i visse danske kommuner finder man også i Sverige, hvor den organiserede foreningsidræt ifølge Sjöblom (2006) har haft mulighed for at udøve stor indflydelse på idrætspolitikken.

En anden form for indflydelse på den kommunale idrætspolitik er forbund og klubbers krav til anlæg. Som nævnt ovenfor, tillægger mange kommuner eliteidrætten stor værdi og generelt findes der blandt de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, en opfattelse af, at investeringer i anlæg målrettet eliteidrætten i nogen grad er kommunal opgave.

Krav fra DBU og de lokale fodboldklubber

Som nævnt i kapitlet 'Idrættens krav til anlæg' har DBU de mest vidtgående anlægskrav i sammenligning med de øvrige forbund, der er inkluderet i undersøgelsen.

I Danmark er en stor majoritet af de stadions, der bruges af de klubber i Superligaen, 1. division eller Elitedivisionen ejet af kommuner. 27 af de 34 klubber, der i sæsonen 2012/13 deltog i Superligaen, 1. division eller Elitedivisionen afvikler sine kampe på et kommunalt stadion. Det betyder, at de stadionkrav, som DBU kræver opfyldt af eliteklubberne, reelt bliver sendt helt eller delvist videre til kommunerne.

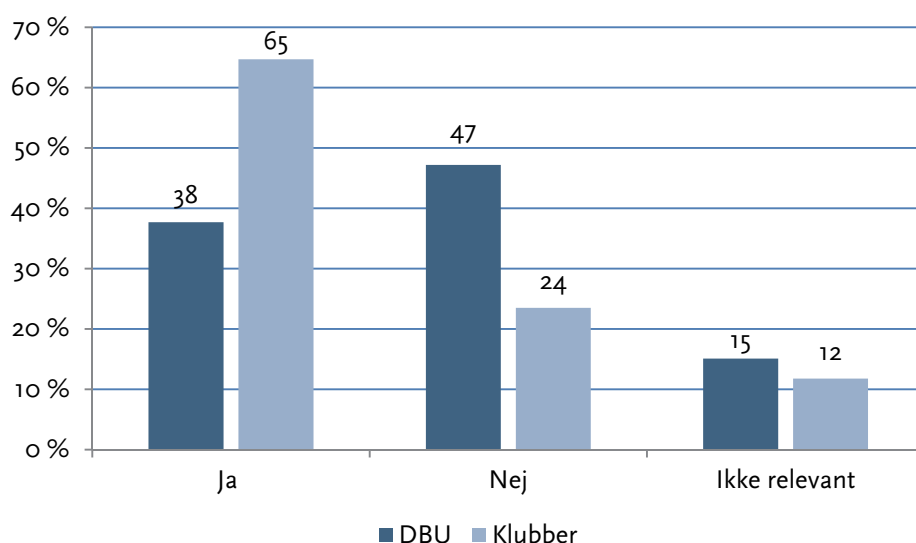
På den baggrund er kommunerne i undersøgelsen blevet spurgt, om de siden 2007 har oplevet et pres fra DBU og de lokale fodboldklubber i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed.

Svaret er delvist bekræftende. Som figur 5 neden viser, anser 38 pct. af alle de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, at de har oplevet et pres fra DBU om at stille opvisningsanlæg til rådighed. I absolutte tal er det 20 kommuner, hvilket er relativt mange taget i betragtning, at i alt 34

klubber spiller i Superligaen, 1. division eller Elitedivisionen. Nogle kommuner har desuden én eller flere klubber inden for kommunegrænsen – blandt andet København, Aarhus og Odense.

Mange kommuner i undersøgelsen mener også, at lokale fodboldklubber har udøvet et politisk pres for, at kommunen skal stille opvisningsanlæg til rådighed. Dette lokale pres føles angiveligt mere nærværende end det pres, der kommer fra DBU. Hele 65 pct. af kommunerne mener således, at de har oplevet et pres fra de lokale fodboldklubber, og 18 kommuner har både oplevet et pres fra forbund og den lokale klub.

Figur 5: Oplevet pres fra DBU og lokale fodboldklubber

Kommunernes svar på spørgsmålet: 'Har kommunen siden 2007 oplevet et pres fra specialforbund i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, der lever op til de krav, der stilles inden for følgende idrætsgrene?' samt 'Har kommunen siden 2007 oplevet et pres fra klubber i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, der lever bedre op til de krav, der stilles inden for følgende idrætsgrene?'.

Kommunernes holdning til DBU's krav

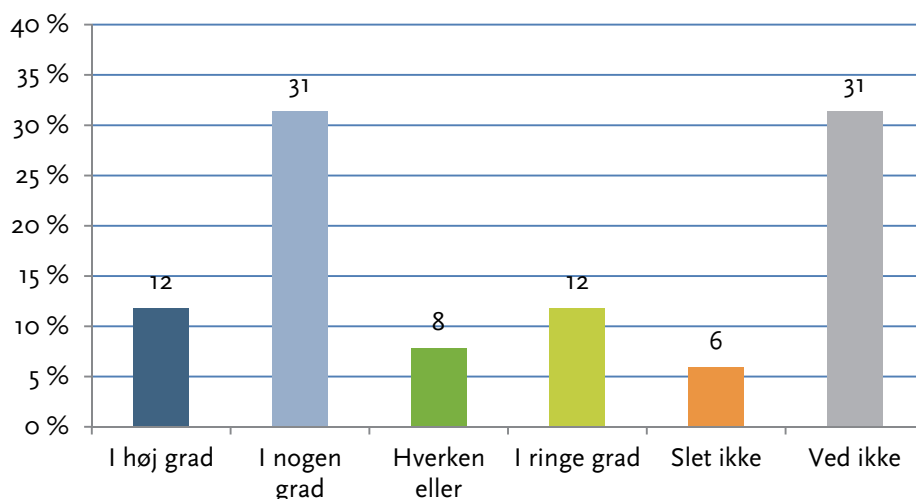
Et af de stadionkrav fra DBU, der er mest omkostningstungt og derfor har været debatteret offentligt, er DBU's krav til en stadionkapacitet på 10.000 tilskuere i Superligaen. I undersøgelsen blev der derfor spurgt ind til, i hvilken grad kommunernes anser det som rimeligt at stille krav om en sådan tilskuerkapacitet.

Som figur 6 nedenfor viser, mener 31 pct. af kommunerne, at DBU's krav til kapacitet i nogen grad er rimeligt, mens 12 pct. mener, at kravet i høj grad er rimeligt. Omvendt mener 18 pct., at kravet i nogen grad er urimeligt.

Fordelingen indikerer, at der er en vis opbakning til kravet blandt en stor del af de danske kommuner. Det bør dog også noteres, at 40 pct. af kommunerne i undersøgelsen ikke har nogen mening om eller ønske om at udtale sig om, hvorvidt kravet er rimeligt eller ikke. Det er en høj andel set i

lyset af, at mange kommuner i undersøgelsen har en eller flere klubber, som er omfattet af DBU's krav for afvikling af kampe i Superligaen, 1. division eller Elitedivisionen.

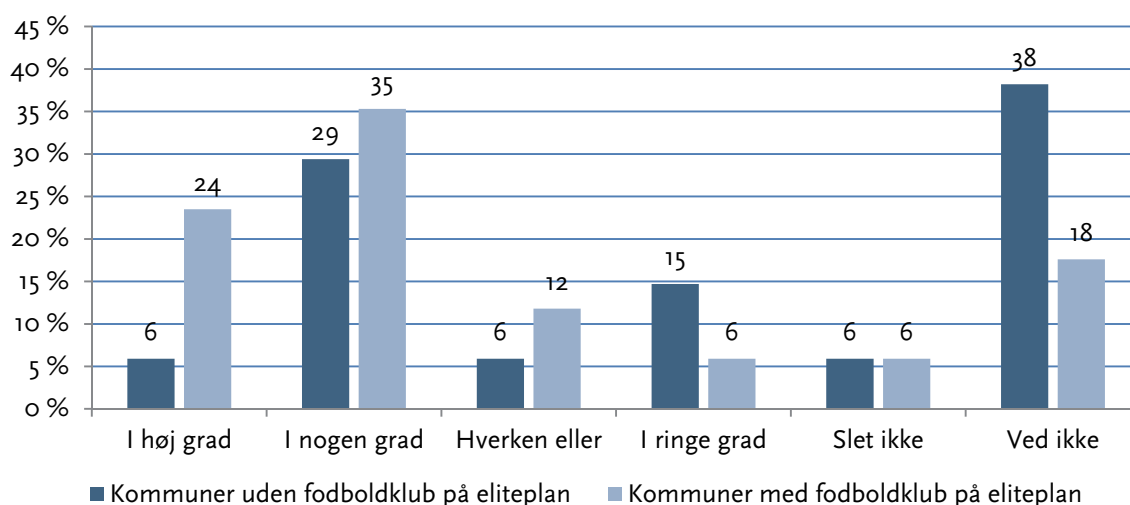
Figur 6: Kommunernes syn på rimeligheden i DBU's krav om en tilskuerkapacitet på 10.000 i Superligaen

Kommunernes svar på spørgsmålet 'I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om en tilskuerkapacitet på 10.000 pladser, heraf 3.000 overdækkede siddepladser, på stadions, der benyttes af klubber i fodboldens superliga?'.

En opdeling mellem de kommuner, der har en eller flere klubber på eliteplan, og de kommuner, der ikke har en eliteklub, tegner interessante forskelle. Som figur 7 viser, ser kommuner med fodboldklubber på eliteplan i højere grad en rimelighed i DBU's kapacitetskrav til Superligaen end kommuner uden fodboldklubber på eliteplan. Kommuner med fodboldklubber i de højeste rækker er altså i vid udstrækning enige i DBU's krav til kapacitet.

Figur 7: Kommuner med eliteklubber er mere positive over for DBU's kapacitetskrav i Superligaen

Danske kommuner med fodboldklubber på eliteplan i sammenligning med kommuner uden eliteklubber.

Der tegner sig dog et lidt mere nuanceret billede, når man inddrager de uddybende kommentarer, som alle kommuner havde mulighed for at tilføje til spørgsmålene. En repræsentant fra en kommune med en klub, der spiller i Superligaen, mener således at:

”Kravet skal i givet fald følges op med, at klubbens økonomi skal kunne bære en betaling efter gældende regler.”

En anden kommune med en klub i Superligaen udtrykker, at:

”10.000 tilskuerpladser er i overkanten til det realistiske tilskuerantal.”

Mens en tredje kommune med en klub i den bedste række mener, at det er:

”Urealistisk at der skulle være behov for 10.000 pladser ud over i de fire største byer.”

Det er ikke kun kommuner med en klub i Superligaen, der har en holdning og kommentar til DBU's kapacitetskrav. Andre kommuner udtrykker ligeledes en skepsis over for DBU's krav til 10.000 i tilskuerkapacitet i den bedste række.

Overordnet dækker de kritiske kommentarer over to hovedsynspunkter: Dels møder man synspunktet i nogle kommuner, at kapacitetskravene skal udformes på baggrund af en individuel analyse, og at hver enkelt klub selv skal bestemme, hvor meget det skal investeres i tilskuerfaciliteter. Dels synes nogle kommuner, at kravene er for skrappe, og at kun få klubber uden for de fire største byer vil have behov for en kapacitet på 10.000 tilskuere, og at pengene kunne bruges bedre på andre facilitetsinvesteringer.

DBU's krav til kapacitet i sammenligning med tilskuertallene

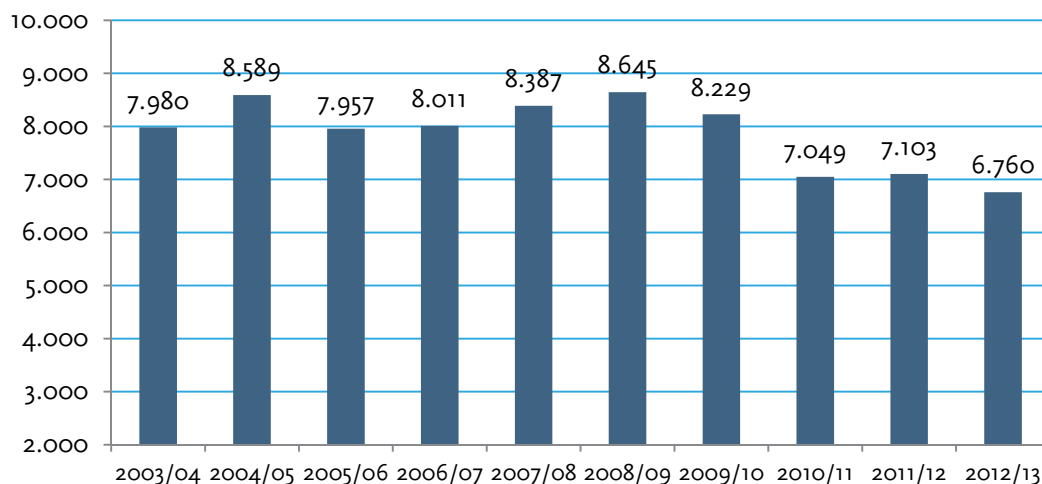
Et væsentligt argument for DBU krav til stadionkapacitet er, at det vil være med til at udvikle fodbolden som kommerciel tilskuersport. I DBU's manual for Superligaen, kapitel 7, stykke 7.3 'Fordele for klubberne' og i stykke 7.3.2 skriver DBU at:

”Et stadion, som på alle områder er af høj kvalitet, vil tiltrække flere tilskuere og dermed økonomiske ressourcer til ejeren og/eller licensansøgeren. Det giver mulighed for at finansiere kommende stadionfaciliteter og udgør samtidig en væsentlig indtægtskilde for licensansøgeren. Endelig vil mange tilskuere på et stadion medvirke til, at en fodboldkamp kan afvikles i en god atmosfære.”

Siden DBU introducerede sine stadionkrav i 2003 har det totale gennemsnit i Superligaen aldrig været over 10.000. Som figur 8 nedenfor viser, kulminerede tilskuertallene i sæsonen 2008/09, da i gennemsnit 8.645 tilskuere kom til kampene i Superligaen. De fem bedste år ligger efter introduktionen af DBU's stadionkrav, og det kan derfor ikke udelukkes, at DBU's samlede krav har bidraget til at forbedre gennemsnittet. Sandsynligvis spiller flere faktorer dog ind, og sidste halvdel af forrige

år ti var set i en historisk kontekst gode år for den bedste række tilskuermæssigt. Dette gælder for alle de skandinaviske lande.

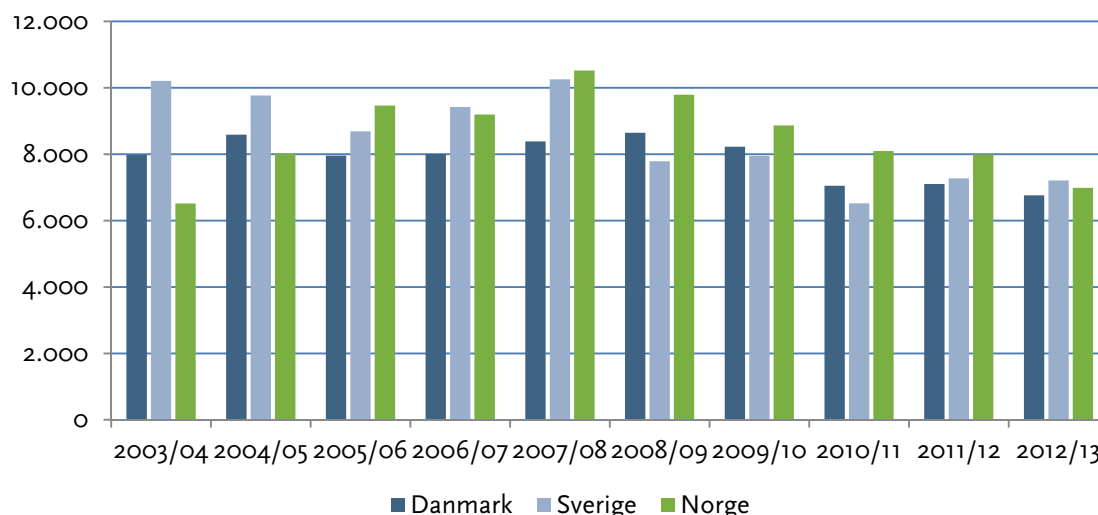
Figur 8: Sæsonen 2008/09 har det højeste gennemsnitlige tilskuertal

Tilskuer gennemsnit i Superligaen, sæsonerne 2003/04-2012/13⁴⁷.

Superligaen har, som figur 9 viser, ikke på noget tidspunkt haft de højeste tilskuer gennemsnit i Skandinavien, siden DBU's stadionkrav blev introduceret i 2003. Selvom det er vanskeligt at påvise årsagssammenhænge, kan man forsigtigt konkludere, at der ikke i tilskuerstatistikken kan findes tegn på, at skrappe krav til kapacitet i større omfang resulterer i bedre tilskuertal.

Figur 9: Tilskuer gennemsnit i Danmark⁴⁸, Sverige⁴⁹ og Norge⁵⁰ 2003/04-2012/13⁵¹

Det gennemsnitlige tilskuertal til kampene i de bedste fodboldligaer (mænd) i Danmark, Sverige og Norge.

⁴⁷ <http://www.superstats.dk/tilskuere/>

⁴⁸ <http://www.superstats.dk/tilskuere/>

⁴⁹ <http://svenskfofboll.se/allsvenskan/historik/skyttekungar-publiksnitt/>

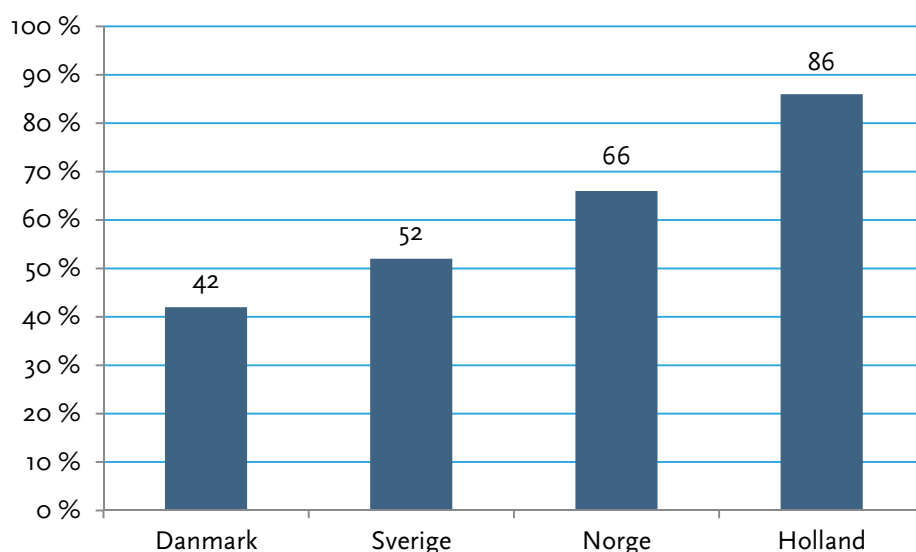
⁵⁰ http://www.fotball.no/Landslag_og_toppfotball/Toppfotball/tippeligaen/Tilskuertallene-i-Tippeligaen/

⁵¹ Sverige og Norge spiller sine sæsoner efter kalenderår, og tilskuertallene er derfor fra 2003-2012.

Sverige har et større befolkningsgrundlag end Danmark, hvilket kunne være en forklaring på, hvorfor tilskuergennemsnittet generelt er højere i Sverige end Danmark. Omvendt er konkurrencen om tilskuerne skarpere i Sverige end i Danmark, da de store svenske publikumsidrætsgrene ishockey og floorball delvist afvikler deres kampe i samme perioder som fodbolden.

Desuden er det markant, at den danske kapacitetsudnyttelse (se figur 10) er markant lavere end i Norge og Sverige, hvor kapacitetskravene er mindre vidtgående end i Danmark. Dette er tilfældet på trods af, at befolkningstætheden i Danmark er større og rejseafstandene er mindre, hvilket fremmer muligheden for, at supportere kan følge deres hold på såvel ude- som hjemmebane.

Figur 10: Udnyttelse af kapacitet 2012/13 i Danmark, Norge, Sverige og Holland (pct.)

Kigger man uden for Skandinavien, har Holland en markant højere udnyttelse end de skandinaviske lande, hvilke både kan have kulturelle og demografiske årsager.

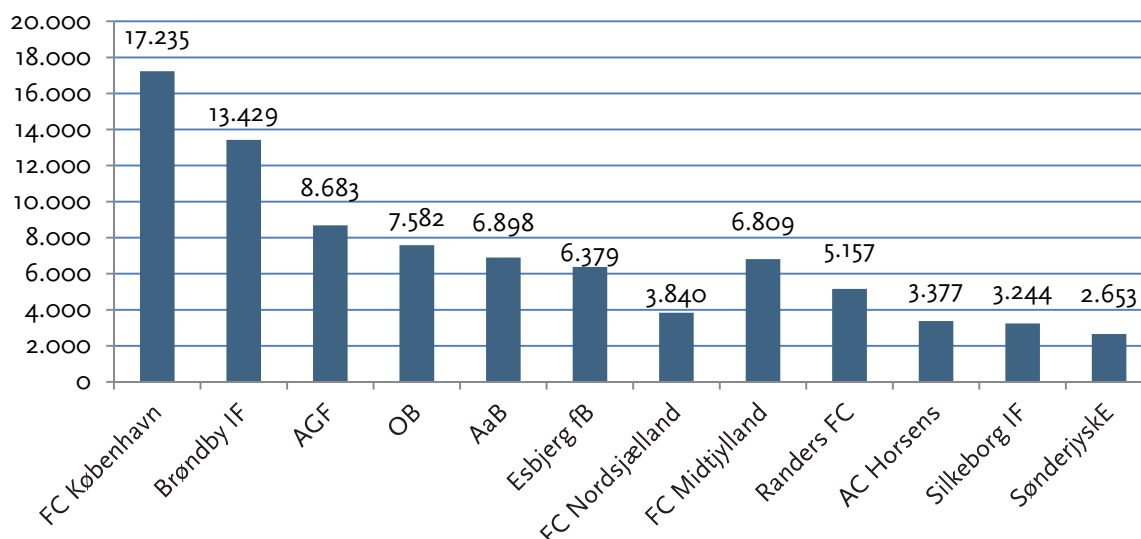
At Brøndby, i en sportslig historisk kontekst, havde en dårlig sæson 2012/13, kan også have en vis betydning for den lave udnyttelsesgrad i Danmark. FCK og Brøndby har som vist nedenfor i figur 11 en stor betydning for de samlede tilskuertal i Superligaen.

Sæsonen 2003/04 var den første sæson med DBU's krav, og siden har seks klubber deltaget i alle sæsoner: FC København, Brøndby IF, OB, AaB, FC Nordsjælland og FC Midtjylland. I figur 11 nedenfor er yderligere seks klubber inkluderet. De 12 klubber repræsenterer de bedste tilskuergennemsnit i Superligaen i hele perioden fra sæsonen 2003/04 til 2012/13.⁵²

Figuren viser, at det kun er FC København og Brøndby IF, der samlet har et tilskuergennemsnit på hjemmebane over 10.000 siden svarende til DBU's kapacitetskrav. Fem klubber har endda et gennemsnit på hjemmebane, som ikke engang når op på halvdelen af DBU's kapacitetskrav.

⁵² Når denne rapport skrives har FC Vestsjælland et gennemsnit, der ville placere klubben på top-12 listen, men klubbens tilskuertal er fravalgt, da klubben ikke har spillet en hel sæson i Superligaen.

Figur 11: Gennemsnit pr. klub 2003/04-2012/13⁵³

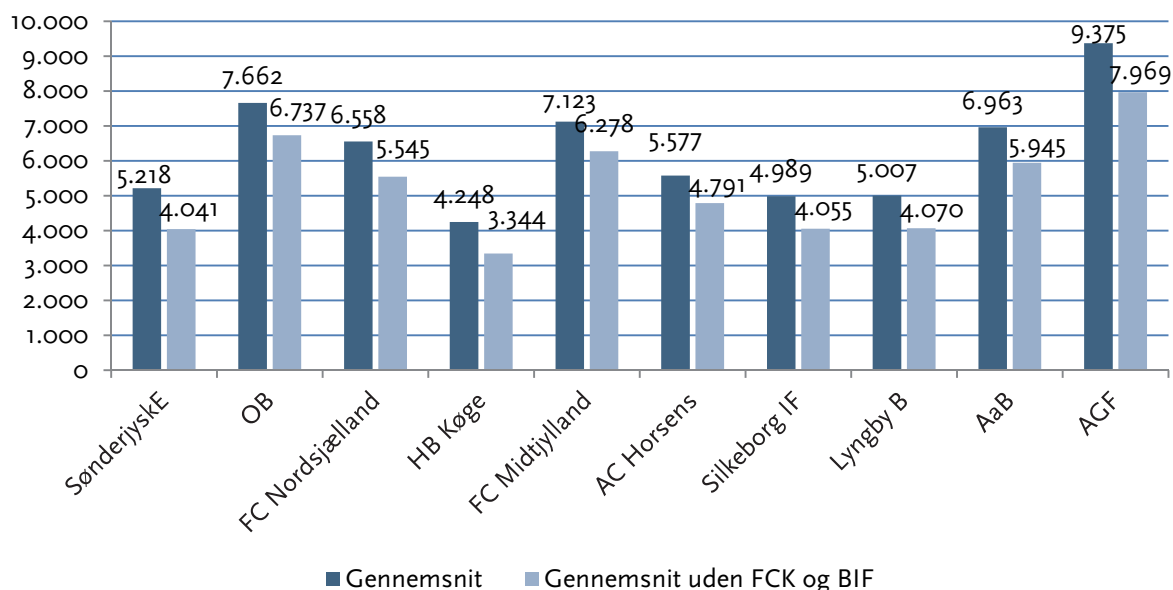
Det samlede gennemsnit for de 12 klubber i perioden 2003/04-2012/13, der har de bedste gennemsnit blandt de klubber, der har deltaget i Superligaen i mindst én sæson

Kigger man på de i alt 19 klubber, der har deltaget i Superligaen siden 2003/04, er det kun tre klubber, der har haft et gennemsnit over 10.000 over én sæson. For FC Københavns vedkommende har det været tilfældet over alle sæsoner, siden stadionkravene blev introduceret, mens Brøndby IF kun endte under 10.000 tilskuere i gennemsnit i 2012/13-sæsonen. AGF har over fem sæsoner siden 2003/04 ligget over 10.000 i gennemsnit. Senest i sæsonen 2011/12.

Selvom et flertal klubber har et lavt gennemsnit i forhold til DBU's krav til kapacitet bliver gennemsnittet endnu lavere, når man ser bort fra de tilskuertal, hver enkelt klub har haft på hjemme- og udebane mod FC København og Brøndby IF. Som figur 12 nedenfor viser, har alle klubber, der deltog i Superligaen 2011/12, et lavere samlet tilskuergennemsnit, hvis man fraregner FCK og Brøndbys kampe – nærmere bestemt op mod 1.400 færre tilskuere pr. kamp.

⁵³ FCK, Brøndby FF, OB, AaB, FC Nordsjælland og FC Midtjylland har spillet i Superligaen siden 2003/04. Øvrige klubber har spillet en eller flere sæsoner i 1. division. Gennemsnittene fra disse er beregnet på både Superligaen og 1. division.

Figur 12: Bedre tilskuertal i FC København og Brøndby IF

Det gennemsnitlige tilskuertal for klubberne i Superligaen i sæsonen 2011/12 (FC København og Brøndby IF undtaget), hvis kampene mod FC København og Brøndby IF medregnes eller udelades⁵⁴.

Klubbernes faktiske tilskuertal sammenlignet med DBU's krav om en kapacitet på 10.000 tilskuere indikerer, at kravet ligger i overkanten af det reelle behov i de fleste klubber. Selvom et flertal af kommunerne i undersøgelsen angiver, at de i høj eller i nogen grad synes, at DBU's krav til kapacitet i Superligaen er rimeligt, understøtter det også de kommentarer fra kommuner, der peger på, at kravene til kapacitet kunne være bedre tilpasset lokale forhold.

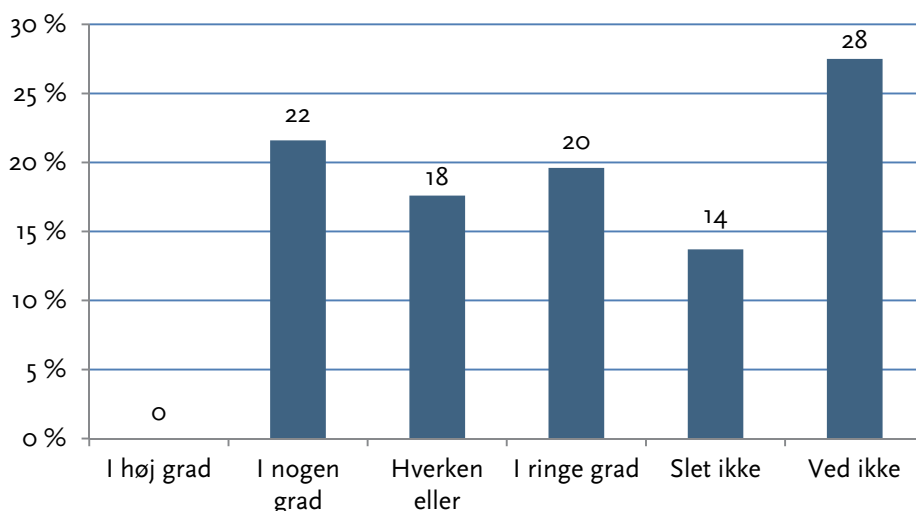
Dette gælder ikke mindst i forhold til klubber, der rykker op i Superligaen. Ingen af de klubber, der spillede i 1. division 2012/13 havde således et gennemsnit i nærheden af DBU's kapacitetskrav. De to klubber med det bedste gennemsnit på hjemmebane var Viborg FF (2.799) og Vejle B (2.493).

Diskussionen om kapacitetskravenes rimelighed er også aktuell i den næstbedste række, 1. division, hvor kapacitetskravet er 4.000 tilskuerpladser, hvoraf 300 skal være siddepladser, om muligt helst overdækkede. Og i sammenligning med kravet til Superligaen er kommunerne her klart mere negative.

Som figur 13 viser, synes ingen af undersøgelsens kommuner, at kapacitetskravene for 1. division i høj grad er rimelige. Tværtimod har en majoritet af kommunernes enten en negativ eller en neutral opfattelse.

⁵⁴ Tilskuertallene er fra sæsonen 2011/12, da Brøndby IF spillede kampe uden tilskuer 2012/13.

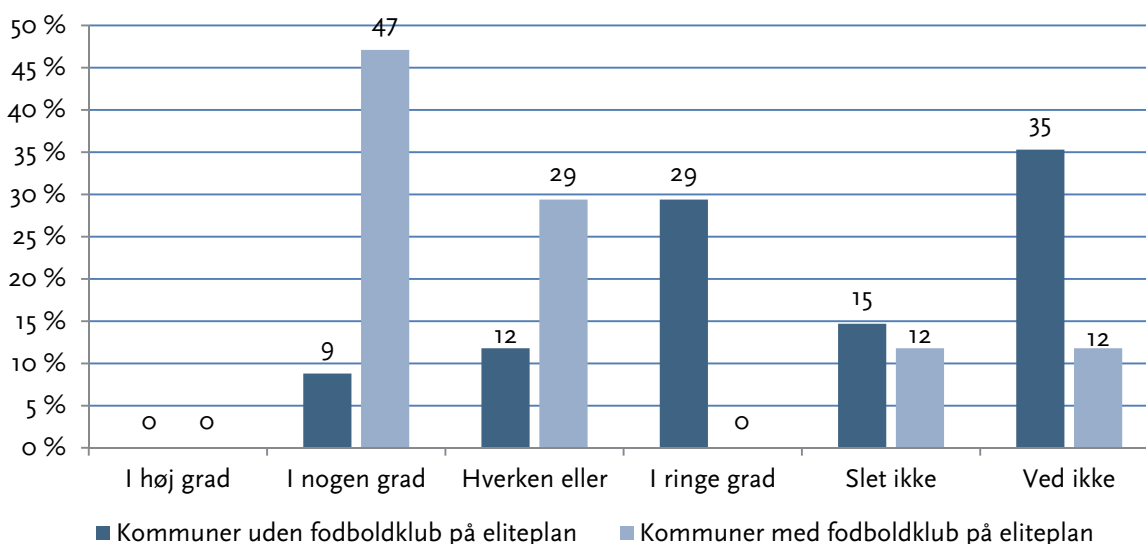
Figur 13: Danske kommuners holdninger til rimeligheden af DBU kapacitetskrav i 1. division (pct.)

Kommunernes svar på spørgsmålet: 'I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om en tilskuerkapacitet på 4.000 pladser, heraf 300 overdækkede siddepladser, på stadione, der benyttes af klubber i fodboldens 1. division?'

Blandt kommuner med en eller flere klubber på eliteplan møder man dog typisk en større opbakning til DBU's krav til kapacitet for afvikling af kampe i 1. division. Næsten halvdelen af de kommuner, der har besvaret spørgeskemaet, og som har mindst én klub på eliteplan, mener, at kravene i nogen grad er rimelige, hvilket er højt i forhold til de kommuner, der ikke har en klub på eliteplan. Kun 9 pct. af disse kommuner mener, at DBU's krav til kapacitet i 1. division er rimelige.

Figur 14: Kommuner med eliteklubber er mere positive til kapacitetskrav på 4.000 i 1.division

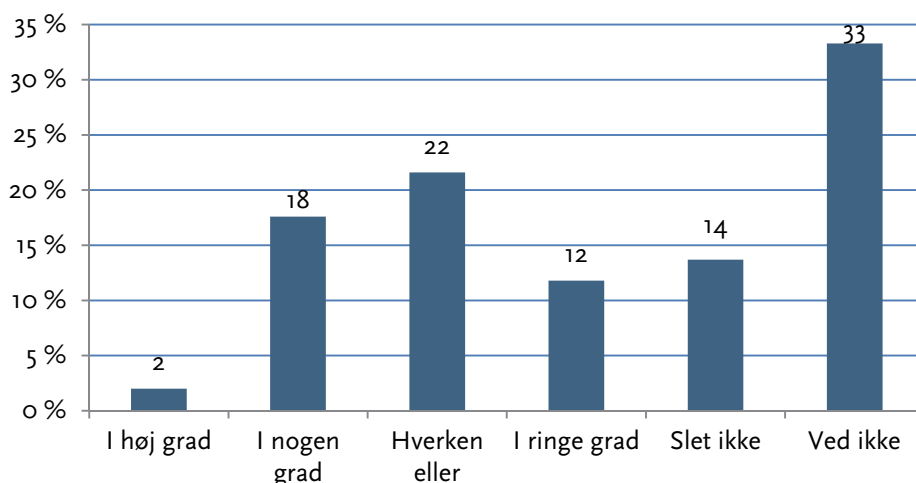
Danske kommuner med en fodboldklub på eliteplan i sammenligning med kommuner uden eliteklubber.

Også her er spørgeskemaet suppleret med skriftlige kommentarer fra flere kommuner. En kommune peger på, at kravene bør udformes på baggrund af lokale behovsanalyser, mens en anden kom-

mune anfører, at man overvurderer, hvor mange tilskuere der kommer til 1. divisionskampe, og at dette især kan få betydning for mindre klubber med få tilskuere, som er nødt til at tilpasse sig til DBU's krav. En tredje kommune peger på, at det ville være godt, hvis DBU støtter foreninger, der gerne vil udbygge faciliteter – særligt, når DBU stiller krav til faciliteterne.

Kigger man på kravene til kapacitet for kvindernes Elitedivision, har en tredjedel af kommunerne en forholdsvis passiv holdning til DBU's krav. Over 50. pct. har ikke en mening om spørgsmålet eller ved ikke, om DBU's krav til en kapacitet på 2.000 pladser, hvoraf 200 skal være siddepladser, er rimeligt. En grund til denne passivitet kunne være, at Elitedivisionen ikke får den samme opmærksomhed som især Superligaen og til dels 1. division, hvilket betyder, at mange kommuner måske ikke har den samme viden om damefodboldens facilitetsforhold.

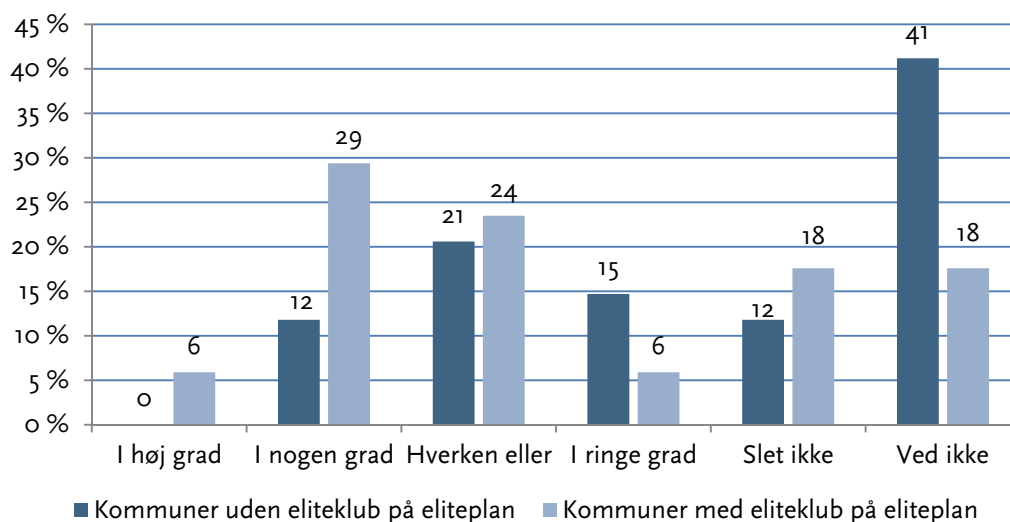
Figur 15: Danske kommuners holdning til Elitedivisionens kapacitetskrav

Kommunernes svar på spørgsmålet: 'I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om en tilskuerkapacitet på 2.000 pladser, heraf 200 overdækkede siddepladser, på stadions, der benyttes af klubber i fodboldens elitedivision for kvinder?'

I kommuner med en eller flere fodboldklubber på eliteplan er mønstret lidt anderledes. Her er man i højere grad positive til DBU's krav. Sammenlignet med begge herreligaer gælder dog for alle kommuner, at de svarer mere neutralt og ikke i samme grad har en holdning til kravene.

Figur 16: Kommuner med eliteklubber er mere positive over for DBU's kapacitetskrav i Elitedivisionen

Danske kommuner med og uden fodboldklubber på eliteplans holdning til kravene til kapacitet i Elitedivisionen.

Blandt de kommuner, der besvaret spørgeskemaet og givet kommentarer, er det den generelle opfattelse, at kravene til kapacitet er for vidtgående i forhold til den faktiske tilskuerinteresse for Elitedivisionen.

Det er korrekt, at Elitedivisionen i forhold til anlægskravene har markant lavere tilskuertal. I grundspillet 2012/13 var der i gennemsnit 97⁵⁵ tilskuere per kamp, og i slutspillet 2012/13 var det gennemsnitlige tilskuertal 164⁵⁶. Kun to kampe havde i løbet af sæsonen over 300 tilskuere, begge i slutspillet.

DBU's krav til varmeanlæg i banen

Krav til varmeanlæg i banen blev gældende med DBU's introduktion af stadionkrav fra den 1. juli 2003. På det tidspunkt efterlevede fem klubber DBU's krav om varme i banen: FC København, Brøndby IF, AGF, AaB og Viborg FF. Herudover var to klubber, Esbjerg fB samt FC Midtjylland, på vej med varmeanlæg i banen i forbindelse med opførslen af nye stadions.⁵⁷ Også i både Norge og Sverige er varmeanlæg i banen et krav, som i disse lande desuden omfatter den bedste damerække samt 1. division for herrer.

Prisen for installation af varmeanlæg i banen lå omkring år 2000 typisk på ca. 6 mio. kr.⁵⁸, hvoraf DBU's fond på det tidspunkt kunne yde tilskud på 500.000 kr.⁵⁹ Ifølge interviewet med Divisionsforeningen er prisen for en installation af varme i banen faldet de seneste par år, og Silkeborg IF

⁵⁵ Se appendiks

⁵⁶ Se appendiks

⁵⁷ <http://www.fyens.dk/article/172431:Sport--DBU-kraever-varme-baner>

⁵⁸ Ibid.

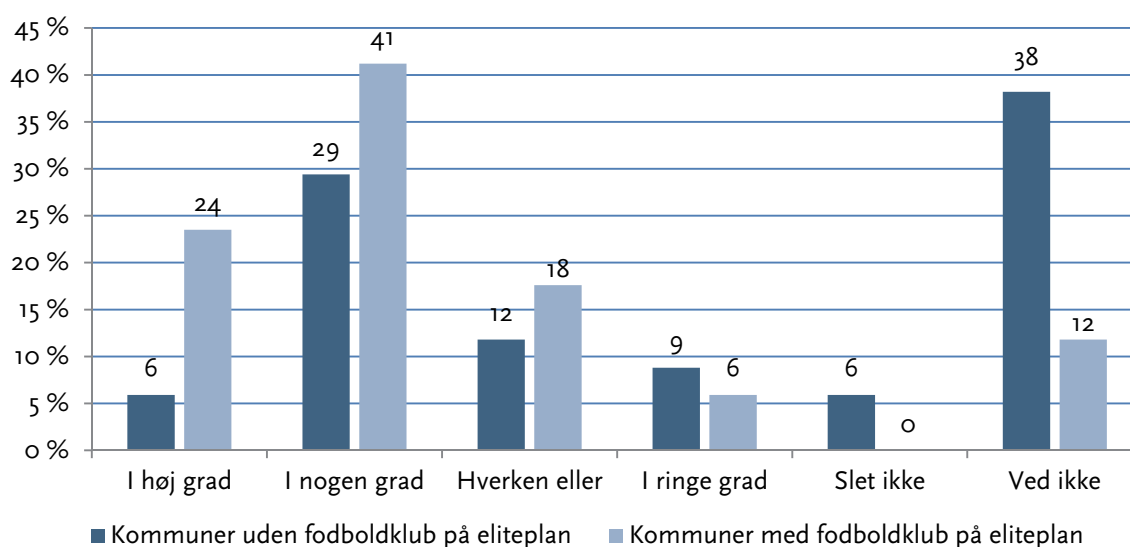
⁵⁹ Ibid.

betalte ikke mere end ca. 2 mio. kr. Ifølge DBU er varme i banerne dog stadig en bekostelig affære for klubber og kommuner. Da etablering af varmeanlæg er en relativt stor investering, blev kommunerne i undersøgelsen spurgt om, hvorvidt de fandt DBU's krav til varmeanlæg i banen for alle klubber, der deltager i Superligaen, for rimelig.

Som figur 17 viser, er kommuner med én eller flere eliteklubber forholdsvis positive over for DBU's krav om varme i banen, da 65 pct. af disse kommuner anser, at kravet i høj eller i nogen grad er rimeligt. Blandt kommuner uden eliteklubber gælder det blot 35 pct., mens ikke færre end 38 pct. ikke ved, om kravet er rimeligt eller ej.

Få kommuner i begge kategorier har en negativ holdning til DBU's krav om varmeanlæg i banen. Kun 6 pct. af kommunerne uden fodboldklub på eliteplan og ingen af kommunerne med eliteklubber anser DBU's krav for helt urimeligt.

Figur 17: Kommunernes holdning til rimeligheden i DBU's krav om varmeanlæg i banen i Superligaen

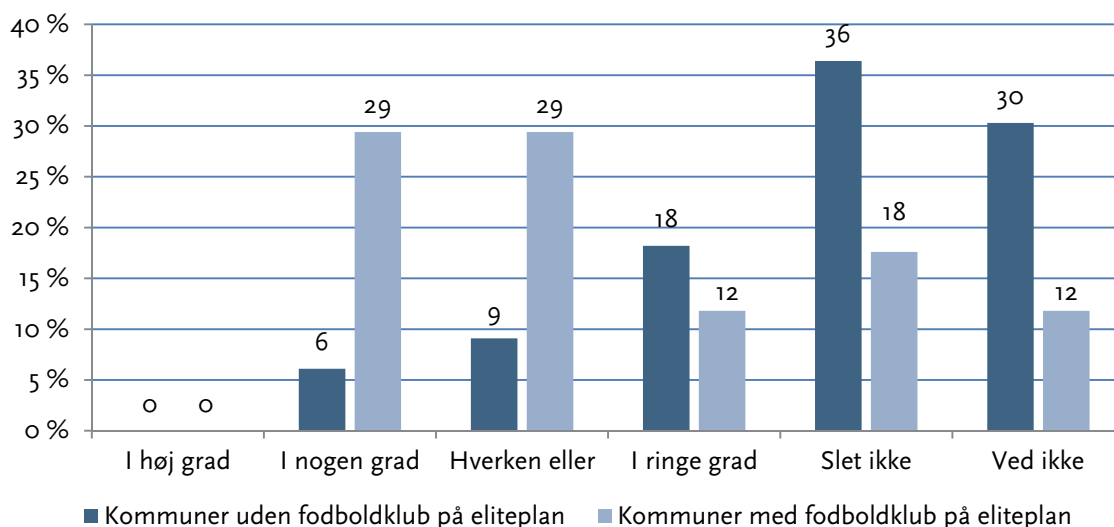

Danske kommuners (med og uden fodboldklubber på eliteplan) holdning til kravet om varmeanlæg i banerne i Superligaen.

Mens der er en generel forståelse for kravet om varme i banerne på Superliga-anlæg i kommunerne, tegner der sig et andet billede, når det gælder DBU's beslutning om, at klubber i 1. division fra og med 2014/15-sæsonen bør have varmeanlæg i banen og fra sæsonen 2017/18 skal have det.

Ingen kommuner anser, at kravet om varmeanlæg i banen i høj grad er rimeligt i 1. division, og kun 6 pct. af kommunerne uden en fodboldklub på eliteplan mener, at det i nogen grad er rimeligt. For kommuner med eliteklubber er andelen, som figur 18 viser, noget højere, nemlig 29 pct. Men 30 pct. af disse kommuner peger samtidig på, at at varme i banen i kun ringe grad eller slet ikke er et rimeligt krav at stille, mens tallet er over 50 pct. for de øvrige kommuner.

Figur 18: Kommunernes holdning til rimeligheden i DBU's krav om varmeanlæg i banen for 1. division

Danske kommuners (med og uden fodboldklubber på eliteplan) holdning til kravet om varmeanlæg i banerne i 1. Division.

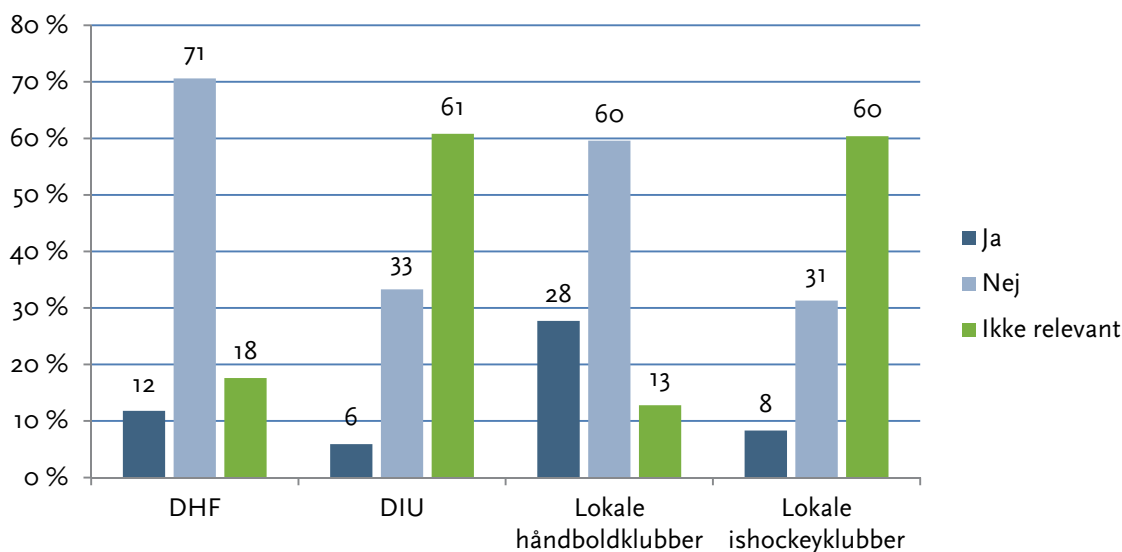
Håndbold og ishockey

Fodbold er utvivlsomt den idrætsgren, hvorfra langt de fleste kommuner har oplevet et pres – både fra forbund og fra klubber på lokalt plan. Herefter kommer håndbold.

Selv om håndbolden ikke har nogen formaliserede krav til anlæg ud over de krav, der er blevet nævnt i kapitlet 'Idrættens krav til anlæg', er håndbold på eliteniveau en idrætsgren, hvorfra mange kommuner i praksis har oplevet et pres for bedre opvisningsfaciliteter. Det er især fra de lokale klubber, at kommunerne oplever krav og ønsker. Det lave antal af kommuner, der har oplevet et pres fra DHF i sammenligning med DBU, kan forklares med fraværet af formelle krav til anlæg svarende til DBU's krav til stadioner.

Heller ikke DIU har et særligt reglement for anlæg. Dette forhold og de relativt få ishockeyklubber på eliteniveau resulterer ikke overraskende i, at kun få kommuner har oplevet et pres fra DIU. Samme mønster finder på lokalt plan, hvor forholdsvis få kommuner oplever et pres fra de lokale ishockeyklubber.

Figur 19: Oplevet pres fra forbund og klubber i håndbold og ishockey

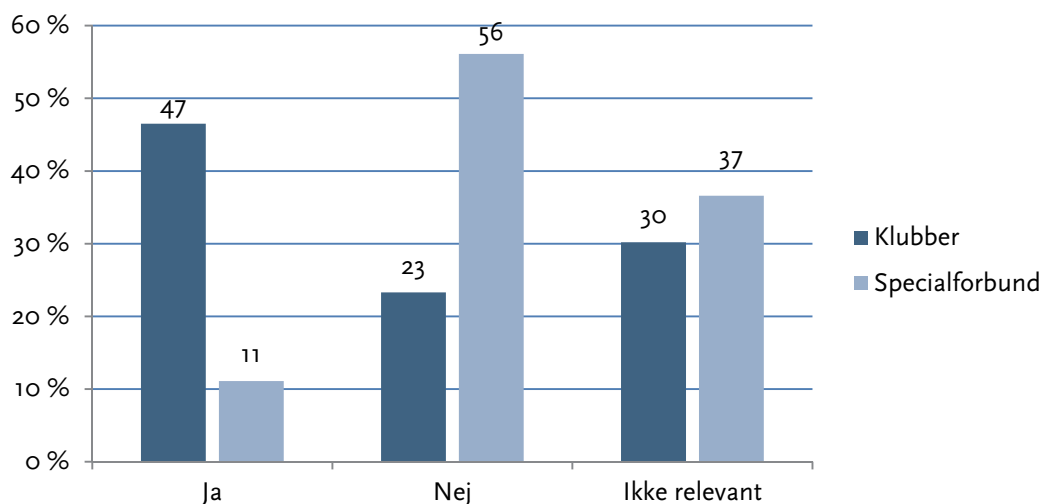

Kommunernes svar på spørgsmålet: 'Har kommunen siden 2007 oplevet et pres fra specialforbund i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, der lever op til de krav, der stilles inden for følgende idrætsgrene?' samt 'Har kommunen siden 2007 oplevet et pres fra klubber i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, der lever bedre op til de krav, der stilles inden for følgende idrætsgrene?'.

Øvrige specialforbund og klubber

Det er ikke kun fra de store tilskuerstærke idrætsgrene, at kommuner har oplevet et pres. 47 pct. af de kommuner, som har deltaget i undersøgelsen, angiver, at de på lokalt niveau har oplevet et pres for bedre opvisningsfaciliteter fra en anden idrætsgren end fodbold, håndbold eller ishockey.

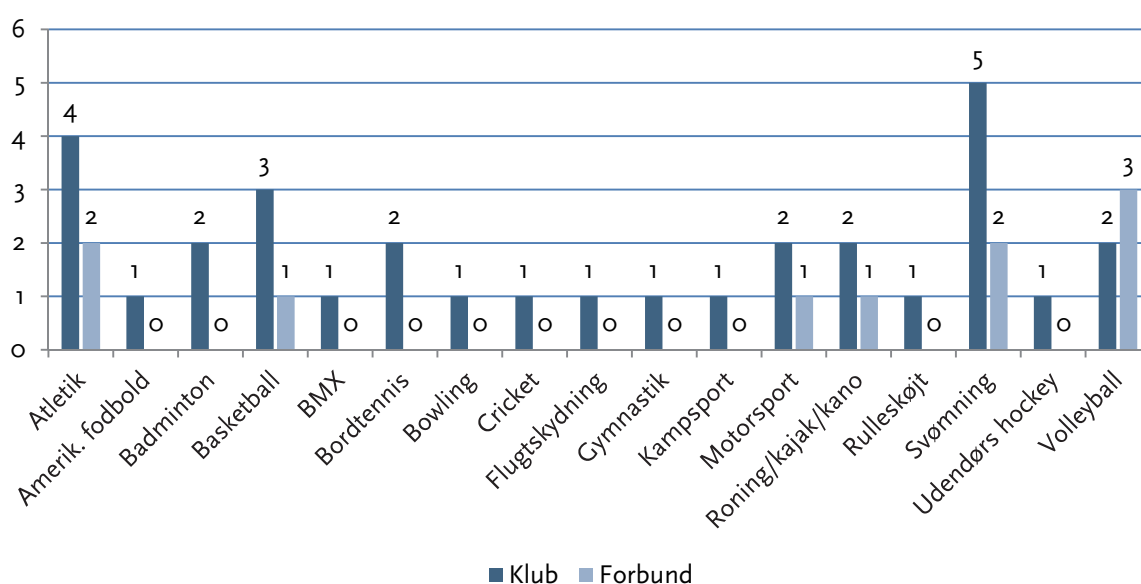
Figur 20: Oplevet pres fra øvrige klubber eller andet specialforbund

Kommunernes svar på spørgsmålet: 'Har kommunen siden 2007 oplevet et pres fra specialforbund i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, der lever op til de krav, der stilles inden for følgende idrætsgrene?' samt 'Har kommunen siden 2007 oplevet et pres fra klubber i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, der lever bedre op til de krav, der stilles inden for følgende idrætsgrene?'.

Det er forholdsvis få kommuner, der har oplevet et pres fra andre specialforbund end DBU, DHF og DIU. Kun seks kommuner angiver dette, og blandt disse seks kommuner har enkelte oplevet pres fra mere end ét forbund. Som figur 21 nedenfor viser, drejer det sig om atletik og svømning, der har prøvet at udøve et pres i kommunerne i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed. Andre idrætsgrene, som kommunerne nævner i den forbindelse, er blandt andet volleyball og basketball. Seks kommuner har således oplevet et pres fra de lokale svømmeklubber, mens fire kommuner har oplevet pres fra lokale atletikklubber. Imidlertid er mønstret forholdsvis differentieret, og totalt er det ifølge kommunerne 17 forskellige idrætsgrene, der har presset på for at få ønsker og krav realiseret.

Figur 21: Krav og ønsker fra andre forbund og klubber (antal kommuner)

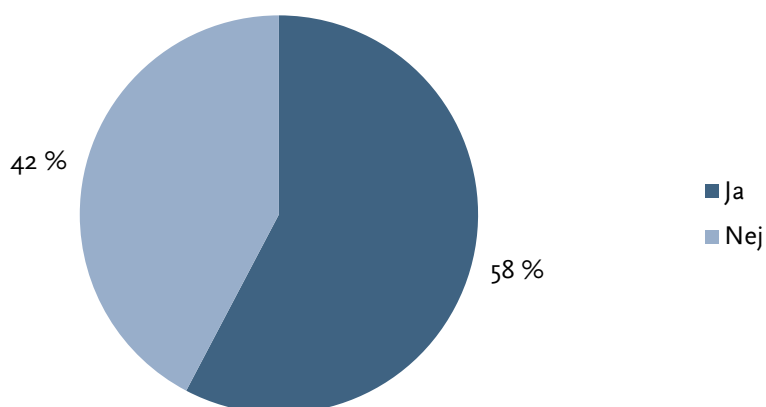
Oversigt over, hvilke forbund og idrætsgrene der har haft krav eller ønsker til kommunerne om at stille opvisningsanlæg til rådighed.

Kommunale investeringer for at imødekomme krav fra idrætten

Kommunernes generelt positive opfattelse af eliteidræt og investeringer i anlæg kan have bidraget til, at forbund og klubber er kommet med krav og ønsker til kommuner om at stille anlæg til rådighed. Dette i sig selv er ikke underligt, da forbund og klubber kan have en interesse i at undgå selv at stå for investeringerne, hvis kommunerne betaler.

Ifølge undersøgelsen har 58 pct. af de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, valgt at investere i anlæg for at imødekomme krav fra klub eller specialforbund. Den idrætsgren, hvor kommunerne i størst udstrækning har valgt at investere for at imødekomme krav fra forbund og klubber, er fodbold. I absolutte tal er det 22 kommuner, der blandt andet har foretaget investeringer i opførelse og udbygning af fodboldstadion, nye tribuner, installation af lysanlæg samt varmeanlæg i banen. Øvrige kommunale investeringer er meget differentierede og spænder blandt andet over investeringer i atletikanlæg, skøjtehallen samt anlæg til gymnastik.

Figur 22: Et flertal af kommunerne har imødekommet idrættens krav

Kommuner, der siden 2007 har valgt at investere i anlæg til for at imødekomme krav fra klub eller specialforbund.

Man kunne antage, at der er tale om et afhængighedsforhold mellem kommuner, klubber og forbund – særligt inden for de store holdidrætsgrene som fodbold, håndbold og ishockey.

I Sverige valgte Ängelholms Kommune i oktober 2013 ikke at opføre et nyt stadion til den lokale klub, Ängelholms FF. Klubbens nuværende stadion opfylder ikke kravene gældende fra 2014 om at kunne afvikle kampe i den næstbedste fodboldrække, Superettan, men kommunen mente, at kravene til stadion var for vidtgående og dyre. Klubben havde ikke en almennyttig værdi, der matchede en investering på forventet 200 mio. svenske kroner i et nyt stadion. Klubben har i dag et tilskuer gennemsnittet på blot 648, og Ängelholms FF må fra 2014 spille sine hjemmekampe på Olympia i Helsingborg, 30 km fra Ängelholm.

Kommunale ønsker

Allerede i 1920'erne og 1930'erne var danske kommuner helt eller delvis involverede i finansieringen af opvisningsanlæg (Wøllekær 2010), og billedet er nogenlunde ens i Sverige. Ifølge Sjöblom (2006) falder de svenske kommuners interesse i og økonomisk støtte til opvisningsanlæg sammen med en øget interesse for konkurrenceidræt gennem 1930'erne og 1940'erne blandt befolkningen. Ligesom i Danmark udmøntede dette sig især i opførelsen af opvisningsanlæg i atletik og fodbold. I samme periode møder man argumenter, der kobler konkurrenceidrætten i både Danmark og Sverige sammen med et nytteaspekt, der legitimerer samfundets støtte (Wøllekær 2010; Sjöblom 2006).

Billedet er ikke væsensforskelligt i dag, hvor kommunerne er den aktør, der i størst udstrækning bidrager til finansieringen af anlæg målrettet eliteidræt, mens forbund og klubber ikke i samme udstrækning er involveret i finansieringsprocessen, selv om de i stor udstrækning drager fordel af anlæggene.

I en svensk historisk kontekst har forbundene dog haft en relativ stor betydning for stadionbyggerier ved at sikre medfinansiering. Mellem 1914-1970 fandtes Riksidrottsförbundets Idrottsplatskom-

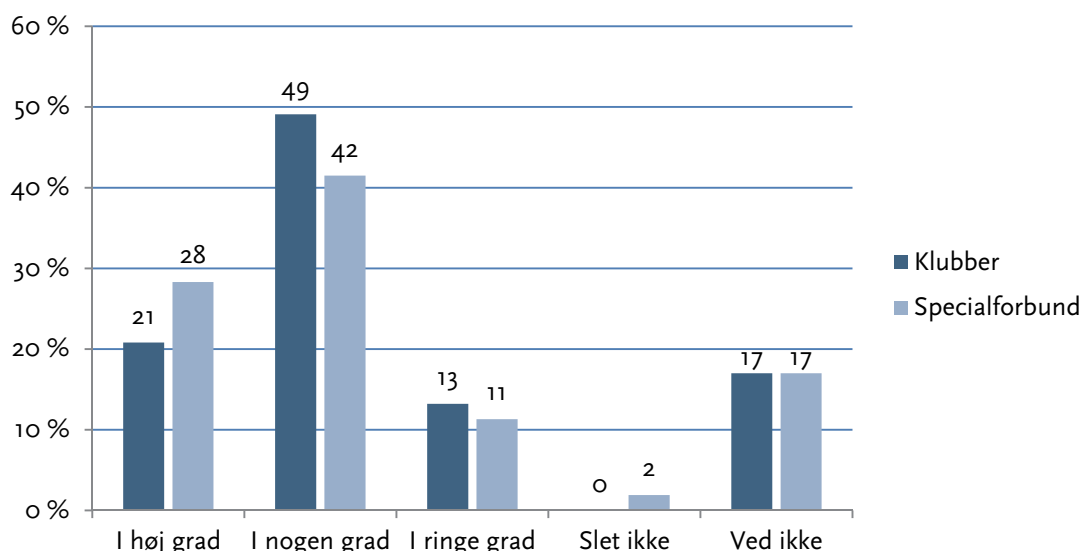
mitté⁶⁰, og ifølge Moen (1992) og Sjöblom (2006) blev flere kommunale opvisningsanlæg i Sverige i 1930-40'erne medfinansieret af tipsmidler, der blev forvaltet af fonden under RF. Også klubber var ofte nødt til at medfinansiere projekterne.

I dansk historisk kontekst findes ingen tilsvarende fond, men DBU har i dag en fond, DBU Sponsorship Fond, der ifølge Divisionsforeningens direktør, Claus Thomsen, vil skifte navn til Divisionsforeningens Udviklingspulje, som årligt uddeler 4,5 mio. til blandt andet varme i banen, storskærme og sikkerhed på stadion.

På trods af at næsten 60 pct. af undersøgelsens kommuner anser, at eliteidrætten i høj eller i nogen grad tillægges stor værdi i kommunen, og at det har derfor høj politisk prioritet at stille gode faciliteter til rådighed, mener det store flertal af kommunerne også, at forbund og klubber bør bidrage økonomisk til opfyldelsen af deres anlægskrav.

Som figur 23 nedenfor viser, anser 70 pct. af kommunerne, at klubber i høj eller i nogen grad skal bidrage økonomisk på baggrund af deres krav. En lige så stor andel af kommunerne mener desuden, at forbundene ligeledes skal bidrage, når de opstiller krav til opvisningsanlæggene.

Figur 23: Eliteidrætten bør bidrage økonomisk til nye opvisningsanlæg

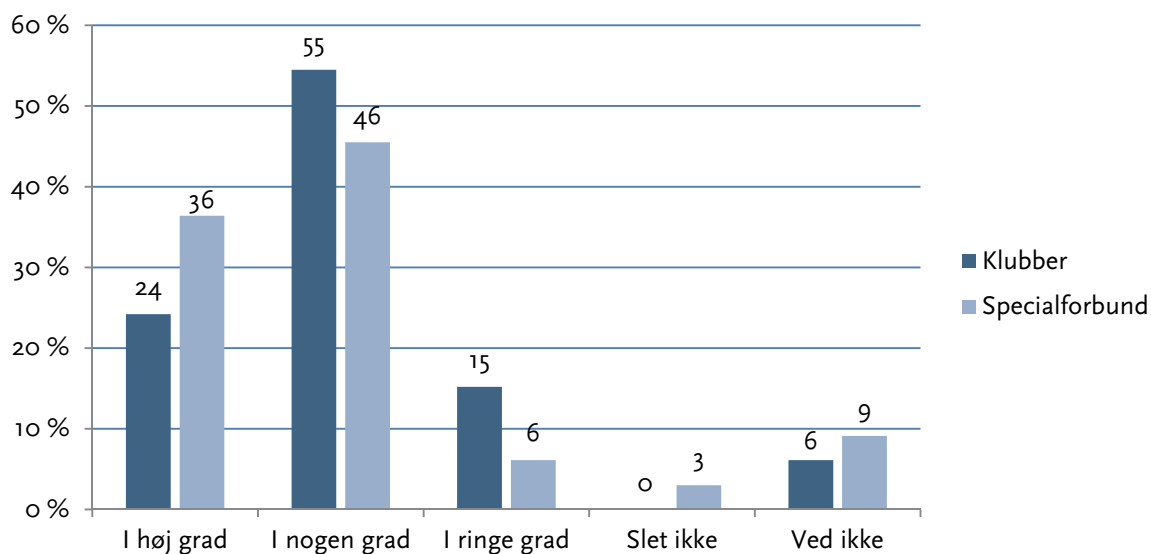

Kommunernes svar på spørgsmålet: 'I hvilken grad bør forbund og eliteklubber bidrage økonomisk i forbindelse med opførelse og forbedringer af opvisningsanlæg til eliteidræt?' (alle kommuner).

Kigger man kun på de kommuner, som har én eller flere elitelubber, er mønstret endnu tydeligere. Hele 79 pct., mener, at klubber i høj eller i nogen grad bør bidrage økonomisk i forbindelse med investeringer, og 82 pct. peger på, at forbund i høj eller nogen grad bør lave investeringer på baggrund af deres krav.

⁶⁰ En idrætsanlæg komité blev stiftet i 1914 af Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande og Sveriges Riksidrottsförbund (RF). 1928 blev komitéen genskabt, hvor RF var den eneste aktør. Komitéen formidlede lån og forskellige former for statsligt støtte for opførelse og forbedringer af forskellige slags idrætsanlæg, udførte en omfattende konsulent virksomhed, rådgivning og forskellige former for uddannelse virksomhed. Komitéen ophørte i 1970 (Riksarkivet 1977).

Figur 24: Eliteidrætten bør bidrage økonomisk ifølge kommuner med eliteklubber

Kommunernes svar på spørgsmålet: 'I hvilken grad bør forbund og eliteklubber bidrage økonomisk i forbindelse med opførelse og forbedringer af opvisningsanlæg til eliteidræt?' (kommuner med eliteklubber).

Dette kan tolkes som et klart ønske fra mange kommuners side om, at klubber og forbund skal bidrage mere økonomisk, end de gør i dag. At kommuner med eliteklubber i højere grad mener, at idrætten bør bidrage økonomisk bunder sandsynligvis i, at netop disse kommuner i større udstrækning har oplevet krav fra idrætten om at stille opvisningsanlæg af en vis standard til rådighed.

Idrættens økonomiske vilkår

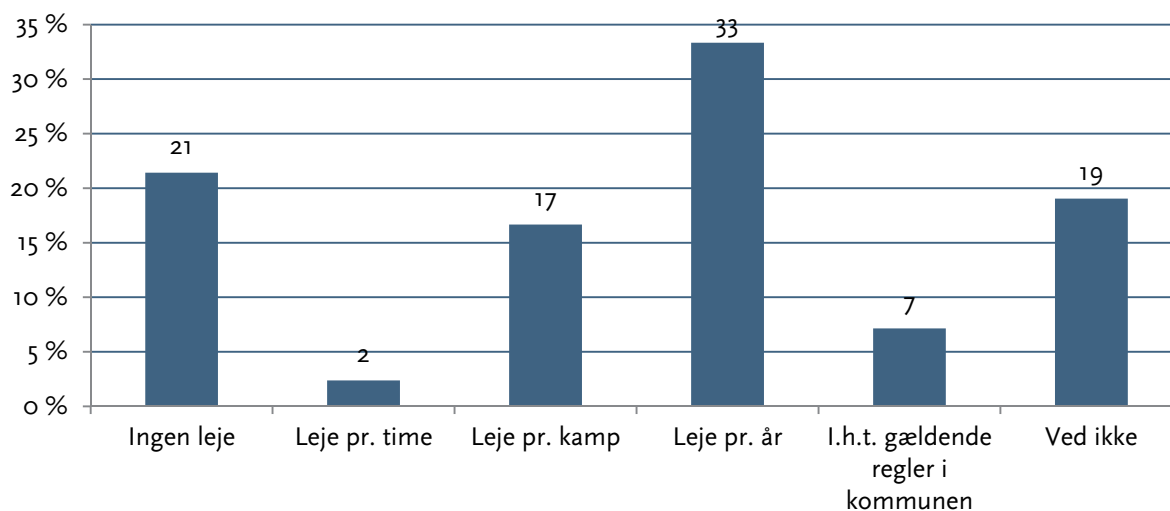
Det strider mod kommunalfuldmagten, hvis kommuner vælger at give direkte støtte til lokale eliteklubber, der er organiseret som kommercielle virksomheder. Ifølge Wøllekær (2009) er det at sammenligne med tilskud til private erhvervsvirksomheder. Men kommunerne kan have forpligtende samarbejdsrelationer med de lokale professionelle klubber, hvilket også kan omfatte opførsel og udbygning af opvisningsanlæg, såfremt disse udlejes på markedsvilkår. For eliteklubber, der ikke er kommercielle virksomheder, gælder ikke de samme restriktioner.

Hvordan danske kommuner med én eller flere eliteklubber i sæsonen 2012/13 indgår aftaler om faciliteter bliver præsenteret i dette kapitel.

Eliteklubbernes lejevilkår

I spørgeskemaet blev spurgt ind til, hvilke lejevilkår der gælder for eliteklubberne. Overordnet gælder, at klubberne oplever meget forskellige lejevilkår. Figur 25 viser, at 21 pct. af klubberne hverken betaler leje for at afvikle kampe eller træne på anlægget. Yderligere 7 pct. betaler en leje i henhold til de gældende regler i kommunen, det vil sige, at de er underlagt samme regler og lejevilkår som breddeidrætsklubber i samme kommune. De fleste klubber betaler dog et lejebeløb, hvoraf 33 pct. af klubberne betaler et lejebeløb pr. år, 17 pct. af klubberne betaler leje pr. kamp, og de sidste 2 pct. betaler et lejebeløb pr. time.

Figur 25: Oversigt over lejevilkår

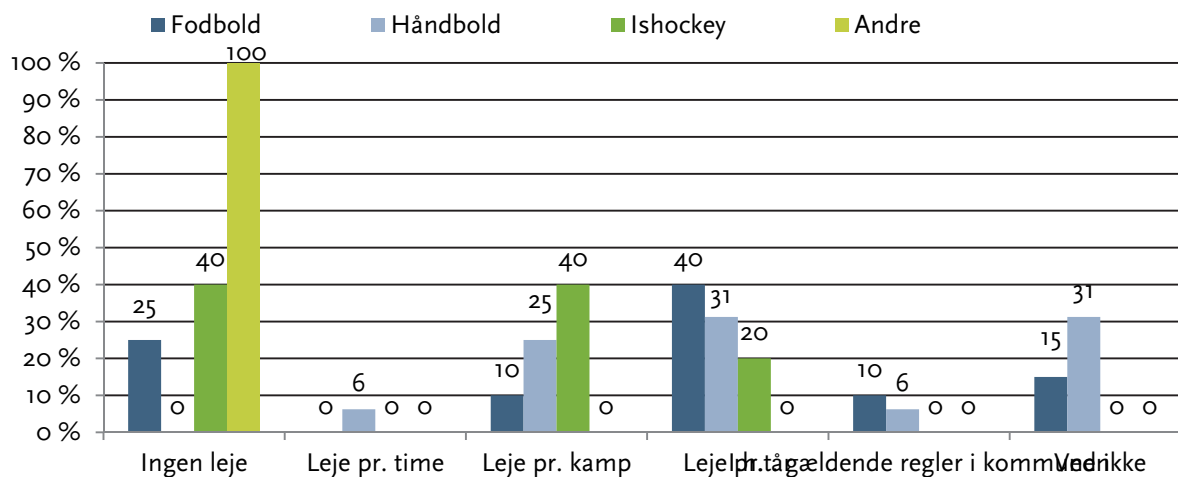

Oversigt over danske eliteklubbers forskellige lejevilkår i fodbold, håndbold og ishockey.

Opdelt på idrætsgrene (fodbold, håndbold, ishockey og andre) viser tallene, at det er de 'andre' idrætsgrene, der typisk ikke betaler leje. Desuden slipper 40 pct. af ishockeyklubberne og 25 pct. af fodboldklubberne for at betale lejebeløb. Kommunerne har angivet, at alle håndboldklubber betaler leje, hvis man ser bort fra de 31 pct., hvis lejevilkår er ukendte på grund af manglende besvarelser.

De fleste håndbold- og fodboldklubber betaler et beløb pr. år. Derimod betaler ishockeyklubberne oftest et beløb pr. afviklet kamp.

Figur 26: Oversigt over lejevilkår.

Oversigt over danske eliteklubbers forskellige lejevilkår opdelt efter idrætsgrene.

Førsteret til faciliteten

De konkrete lejeaftaler mellem kommunerne og klubberne varierer meget fra kommune til kommune.

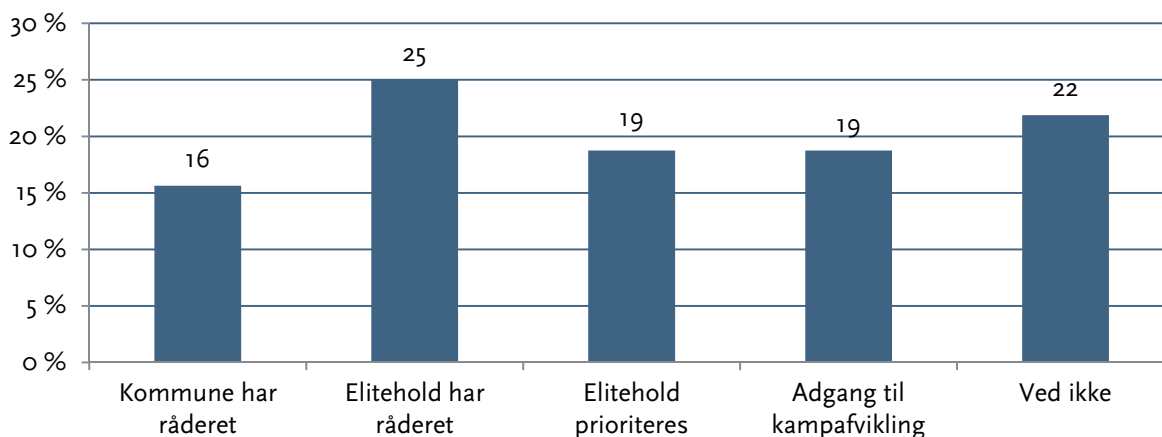
To superligaklubber og tre 1. divisionsklubber bliver indkrævet et årligt lejebeløb af kommunen. Disse ligger i Superligaen på henholdsvis 1 mio. kr. og 1,8 mio. kr., mens de i 1. division spænder fra cirka 82.000 til 1,1 mio. kr. Et andet superligahold betaler 1 mio. kr. forudbetalt pr. sæson, samt 4 kr. pr. tilskuer (dog minimum 20.000 kr. og maks. 40.000 kr.). Lejebeløbene for fodboldhold i den bedste kvinderække er betydeligt lavere med lejebeløb på mellem 3.000 og 5.000 kr. pr. kamp.

I håndbold spænder klubbernes lejeudgifter mellem 50.000 kr. og 911.000 kr. pr. år. Blandt de klubber, der betaler et lejebeløb pr. kamp, ligger disse mellem 1.700 kr. og 31.000 kr. Der er ikke nogen markant forskel på herre- og kvinderækken.

En enkelt kommune oplyser, at det lokale ishockeyhold betaler et årligt lejebeløb på 2,5 mio. kr. Blandt de øvrige klubber, hvis lejevilkår er oplyst, betaler klubberne mellem 5.000 og 10.000 kr. pr. kamp.

Ingen kommuner har oplyst, hvad klubber, der afregner leje pr. time, betaler.

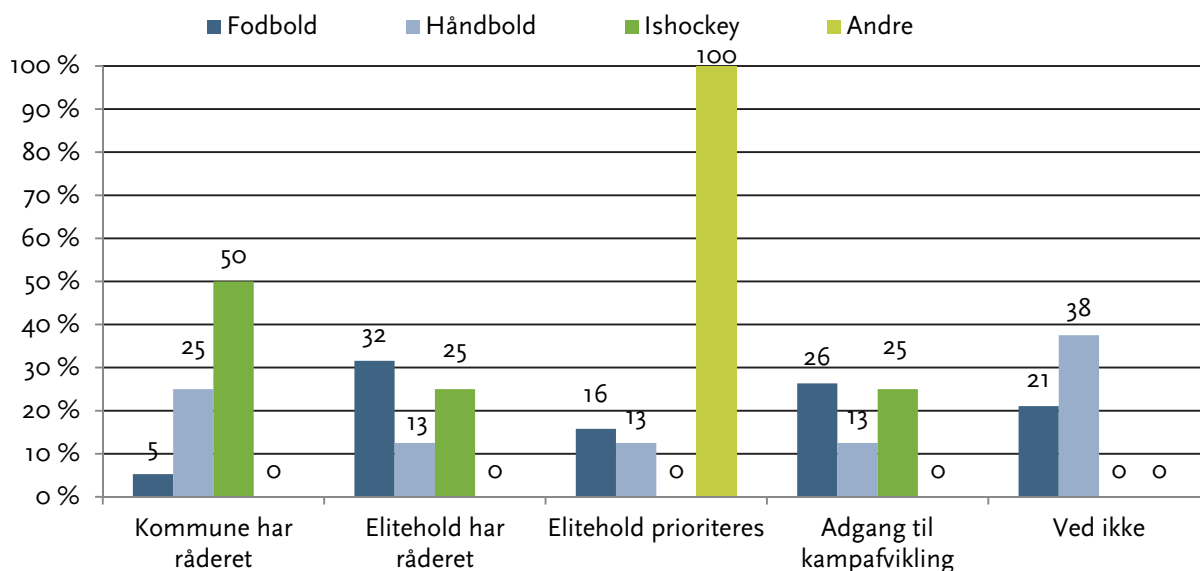
Figur 27: Oversigt over råderet til opvisningsanlæg

Oversigt råderetten i de opvisningsanlæg, der er inkluderet i undersøgelsen.

Hvis man deler tallene op efter idrætsgrene, viser figur 28 nedenfor, at det er fodboldklubber, der oftest har råderet over idrætsanlægget. Næsten en tredjedel af elitefodboldklubberne i undersøgelsen har således fuld råderet over faciliteten. Yderligere 16 pct. prioriteres på anlægget. Til gengæld oplever håndboldklubber forholdsvis ofte, at kommunen har råderetten over den hal, de spiller hjemmekampe i (25 pct.). Det samme gælder for ishockeyklubber, hvor hele 50 pct. benytter sig af en hal, som kommunen har råderet over.

Figur 28: Oversigt over råderet

Oversigt over, hvordan råderetten ser ud i de opvisningsanlæg, der er inkluderet i undersøgelsen. Opdelt efter idrætsgrene.

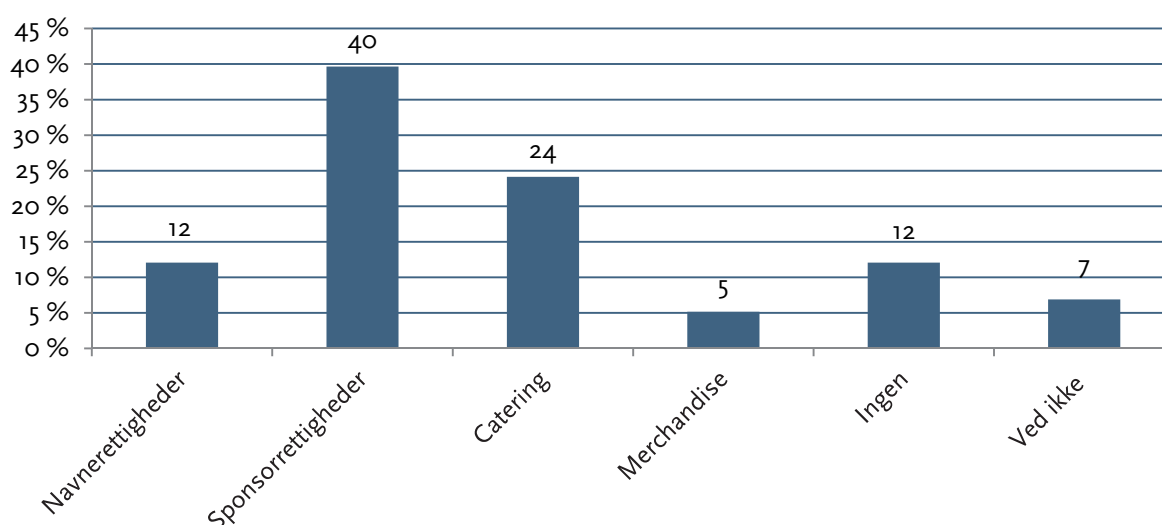
Kommercielle rettigheder

Lejeaftaler med eliteklubber omfatter ofte aftaler om udnyttelse af kommercielle rettigheder. Disse rettigheder kan eksempelvis omfatte brug af reklamer og annoncer, merchandise og navnerettigheder. Ved fordelingen af kommercielle rettigheder er spørgsmålet, hvem der står for de bestemte

tjenester, og hvem der har ret til at tjene penge ved brug af disse tjenester. Denne undersøgelse spurgte til følgende kategorier: navnerettigheder (på faciliteten), sponsorrettigheder (fx brug af reklameskilte), catering og merchandise. Figur 29 nedenfor viser andelen af klubber med kommercielle rettigheder opgjort på kategorier og på baggrund af lejekontrakten med kommunen.

De fleste eliteklubber har sponsorrettigheder, det vil sige at de kan fx anbringe skilte på anlægget fra deres egne sponsorer. Andelen af klubber, der har ret til at sælge merchandise er relativt lav og dækker ikke nødvendigvis over, at kun lille mindretal af klubberne har ret til at sælge merchandise på anlægget. Tallet kan muligvis også afspejle, at alene kommuner, der har indgået specifikke aftaler om salg af merchandise, har angivet det i undersøgelsen.

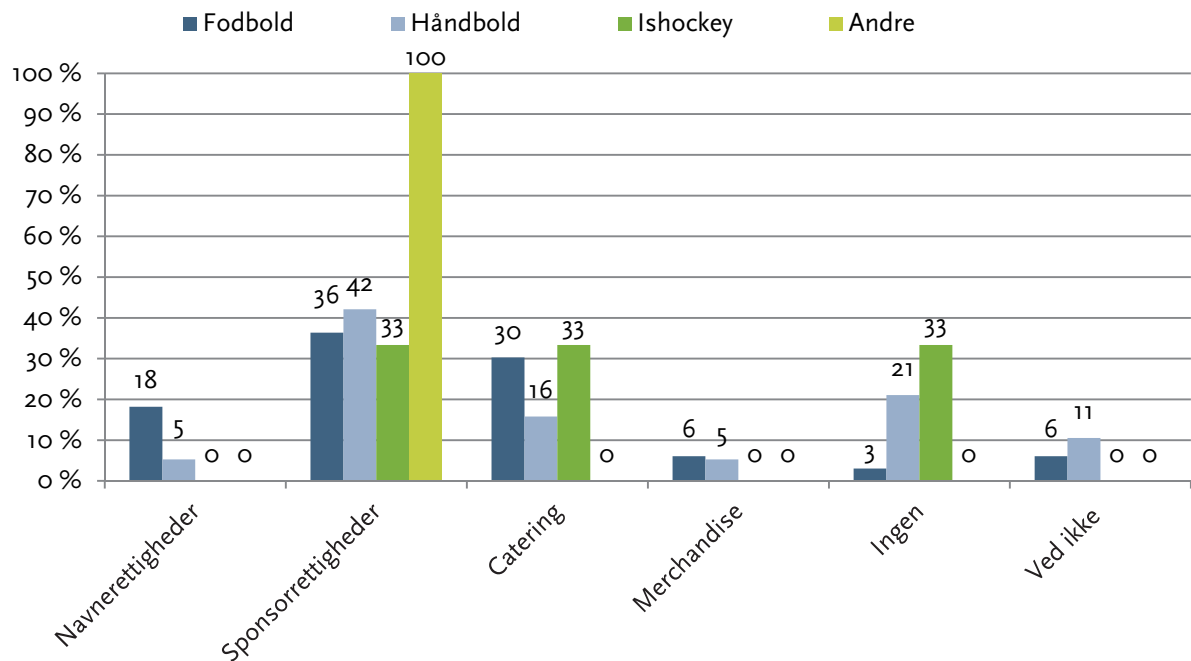
Figur 29: Oversigt over kommercielle rettigheder

Oversigt over, hvilke kommercielle rettigheder der er inkluderet i lejeaftalen.

De fleste klubber har således nogle kommercielle rettigheder nævnt i deres lejevilkår. En tredjedel af ishockeyklubberne har dog ingen kommercielle rettigheder. Sponsorrettigheder indgår i over en tredjedel af lejekontrakterne blandt fodbold-, håndbold- og ishockeyklubber. Endvidere har knapt en tredjedel af fodboldklubberne og ishockeyklubberne cateringrettighederne. Navnerettigheder til anlægget ses oftest hos fodboldklubber.

Figur 30: Oversigt over kommercielle rettigheder

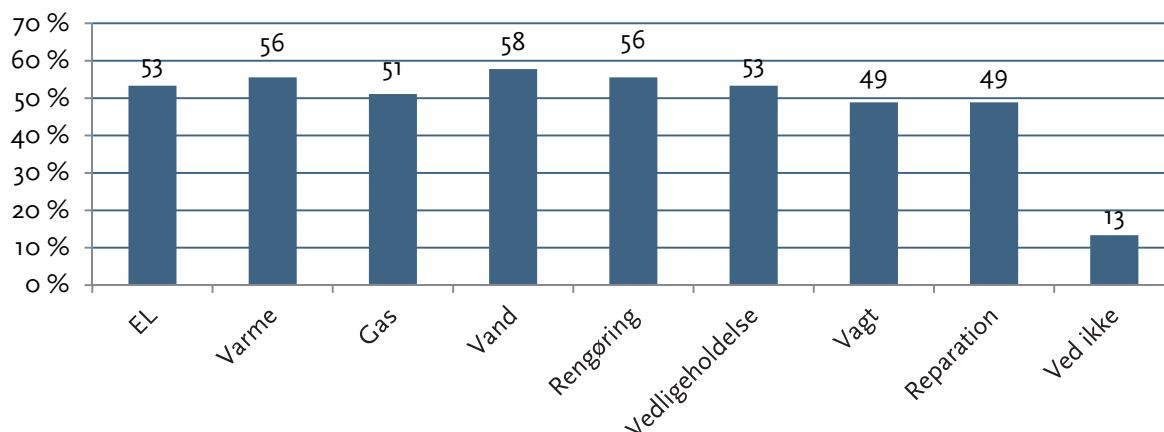

Oversigt over, hvilke kommercielle rettigheder der er inkluderet i lejeaftalen opdelt efter idrætsgrene.

Serviceydelser

Sidste spørgsmål omfatter de serviceydelser og omkostningerne hertil, der følger med brugen af anlægget, fx omkostninger til rengøring, forbrug af el/varme/gas/vand, vedligeholdelse osv. Alle lejekontrakter er forskellige, og det er derfor svært at sammenligne aftalerne på tværs. I analysen bliver derfor kun de serviceydelser nævnt, som kommunerne nævnte ved udfyldelsen af spørgeskemaet. I omkring halvdelen af tilfældene er det kommunen, der står for serviceydelserne. For 23 ud af 45 anlæg betaler kommunen alt eller næsten alt. Nedenstående figur 31 angiver procentdelen af kommunerne, der betaler de forskellige serviceydelser, når eliteklubberne gør brug af faciliteten.

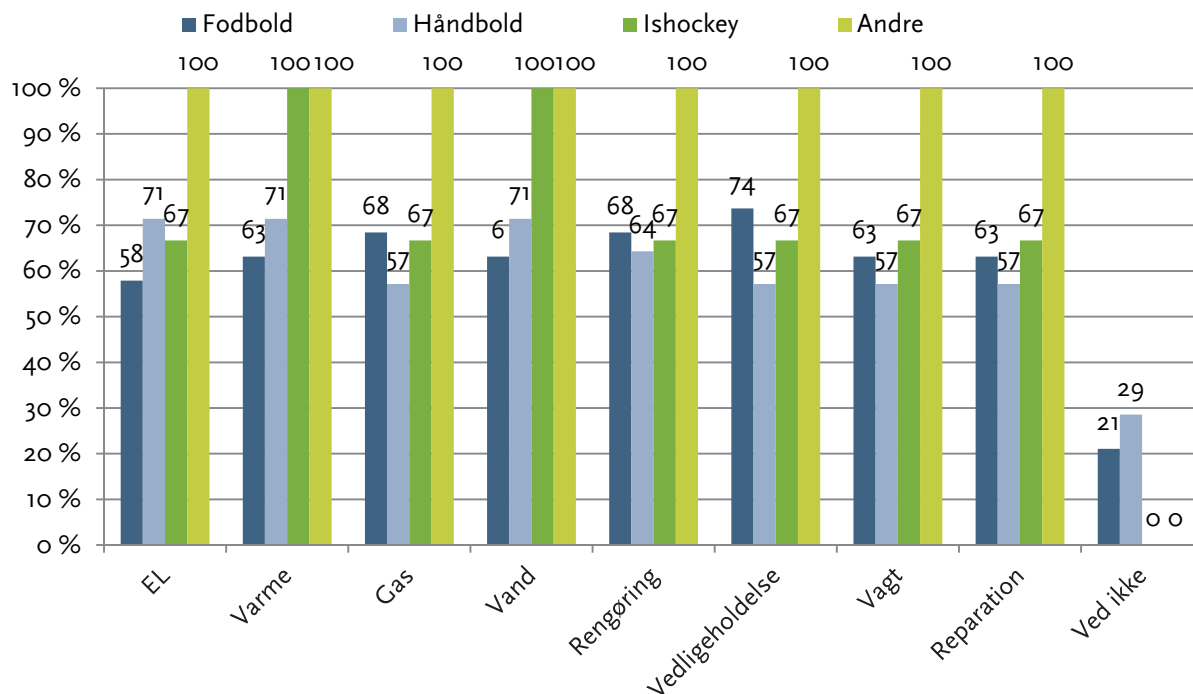
Figur 31: Kommunernes ansvar for serviceydelser (andel af kommunerne)

Oversigt over, hvilke serviceydelser der er nævnt i lejevilkårene, som er betalt af kommunen.

Opdelt efter idrætsgrene viser det, at alle ishockeyklubber i undersøgelsen får betalt deres forbrug af varme og vand. Desuden betaler to tredjedele af kommunerne også de øvrige serviceydelser for ishockeyklubberne. Blandt håndboldklubberne betaler næsten trefjerdedele ikke for deres forbrug af elektricitet, varme og vand. Det samme gælder for omkring 60 pct. af fodboldklubberne.

Figur 32: Oversigt over kommunernes serviceydelser inden for de enkelte idrætsgrene

Oversigt over, hvilke serviceydelser der er nævnt i lejevilkårene, som er betalt af kommunen. Opdelt efter idrætsgrene.

Interview med nøgleaktører

For at komme bag om de problemstillinger, som blandt andet spørgeskemaundersøgelsen rejser, er der foretaget en række interview med repræsentanter for kommuner og idrætsorganisationer.

Dette kapitel afrapporterer en række konklusioner fra disse interview. Interviewene er opdelt i en række temaer, som dels afspejler den benyttede spørgeguide, dels er dukket op under de enkelte interview. Interviewene formidles her som en sammenhængende tekst, hvor aktørernes besvarelser er blevet knyttet sammen for at give teksten en mere beskrivende karakter.

Interview med kommuner

Først følger sammendrag af interviewene med kommunerepræsentanterne. Derefter følger interviewene med repræsentanter fra idrætten, nærmere bestemt DBU, Divisionsforeningen og det norske og svenske fodboldforbund. Fokus er på fodbolden, da denne rapport har klarlagt, at det er inden for fodbolden, at kommuner og andre stadionejere møder de mest vidtgående og dermed dyreste krav til faciliteterne.

Kommunernes relationer og dialog med lokale eliteklubber

Alle fem interviewede kommuner (Holstebro, Slagelse, Aalborg, Viborg og Silkeborg Kommuner) vurderer, at deres relationer til de lokale eliteklubber først og fremmest er knyttet til benyttelsen af konkrete anlæg. En enkelt kommune, Holstebro, har desuden et lokalt klubsponsorat.

Generelt giver flere interviewede kommuner udtryk for, at samarbejdet med de lokale eliteklubber er tæt og konstruktivt.

"Jeg synes, vi har en fantastisk dialog med AaB."

Erik Kristensen, områdechef fritid, Aalborg Kommune

To kommuner (Viborg og Slagelse Kommuner) mener, at relationen er blevet bedre og tættere de seneste par år. I Slagelse er der næsten ugentlig kontakt mellem kommunen og FC Vestsjælland, hvilket ifølge kommunen hænger sammen med klubbens sportslige resultater i form af oprykning til Superligaen samt et aktuelt stadionbyggeri. Viborg Kommune fremhæver, at kommunen har en tæt og god relation med den lokale klub (VFF), hvilket ifølge kommunen hænger sammen med, at begge parter har prioriteret en åben dialog.

En tredje kommune, Aalborg Kommune, fremhæver også dialogen med den lokale eliteklub, AaB. Ifølge kommunen er dialogen med klubben intet mindre end "fantastisk", og kommunen fremhæver klubben som en professionel og kompetent samarbejdspartner, men også med de øvrige eliteklubber i byen oplever kommunen en god dialog.

Ønsker fra klubben

Alle kommuner har erfaringer med at håndtere konkrete ønsker om nye eliteidrætsfaciliteter eller opgraderinger af de eksisterende.

Holstebro Kommune tog primært udgangspunkt i den lokale håndboldklub i Håndbold Ligaens, Team Tvis Holstebro, ønsker, da en ny opvisningshal med plads til 3.250 tilskuere blev opført af kommunen.

Den samme tilgang havde Slagelse Kommune, der ved at skabe nogle bedre facilitetsrammer arbejdede for at få et fodboldhold i Superligaen. Ud fra den lokale klubs ønsker og forventninger samt en analyse af facilitetsbehovet udarbejdede kommunen en plan for anlægget.

To andre kommuner, Silkeborg og Viborg Kommuner, peger på, at de lokale eliteklubber løbende har krav og ønsker. Silkeborg peger dog samtidig på, at ønskerne fra klubben typisk har rod i DBU's anlægskrav.

"Der har løbende været ønsker om opfyldelse af nye krav, som typisk kommer fra det forbund, der har deres turnering"

Alf Christensen, idrætsinspektør, Silkeborg Kommune

Aalborg Kommune fremhæver en aftale mellem kommunen og den lokale eliteklub AaB, der regulerer, hvilke faciliteter kommunen skal stille til rådighed, og hvad klubben får for de penge, den betaler i leje herfor. Ifølge kommunen er der desuden en god dialog om konkrete løsninger, når klubben kommer med ønsker til faciliteterne. For kommunen er det i den forbindelse vigtigt, at forbedringer på facilitetssiden også giver god mening for den øvrige idræt i kommunen. En lignende holdning har Viborg Kommune, der peger på den gode dialog, der findes mellem klub og kommune, og som betyder, at rimelige krav fra klubben, ofte kan forventes at blive realiseret.

Det samlede billede af interviewene med de fem kommuner bekræfter billedet fra spørgeskemaundersøgelsen, hvor 79 pct. af kommunerne med eliteklubber i høj eller i nogen grad er enige i udsagnet om, at eliteidrætten tillægges stor værdi i kommunen, og det har derfor høj politisk prioritet at stille gode faciliteter til rådighed for eliteidrætten. Interviewene afspejler også spørgeskemaundersøgelsens konklusion om, at det store flertal af kommunerne med en eller flere eliteklubber ser investeringer i anlæg målrettet eliteidræt som en kommunal opgave.

Krav fra forbund (DBU)

Ingen af de interviewede kommuner har oplevet, at krav til opgraderinger af anlæg er kommet direkte et forbund, i realiteten DBU. I stedet er kravene kommet indirekte gennem klubberne, eller kommunen har selv eller gennem den lokale klub været opmærksom på de kravspecifikationer, som DBU har for afvikling af kampe i Superligaen eller 1. division.

Billedet, der tegner sig i interviewene med kommunerne, afviger således lidt fra spørgeskemaundersøgelsens resultat, hvor 38 pct. af de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, angiver at have oplevet et pres fra DBU om at stille opvisningsanlæg til rådighed. Det kan dog ikke afvises, at nogle kommuner har fortolket spørgsmålet bredt i den forstand, at anlægskrav, de selv har været opmærksomme på, eller som er blevet fremført gennem lokale klubber, i spørgeskemaundersøgelsen er blevet fortolket som et pres fra DBU, da DBU står bag kravene.

To kommuner efterlyser i interviewene en bedre dialog med DBU. Slagelse Kommune mener, at DBU bør overveje at indkalde kommunerne og redegøre for argumenterne bag kravene, så kommunernes embedsmænd som minimum kan redegøre for rationalerne bag kravene over for kommunernes politikere. Et lignende ønske møder Silkeborg Kommune, som efterlyser en dialog med DBU i et større forum, hvor de kommuner, der er påvirket af kravene, bør have plads.

Krav fra andre aktører

To af de interviewede kommuner har oplevet krav og ønsker fra andre aktører end klubber og forbund. Eksempelvis har Slagelse Kommune oplevet krav fra politi, fra tv-kanaler og produktionsselskaber. Ifølge kommunen har der fra de tv-kanaler og produktionsselskab, der transmitterer kampene, været en forventning om, at kommunen skal efterleve deres ønsker, hvilket til tider har været en irritationsfaktor. Kommunen accepterer, at alle aktører skal følge nogle retningslinjer for tv-produktion, men finder samtidigt, at der bør være balance i kravene.

”Det er meget en forventning om, at kommunen bare lige etablerer et eller andet, når de [tv-kanaler og tv-selskaber] har ønsker om det, og det synes jeg er sådan lidt... det er vi så rimeligt irriterede over.”

Per Andersen, afdelingsleder Fritid, Slagelse Kommune

Den lokale politiske debat om anlægskrav

Alle fem kommuner udtrykker på forskellig vis, at der har været en politisk debat i kommunen i forhold til stadionbyggeri eller store investeringer i anlæg målrettet eliteidræt. Men det er forskelligt, hvordan denne debat har formet sig.

I to kommuner, Aalborg og Holstebro Kommuner, har der været politisk konsensus om nybyggeri og/eller større renoveringer og opgraderinger, herunder finansieringen af projekterne. Diskussionen har i disse kommuner primært gået på, hvor i kommunen nye anlæg skulle placeres, og i begge kommuner var der en lang politisk proces omkring dette spørgsmål.

Slagelse Kommune peger på, at det altid er kontroversielt, når man som kommune foretager større investeringer i en tid, hvor der er et økonomisk pres på andre kommunale områder, hvilket har givet og stadig giver anledning til debat.

I ingen af de interviewede kommuner har der formet sig et politisk flertal imod investeringer i anlæg målrettet eliteidræt. Men i én kommune (Silkeborg Kommune) har byrådsmedlemmer klaget til

en højere instans over byrådets beslutning om investeringer. Også i en anden kommune (Viborg Kommune) har der været byrådsmedlemmer, der politisk har talt imod en konkret investering i et stort anlæg, og hvor der følgelig har været en politisk debat omkring projektet med påstande om, at det er spild af penge at bruge kommunale penge på den anlægstype.

På trods af eksempler på lokal politisk modstand mod anlægsinvesteringer er det generelle billede, at der politisk typisk er bred opbakning til konkrete projekter. Det er i overensstemmelse med spørgeskemaundersøgelsen, hvor 58 pct. af kommunerne angiver, at de har valgt at investere i anlæg for at imødekomme krav fra klub eller specialforbund. Samtidig bekræfter det tidligere forskning, som peger på, at kommuners idrætspolitik ofte er præget af bred konsensus (Ibsen 2009).

Den idrætsgren, som kommunerne i størst udstrækning har investeret i for at imødekomme krav fra forbund og klubber, er fodbold. I absolutte tal er det 22 kommuner, der blandt andet har foretaget investeringer i opførelse og udbygning af fodboldstadion, nye tribuner, installation af lysanlæg samt varmeanlæg i banen.

Klubbernes betydning for kommunen

De fem interviewede kommuner vurderer alle, at respektive eliteklubber har en betydning for kommunen. Det gælder ikke mindst i forhold til at 'brande' kommunerne udadtil eller ved at samle kommunens borgere.

Holstebro Kommune peger på, at de tv-kampe, der bliver vist fra den lokale arena, har stor betydning for kommunen. Slagelse Kommune peger også på, at det bliver skrevet meget om klubben, og at det kan have en positiv effekt, som måske vil udeblive, hvis klubben rykker ned.

Viborg Kommune fremhæver ligesom de fire andre kommuner, at de lokale klubber (i Viborg VFF og Viborg HK) har en stor betydning som stærke brands for kommunen. Samtidig fremhæver kommunen, at klubberne bidrager til en lokal fællesskabsfølelse, da eksempelvis fodboldklubben samler mellem 5.000 og 8.000 borgere til deres kampe.

"Store idrætsklubber som Viborg FF og Viborg HK har jo en stor betydning ved at binde Viborg sammen."

Ole Brandt Pedersen, sekretariatschef, Kultur, Service og Events, Viborg Kommune

En anden kommune, Silkeborg Kommune, peger på, at Silkeborg IF har stor betydning for idrætslivet på fodboldområdet. Blandt andet fordi klubben påtager sig et talentarbejde, som har indvirkning på mange klubber i kommunen. Aalborg Kommune mener, at det 'brand', AaB har, betyder meget for kommunen. For kommunen er det vigtigt at have et hold, som på én eller anden måde repræsenterer byen og regionen.

Generelt peger de interviewede kommuner også på, at eliteklubberne bidrager til en positiv selvforståelse lokalt. Imidlertid er de interviewede også bevidste om deres rolle som embedsmænd og mener, at det er op til politikerne at afgøre, hvordan kommunerne bruger klubberne i forbindelse

med branding. Generelt er dokumentationen for eliteidrættens reelle værdi i kommunerne i øvrigt fraværende eller yderst beskedent.

Slagelse Kommune fremhæver som den eneste, at opbakningen til den lokale eliteidræt også handler om følelser, mens Silkeborg Kommune peger på, at den lokale klub ikke kun kan give positive omtale, men også negativ.

Omprioriteringer på baggrund af investeringer i anlæg målrettet eliteidræt

Tre af de fem deltagende kommuner udtrykker, at det har krævet en ekstra anlægsbevilling eller penge ud over det normale budget for at investere i anlæg målrettet eliteidræt.

Imidlertid er det kun Silkeborg Kommune, der mener, at investeringer i eksisterende anlæg har resulteret i omprioriteringer inden for det idrætslige område. Dog kun i mindre udstrækning. I Aalborg Kommune har der været diskussion om, hvorvidt midler brugt på en dyr facilitet kunne være brugt andre steder, men midlerne lå ud over det normale budget til idrætten. Ifølge kommunen har det derfor ikke betydet, at kommunen har måttet skære ned på andet, og som sådan er der ikke sket en omprioritering, vurderer kommunen.

”Det er ikke sådan, at vi skal skære ned på alt muligt andet. Sådan er det ikke i Aalborg.”

Jørgen Smed, økonomichef, Økonomi og Faciliteter, Aalborg Kommune

På samme linje ligger Silkeborg Kommune, der argumenterer for, at breddeklubber ikke er blevet ramt af investeringer i elitefaciliteter.

U-21 EM i fodbold i 2011

Ikke kun i forhold til de danske turneringer kan kommuner blive stillet over for krav om investeringer i eliteidrætsfaciliteter.

To af de interviewede kommuner, Aalborg og Viborg Kommuner, var eksempelvis værtskommuner for U-21 EM i fodbold, der blev afviklet i Danmark i juni 2011 i fire jyske kommuner. De to kommuner peger på begge på, at de ikke havde kendskab til alle de regler, UEFA har til turneringen. Begge peger også på, at der var overraskende mange krav, men at udgifterne generelt var begrænsede.

Kommunerne vurderer selv, at de har haft brug for de investeringer, der blev lavet op til turneringen. I en af kommunerne (Aalborg Kommune) blev der op til turneringen investeret i et nyt lysanlæg til ca. 10 mio. kr., men lysanlægget stod ifølge kommunen for en udskiftning under alle omstændigheder, så U-21 EM fremskyndede kun investeringen.

I Viborg Kommune investerede man 4-5 mio. kr. i stadion og fik i den forbindelse tilskud fra diverse fonde og UEFA.

Aalborg Kommune har oplevet et lille efterspil i kølvandet på turneringen. Til turneringen skiftede kommunen i henhold til UEFA's regler udskiftningsbænken på stadion. Dette skete med tilskud fra Elitefacilitetsudvalget. Ifølge kommunen skulle udskiftningsbænken til turneringen have 18 pladser, men efterfølgende krævede UEFA maks. 14 siddepladser, da den lokale klub skulle spille i Europa League, og kommunen var nødt til at fjerne nogle sæder for at imødekomme turneringskravene.

Netværk på tværs af kommunerne

Interviewene med kommunerne viser, at der findes et vist netværk på tværs mellem kommunerne, hvor de taler sammen om krav fra idrætten. En af kommunerne, Silkeborg Kommune, peger i den forbindelse på, at det kunne være en fordel, hvis kommunerne i større udstrækning kunne tale med fælles stemme, da det kan være svært for en enkelt kommune argumentere over for forbund. Netværket er ifølge kommunen under udvikling, og der er ifølge kommunen et ønske om generelt at blive inddraget tidligere i udformningen af licenskrav, da det er vanskeligere at stille noget op med krav, der allerede er introduceret i regelsættet.

Etableringen af netværket kan ses som resultat af, at flere kommuner har oplevet et direkte eller indirekte pres fra forbund om at stille opvisningsanlæg til rådighed. Desuden har KL i modsætning til søsterorganisationen SKL i Sverige ikke været synlig i den idrætspolitiske debat om kravene til investeringer i opvisningsfaciliteter.

Interview med DBU, Divisionsforeningen, NFF og SvFF

Forholdet til kommunerne

Ifølge DBU går dialogen med kommunerne igennem den enkelte klub, hvilket er i overensstemmelse med kommunernes egen oplevelse.

"Nu har vi ikke så meget samarbejde med de enkelte kommuner, i og med det går gennem klubberne."

Henrik Andersen, afdelingsleder, DBU Turneringer og Licens, DBU

I Sverige har forbundet, siden det i 2008 opstillede kravene til stadionanlæg, informeret og diskuteret dem med kommunerne. Ifølge Svenska Fotbollförbundet (SvFF) findes en særlig kommune-gruppe tilknyttet forbundet, hvor repræsentanter fra stadionejerne i Allsvenskan, Damallsvenskan og Superettan deltager. Gruppen har møde et par gange om året og diskuterer stadionkrav og beslægtede emner, der kan berøre stadionejerne. Repræsentanterne fra kommunerne indgår herudover i et netværk med alle stadionejere for Allsvenskan, Damallsvenskan og Superettan, så ifølge SvFF, når forbundet ud med alle informationer, ligesom det mener at have en løbende dialog med de berørte kommuner.

Ligesom i Danmark sker dialogen om det norske fodboldforbunds stadionkrav via klubberne og ikke direkte med kommunerne.

Alle tre skandinaviske fodboldforbund peger på, at de kan tilbyde støtte og gå i dialog om de konkrete stadionkrav, hvis kommunerne ønsker det, men at det er initiativ, der må komme fra kommunerne og ikke fra forbundet selv.

Baggrunden for anlægskravene

DBU's krav til stadionser er udviklet med inspiration fra UEFA's krav, og ifølge DBU og Divisionsforeningen indførte de krav til stadionser, fordi de havde et ønske om et vist kvalitetsniveau i den bedste række.

"Vi ønsker selvfølgelig også at sætte visse standarder til fodbold på højt niveau i Danmark, og kravene er med til at udvikle og forbedre forholdene på stadion."

Henrik Kjær Jensen, sikkerhedschef, DBU Turneringer og Licens, DBU

Men ifølge Divisionsforeningen lå også myndigheds- og sikkerhedskrav til grund for, at indføre krav til stadionser. Endelig handlede det ifølge Divisionsforeningen også om kunne afvikle kampe i overensstemmelse med kampkalenderen.

I Sverige indførte man stadionkrav efter en diskussion i 2005-2006, hvor forbundet konstaterede, at næsten alle stadionser var 50-60 år gamle. Efterfølgende bestemte SvFF at lave en indsats på området, og i 2008 tog forbundets repræsentantskab en beslutning om nye krav til stadionser gældende fra 2014.

I Norge så fodboldforbundet allerede i midten af halvfemserne et behov for at rejse norsk fodbold til et internationalt niveau, hvor forbundet ville tilbyde tilskuere og tv-selskaber passende faciliteter. Ifølge NFF medførte det et behov for at indføre krav til stadionanlæg. Da UEFA kom med sine arenakrav, havde Norge allerede indført langt de fleste krav.

Både Danmark og Sverige har hentet en vis inspiration til de nationale krav i UEFA's arenakrav, fordi kravene til stadion skal være i overensstemmelse med de krav, UEFA opstiller for deltagelse i de europæiske turneringer.

Ifølge DBU blev de nye regler lavet i samarbejde med klubberne, da det er i høj grad dem, der er berørt, og ifølge Divisionsforeningen er der ofte en høringsproces, hvor klubberne diskuterer og kommer med anbefalinger. Også i Sverige har klubberne været inddraget, og ifølge SvFF er kravene til stadionser mere en blot en tilpasning til UEFA's krav. Kravene er formuleret ud fra en intern proces og demokratiet i fodboldbevægelsen, hvor eliteklubber, distrikter og bestyrelsen i SvFF sammen skaber rammerne. Dialog har også fundet sted i Norge, hvor man ifølge NFF aldrig kunne have indføre kravene, hvis det var kommet højlydte protester fra klubberne.

Kritikken af forbundenes anlægskrav

DBU har oplevet en vis kritik fra kommunerne af kravene til stadionanlæg og peger i den forbindelse på, at kravet til tilskuerkapacitet har fået mest kritik. Men også kravet om varme under banen bliver set som omkostningstungt blandt kommuner og klubber.

”Der er kommuner, der kontakter os og er utilfredse med de krav, vi stiller. Selvfølgelig er der noget økonomi i de her krav, som kommunen skal finde på en eller anden måde, men det er ikke noget, vi har stor debat med kommunerne om.”

Henrik Andersen, afdelingsleder, DBU Turneringer og Licens, DBU

Divisionsforeningen har endnu ikke oplevet, at en klub ikke har kunnet rykke op på grund af kravene. Det er Divisionsforenings vurdering, at det snarere vil være andre krav end anlægskrav, der vil kunne forhindre en klub i at rykke op eller få licens. Både DBU og Divisionsforeningen mener grundlæggende, at klubberne og kommunerne selv må træffe valget, om de vil deltage fodbold på højeste niveau efter de gældende regler. Endvidere afviser DBU muligheden for at differentiere i kravene i forhold til, om klubben eller kommunen ejer stadion. En lignende opfattelse har NFF, der mener, at samme retningslinjer skal gælde alle klubber. Desuden mener DBU, at de prøver at opstille nogle realistiske krav, hvor de fleste kan være med.

NFF erkender, at det har været kritik fra kommunernes side af de omkostninger, som påføres dem gennem licenskravene, men peger på, at forbundet arbejder for klubberne og ikke kommunerne.

I den forstand erkender forbundet også, at de udøver et vist pres på kommunerne, og ifølge NFF har der været et politisk pres for at reducere kravene, ved at borgmestre har prøvet gå sammen mod forbundets krav. Forbundet har besvaret kritikken med, at det er fodboldens krav, og at fodbolden bestemmer disse – ikke kommunerne. Ifølge NFF har meldingen til kommunerne været, at de enten er nødt til at acceptere kravene eller at lade den lokale klub spille en lavere række eller uden for kommunen.

I Sverige vurderer SvFF, at kritikken mod kravene fremkom i 2012, da kommunerne blev opmærksomme på, at implementeringen i 2014 nærmede sig. Der var et udbredt ønske fra kommunerne om, at forbundet i god tid skulle informere og diskutere stadionudviklingen, men ifølge SvFF har kommunerne forskellige økonomiske betingelser, og at det kan være svært for kommunerne at prioritere kravene fra idrætten over for andre ønsker. Ifølge SvFF har kravet om overdækkede siddepladser været det mest udfordrende for kommunerne og klubberne at indfri, og at et antal kommuner har ment, at kravene er for hårde.

Dispensationsmuligheder

Selvom alle forbund har krav til stadionser, så fremhæver DBU, Divisionsforeningen og NFF, at der findes muligheder for at dispensere for kravene.

DBU fremhæver desuden, at forbundet ikke opstiller krav fra den ene dag til den anden eller forventer, at alt står klart til næste sæson. Men DBU har sagt fra, når forbundet over en årrække er blevet lovet forbedringer af forholdene, uden at der er sket noget. DBU mener, at dette kan være konkurrenceforvridende, fordi der er andre klubber, som bruger ressourcer på at forbedre deres stadionfaciliteter.

”Vi har ikke oplevet endnu, at en klub ikke kunne rykke op, fx på grund af kravene, og det skyldes også, at man får nogle omfattende dispensationer i forbindelse med det første år, man rykker op.”

Claus Thomsen, direktør, Divisionsforeningen

I Norge fremhæver forbundet, at der er mulighed for at udarbejde en handlingsplan, hvor klubber og kommuner angiver, hvordan stadionet skal blive godkendt inden for en rimelig tidsperiode, hvilket ifølge NFF er et par år. NFF mener også at have forståelse for den kommunale budgetproces.

Fra 2014 træder nye krav til stadions i kraft i Sverige, hvilket allerede har fået konsekvenser for én klub, Ängelholms FF, der som tidligere nævnt er nødt til at spille sine hjemmekampe på Olympia i Helsingborg – 30 kilometer væk. SvFF syntes, det er trist, at klubben ikke kan spille sine hjemmekampe i sin hjemkommune, men fremhæver, at de har respekt for foreningens beslutning. Ifølge SvFF var forbundet i 2008, da beslutningen om de nye stadionkrav blev vedtaget, overbevist om, at man meldte dem ud i god tid, og at der derfor var tid og mulighed for klubberne og kommunerne til at implementere kravene.

I Norge opererer forbundet med det fleksible krav i forhold til kapacitet, at minimumkapaciteten skal være det gennemsnitlige tilskuertal fra den seneste sæson, hvilket betyder, at klubberne i lidt videre udstrækning selv kan bestemme, hvilken stadionkapacitet de ønsker at have. Dog skal der være minimum 3.000 siddepladser, og højst 40 pct. af et stadions totale kapacitet må være ståpladser i Tippeligaen.

I Danmark er kravene mindre fleksible. Divisionsforeningen mener således, at fleksible krav ikke vil være en fordel i et langsigtet perspektiv, fordi Danmark har en opadgående tilskuertrend (se rapportens vurdering af tilskuerudviklingen i afsnittet ’DBU’s krav til kapacitet i sammenligning med tilskuertallene’). Heller ikke DBU støtter fleksible krav som et fremskridt, da forbundet ser stadionkravene som led i en bredere målsætning om at øge tilskuertallene til kampene.

”Hvis man har et mål om have 10.000 tilskuere i snit, og så går det ikke at bygge stadion til 4.000 mennesker.”

Henrik Kjær Jensen, sikkerhedschef, DBU Turneringer og Licens, DBU

I Sverige har man diskuteret fleksible krav, men udgangspunktet har været, at fodbolden skal have fælles krav og fælles ønsker. Ifølge SvFF har der konsensus herom i processen.

Nye krav til stadionanlæg

DBU fremhæver, at en række krav løbende bliver justeret. Det kan være krav, der har rod i internationale regler, eller regelændringer, som sker på baggrund af teknologiske nyskabelser.

Ifølge Divisionsforeningen skal klubber i 1. divisionen have varme i banen eller adgang til et stadion med varme i banen fra sæsonen 2014/15. Fra 2017/18 skal alle klubber have varme i banen med mulighed for en kortere dispensation.

I Norge peger forbundet på, at det bliver svært at få nye anlægskrav realiseret, da tilskuergennemsnittet er faldet siden 2009. Imidlertid kan nye krav fra UEFA resultere i, at disse krav bliver implementeret i Norge, da bestyrelsen i det norske forbund har sagt, at alle Tippeligaen-stadioner skal kunne arrangere kampe i UEFA's klubturneringer. NFF peger endvidere på, at UEFA har overvejet at hæve det generelle krav om lysanlæg til 1.300-1.400 lux, og det vil i givet fald være en udfordring.

I Sverige er der ifølge SvFF en kontinuerlig dialog inden for fodbolden om, hvordan næste trin kan se ud. Lige nu er der ingen nye krav planlagt. I stedet skal 2014-kravene indarbejdes. Men i 2016 vil man muligvis vurdere, om der er behov for ændringer.

Indflydelsen på beslutningerne

DBU peger på, at klubberne har indflydelse på stadionkravene, og er der ønsker om ændringer, laver forbundet en indstilling til DBU's administration. Det er derefter administrationen, som tager beslutning om at ændre kravene, eller om at sende indstillingen videre til bestyrelsen, hvis der er tale om mere indgående ændringer.

Ifølge DBU bliver beslutninger, der har stor økonomisk betydning for klubberne og kommunerne, taget af bestyrelsen, mens mindre justeringer bliver besluttet af administrationen. Eksempelvis var det ifølge DBU et delvist klubønske at kræve varme i banen blandt 1. divisionsklubberne, fordi klubberne ønskede at gøre 1. division mere professionel. I Sverige var repræsentanter fra Allsvenskan, Damallsvenskan, Superettan og 2. division med, da forbundet tog beslutningen om, at indføre krav til stadionanlæg.

Ifølge Divisionsforeningen er der ofte en høringsproces omkring kravene til stadion, hvor klubberne diskuterer mulighederne for at ændre eller stramme kravene. Det findes også et udvalg, Udvalget for professionel fodbold, hvor man blandt andet diskuterer og anbefaler stadionkrav.

"Som det er nu, er det i høj grad klubberne selv, som er med og bestemmer på deres klubmøder. Og hvis de har nogle ønsker om noget, så laver man en indstilling til DBU's administration, som bringer den videre til bestyrelsen, hvis det er mere indgående ændringer."

Henrik Andersen. afdelingsleder, DBU Turneringer og Licens, DBU

Selvom klubberne i Norge ikke har været direkte involveret i processen omkring udvikling af kravene, har klubberne ifølge NFF ment, at det var den eneste vej at gå.

Samfundsargumenter for anlægskravene

Stadionkravene bliver primært begrundet ud fra fodboldforbundenes ønsker om at have optimale og internationalt acceptable rammer, og det er næppe en overfortolkning at hævde, at sportens egeninteresser er drivkraften, når kravene defineres og forsvares. Men i interviewene inddrager organisationerne også bredere samfundsøkonomiske, sociale og kulturelle argumenter for deres stadionkrav.

”Et superligahold er med til at markedsføre byen, men derudover så bygger et superligahold jo ofte oven på en stor fodboldklub, som har en række sociale, sundhedsmæssige positive effekter og derudover, så, bidrager man jo med en række arbejdspladser, omsætning, skatter og afgifter”

Claus Thomsen, direktør, Divisionsforeningen

En lignende argumentation møder man hos SvFF, som fremhæver, at fodbold spiller en betydelig rolle som mødested for både aktive udøvere og tilskuere, og at fodbolden er en vigtig faktor i stort set hver eneste by i Sverige. Desuden peger SvFF på, at foreningslivet bidrager med demokratisk dannelse, og at en succesfuld eliteklub i en kommune skaber en større interesse blandt børn og unge for at deltage.

Det centrale samfundsbetonede argument i Norge er ifølge NFF prestige. Mange kommuner ønsker at have en klub, som spiller på højeste niveau, og har indset, at der ikke findes nogen genvej hertil. Ifølge NFF fremhæver mange kommuner også, at det er vigtigt at kunne fremvise et fint stadion, når kampene bliver sendt på landsdækkende tv. NFF nævner i den forbindelse, at det ikke er god reklame for kommunen i de tilfælde, hvor forbundet har været nødt til at flytte en klubs kampe ud af kommunen. Dette har ifølge NFF resulteret i, at klubben er kommet tilbage, efter at der er blevet bygget et nyt stadion.

Forbundene medfinansiering af anlægsinvesteringer

De tre lande har sammenlignelige puljer, der bidrager til udviklingen af stadionanlæg. Ifølge DBU findes der ikke umiddelbart planer om andre finansieringsmuligheder.

I Danmark giver Divisionsforeningens Udviklingspulje ifølge Divisionsforeningen ca. 4,5 mio. kr. om året til stadionforbedringer af den ene eller anden art, fx storskærme og tilskud til varme i banen. Puljen retter sig mod de 24 klubber, der deltager i de to bedste rækker for herrer. Ifølge DBU findes der ikke umiddelbart planer om andre finansieringsmuligheder, men forbundet vil ikke afvise, at det kan komme.

I Norge startede satsningen på anlæg på alvor i 2000, og af det overskud, der kom efter landsholdets deltagelse i EM i Belgien/Holland 2000, gik 7 mio. norske kr. til en anlægsfond, hvor klubber-

ne, specielt topklubberne, kan ansøge om økonomisk støtte til opførsel af blandt andet lysanlæg og varme i banen. Ifølge NFF har forbundet de sidste 12-13 år givet ca. 17 mio. norske kroner i støtte til stadionudvikling – penge, som forbundet har fået fra UEFA's Hat Trick-fonde.

Sverige har en anlægskomiteé, der hvert år støtter forskellige projekter med i alt 4 mio. svenske kr. Ifølge SvFF går pengene ikke udelukkende til eliteprojekter, men også til andre projekter, fx kunstgræsbaner.

Konklusion og perspektivering

Undersøgelsen dokumenterer, at dansk fodbold under DBU i sammenligning med håndbold (DHF) og ishockey (DIU) har de mest formaliserede og omfattende krav til opvisningsanlæg i de bedste rækker. De formelle krav til anlæg i håndbold og ishockey er således beskedne i en sammenligning med kravene i Norge og Sverige.

Fodboldens stadionkrav kan bedre sammenlignes med kravene i de øvrige skandinaviske lande, selv om der visse forskelle. Blandt andet stikker kapacitetskravene i dansk fodbold ud i international sammenhæng ved ikke kun at være højere end i Norge, Sverige og Holland, men også i forhold til UEFA's højeste kravkategori – kategori 4, hvor der er et krav om 8.000 i kapacitet.

Eftersom fodbolden har de mest formaliserede krav til opvisningsanlæg, er det næppe overraskende, at flere kommuner angiveligt har oplevet et pres for at stille opvisningsanlæg til rådighed fra fodbolden, hvad enten man har peget på, det kom fra DBU eller mere typisk: gennem de lokale eliteklubber. 38 pct. af de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, angiver, at de har oplevet et pres fra DBU, mens 65 pct. har oplevet et pres fra klubber. I absolutte tal har 18 kommuner oplevet et pres både fra DBU og den lokale klub. Få kommuner har oplevet et pres fra DHF og DIU, og få kommuner har også oplevet et pres fra et andet forbund. Derimod har 47 pct. af kommunerne, der har deltaget i undersøgelsen oplevet et pres fra andre lokale eliteklubber end fodbold-, håndbold- og ishockeyklubber om at stille opvisningsanlæg til rådighed. Blandt disse finder man blandt andet idrætsgrene som volleyball, gymnastik og svømning.

Selvom mange kommuner har oplevet et pres fra idrætten om at stille opvisningsfaciliteter til rådighed, viser undersøgelsen også, at 74 pct. af de danske kommuner, der har besvaret spørgeskemaet, i nogen eller i høj grad mener, det er en kommunal opgave at investere i anlæg målrettet eliteidræt. For kommuner, der har én eller flere klubber på eliteniveau, er det ikke mindre end 85 pct., der tilslutter sig synspunktet. Undersøgelsen viser også, at næsten 60 pct. af alle kommuner mener, at eliteidrætten i høj eller i nogen grad, tillægges stor værdi i kommunen, og at det derfor har høj politisk prioritet at stille gode faciliteter til rådighed. Forholdsvis få kommuner mener omvendt, at eliteidrætten slet ikke eller kun i ringe grad tillægges stor værdi.

Samlet tyder besvarelserne på, at eliteidrætten har en rimeligt god stilling i langt de fleste af de 54 kommuner, der har besvaret spørgeskemaet. Dette kan have forstærket opfattelsen i klubber og forbund af, at det er muligt at få kommunerne til at finansiere de anlægskrav, man vedtager, uden selv at bidrage med økonomiske midler i større omfang.

Danmark stiller samme krav til antallet siddepladser (3.000) som i Norge og Sverige, mens kravet om 10.000 tilskuere i samlet kapacitet stikker ud. I Norge er kravet mere tilpasset efter de lokale forhold og faktiske tilskuertal, mens man i Sverige kun har en begrænsning i antallet af ståpladser ud over kravet om 3.000 siddepladser.

Af interviewet med DBU fremgår det tydeligt, at kravet om en kapacitet på 10.000 tilskuere i gennemsnit i Superligaen blandt andet bygger på en ambition om at øge tilskuergennemsnittet. Selvom Superligaen i denne sæson 2013/14 viser tendenser på et opadgående trend, er det tydeligt, at en del klubber ikke har et gennemsnit, der er i nærheden af kravene til kapacitet. Fodbolden må nødvendigvis opstille mål med sin virksomhed, men både af kommentarerne i spørgeskemaundersøgelsen og interviewet med DBU fremgår det, at der er kritik fra kommunerne ad kravene til kapacitet, selv om det kun i mere beskeden grad fremgår af selve spørgeskemaundersøgelsen.

Undersøgelsen viser, at kommuner har investeret over 260 mio. kr. i anlæg målrettet eliteidræt siden 2007, og at der er afsat næsten 100 mio. kr. i planlagte investeringer. Samlet er der blevet investeret ca. 1. mia. siden 2007. Ser man på de opvisningsanlæg, som også indgik i Idans rundspørger fra 2005 og 2007, er der i disse anlæg i alt blevet investeret ca. 3,1 mia. kr. siden 2000.

Selvom andre aktører har investeret i opførelse af opvisningsanlæg, er kommunen den aktør, der ifølge denne undersøgelse har taget og stadig påtager sig det største økonomiske ansvar. Man må dog i den forbindelse tage forbehold for investeringer, som kommunerne ikke har oplyst om eller kun i begrænset omfang givet oplysninger om.

Selvom man i kommunerne generelt tillægger eliteidrætten betydning, og kommunerne i vid udstrækning ser investeringer i anlæg målrettet eliteidræt som en kommunal opgave, mener det store flertal af kommunerne, at forbund og klubber også burde bidrage økonomisk til realiseringen af deres anlægskrav. 70 pct. af kommuner mener, at klubber og forbund i høj eller i nogen grad skal bidrage økonomisk på baggrund af deres krav. Ser man kun på de kommuner, som har en eller flere elitelubber inden for kommunegrænsen, er mønstret endnu tydeligere. Hele 79 pct. mener, at klubberne i høj eller i nogen grad bør bidrage økonomisk i forbindelse med investeringer, og 82 pct. peger på forbundene. Det bør i denne forbindelse nævnes, at både klubber og forbund har bidraget til investeringer, men generelt er disse bidrag forholdsvis små i sammenligning med kommunernes investeringer.

Interviewene med fodboldforbundene viser begrænset vilje til at diskutere mulige alternativer til de nuværende regler. Både DBU og NFF peger på, at man må være indstillet på at opfylde en række krav, hvis man vil spille fodbold eller have en klub på det højeste niveau. Forbundene giver således udtryk for en forventning om, at stadionejerne, hvilket i stor udstrækning er kommunerne, må betale for større anlægsinvesteringer. Et lignende billede tegner sig på lokalt niveau, hvor en embedsmand peger på, at kommunerne godt kan blive spillet lidt ud mod hinanden. Ifølge undersøgelsen har 58 pct. af kommunerne (31 kommuner) valgt at investere i anlæg for at imødekomme krav eller ønsker fra klub eller specialforbund. 22 kommuner har ifølge spørgeskemaundersøgelsen imødekommet ønsker om krav fra fodbolden.

I Sverige har Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tjent som en fælles stemme for kommunerne mod idrættens forbund. I Norge prøvede kommuner at gå sammen for at blive en fælles stemme mod det norske fodboldforbund – uden held. Ifølge interviewerne findes det er netværk mellem de anlægsansvarlige i kommunen, der er under udvikling, og som måske på længere sigt kunne

blive en aktør. Det er således påfaldende, hvor lidt lokalt modspil der er til især DBU's krav, uanset hvad man i øvrigt måtte mene om dem.

Til gengæld viser interviewene, at kommuner, klubber og forbund generelt deler den opfattelse, at klubberne har stor betydning for den enkelte kommunes identitet og branding. Dette stemmer ikke blot overens med forskning på området, men kan måske også bidrage til at forklare, hvorfor DBU's krav kun i begrænset omfang er blevet udfordret: Kommunerne ligger til dels i et konkurrenceforhold med hinanden og er heller ikke i stand til at udfordre fodboldens selvforståelse, da man dybest set deler den.

Da ingen af de interviewede kommuner angiveligt har solid dokumentation for effekterne i forhold til branding og identitet, risikerer investeringerne i anlæg målrettet eliteidræt at blive styret af følelser og fornemmelser. Man kan derfor overveje, om man i forbindelse med fremtidige kommunale investeringer bør søge mere uafhængig dokumentation.

I sidste ende er det i sagens natur kommunalpolitikernes ansvar at afgøre, hvilke anlægsinvesteringer man beslutter sig for. Men man kan diskutere, i hvilken grad opfyldelsen af ønsker og krav fra den lokale eliteidræt er en kommunal opgave, eller om idrætten selv bør påtage sig et større medansvar for finansieringen. Endvidere kan man rejse spørgsmålet, om mere lempelige krav til stadionkapacitet i sidste ende også ville være en fordel for klubberne, da halvtomme stadioner næppe medvirker til en god atmosfære eller et godt tv-produkt, hvilket som beskrevet tidligere i rapporten er et af formålene med DBU's kapacitetskrav.

Som minimum må man diskutere, om det er holdbart og rimeligt, hvis forbund kan udstikke bekestelige anlægskrav uden at tage hensyn til lokale forhold eller til dem, der typisk finansierer anlægene, dvs. kommunerne og deres skatteborgere. Dette er, som denne rapport viser, ikke kun en dansk diskussion, men en generel debat om forholdet mellem det offentlige og den organiserede idræt.

Litteratur

Ibsen, Bjarne & Eichberg, Henning (2006) *Dansk idrætspolitik. Mellem frivillighed og statslig styring*. Idrættens Analyseinstitut, København

Ibsen, Bjarne (2006) *Kommunal idrætspolitik. Mellem folkeoplysning og velfærd*. Idrættens Analyseinstitut, København

Ibsen, Bjarne (red.) (2009) *Nye stier i den kommunale idrætspolitik*. Idrættens Analyseinstitut. København.

Moen, Olof (1992). *Från bollplan till sportcentrum. Idrottsanläggningar i samhällsbyggande under 100 år*. Byggeforskningsrådet, Stockholm

Sjöblom, Paul (2006) *Den institutionaliserade tävlingsidrotten. Kommuner, idrott och politik under 1900-talet*. Stockholms Universitet, Stockholm.

Wøllekær, Johnny (2009) Odense Kommune – En by uden flagskibe er leverpostej. Odenses idrætspolitiske sporskifte i: Ibsen, Bjarne (red.) *Nye stier i den kommunale idrætspolitik*. Idrættens Analyseinstitut. København

Wøllekær, Johnny (2010) *Tidens krav er sportens krav – studier i kommunal idrætspolitik 1900-50*. Odense: Byhistorisk Udvalg

Hjemmesider

Krav fra fodbold

Dansk Boldspil-Union

http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/turneringer/SL_Manual_13-14.pdf

http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/turneringer/1DIV_Manual_13-14.pdf

http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/klublicenssystem/2013-2014/Elitedivisionen%20Licensmanual%202013-14.pdf

Norges Fotballforbund

http://ekstranett.fotball.no/Documents/Klubblisens_menn/Klubblisenskapitlene/Lisenskriterier%20-%20Infrastrukturkriterier%20menn.pdf es Fotballforbund

http://ekstranett.fotball.no/Documents/Klubblisens_menn/Klubblisenskapitlene/Lisenskriterier%20-%20Infrastrukturkriterier%20menn.pdf

<http://ekstranett.fotball.no/Documents/Toppserien/Klubblisens/Lisenskriterier%20-%20Infrastrukturkriterier.pdf>

Svenska Fotbollförbundet

http://fogis.se/imagevault/images/id_84774/scope_o/imagevaulthandler.aspx

http://fogis.se/imagevault/images/id_84776/scope_o/imagevaulthandler.aspx

http://fogis.se/imagevault/images/id_84775/scope_o/imagevaulthandler.aspx

Koninklijke Nederlandse Voetbalbond

http://www.fcgroningen.nl/fileadmin/user_upload/archief/Pdfs/Handboek%20Competitiezaken%202013-2014.pdf

BeNe League

<http://www.beneleague.com/data/2013-2014/reglementen/competitiereglement-13-14-nl.pdf>

UEFA

http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/competitions/Regulations/01/94/62/40/1946240_DOWNLOAD.pdf

http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefa/Others/84/03/26/840326_DOWNLOAD.pdf

<http://www.fai.ie/PDF/UEFAStadiumInfrastructureRegulations2010.PDF>

Krav fra håndbold

Svenska Handbollsförbundet

http://www.handboll.info/ImageVaultFiles/id_5779/cf_273/Bilaga%206b.PDF

Norges Håndballforbund

<http://www.handball.no/p1.asp?p=1874>

Det Europæiske Håndboldforbund

http://ebook.eurohandball.com/2013-regulations-EHFCUPM/EHFCUPM/Regulations_EHFCup.pdf

<http://ebook.eurohandball.com/2013-regulations-MCL/>

<http://ebook.eurohandball.com/2013-regulations-WCL/> <http://ebook.eurohandball.com/2013-regulations/>

Krav fra ishockey

Danmarks Ishockey Union

<http://www.hockeyligaen.dk/uploads/Regel-%20%20casebook%202010-2014%20-%20samlet%20version%201%200.pdf>

Norges Ishockeyforbund

<http://www.hockey.no/anlegg/Documents/Sertifisering%20av%20ishaller%20Eliteserien%20senior.pdf>

Svenska Ishockeyförbundet

http://www.swehockey.se/ImageVault/Images/id_362/ImageVaultHandler.aspx

Interview

Kommuner

Aalborg Kommune

Erik Kristensen, områdechef – Fritid

Jørgen Smed, økonomichef, Økonomi og Faciliteter

Holstebro Kommune

Lisbeth Madsen, chef for Sport og Fritid

John Mikkelsen, elitekoordinator

Slagelse Kommune

Per Andersen, afdelingsleder Fritid

Silkeborg Kommune

Alf Christensen, idrætsinspektør

Viborg Kommune

Lars Stentoft, direktør, Kultur, Service & Events

Ole Brandt Pedersen, sekretariatschef, Kultur, Service & Events

Forbund**Dansk Boldspil-Union**

Henrik Andersen, afdelingsleder, DBU Turneringer og Licens

Henrik Kjær Jensen, sikkerhedschef, DBU Turneringer og Licens

Norges Fotballforbund

Ole Myhrvold, anlægschef

Svenska Fotbollförbundet

Raul Björk, formand, anlægskomiteén

Øvrige**Divisionsforeningen**

Claus Thomsen, direktør

Appendiks 1

Idrættens Analyseinstitut
Kanonbådsvej 4A
1437 København K
Tlf.: +45 3266 1030
Fax: +45 3266 1039
E-mail: idan@idan.dk
www.idan.dk

København, den 5. august 2013

Eliteidrættens krav til offentlige opvisningsanlæg

Idrættens Analyseinstitut (Idan) samarbejder med Institutionen for Idrætsvidenskab ved Malmø Universitet og med støtte fra Lokale og Anlægsfonden om en undersøgelse af eliteidrættens krav til offentlige idrætsanlæg.

Formålet med undersøgelsen er at skabe overblik over og belyse samspillet mellem eliteidrættens ønsker og kommunernes beslutningsprocesser. Projektet har udelukkende fokus på de anlæg, som anvendes til eliteidræt og primært på opvisningsanlæg til fodbold, håndbold og ishockey. For kommuner, der ikke har eliteanlæg/klubber inden for disse idrætsgrene, vil der dog også være en række mere generelle og holdningsmæssige spørgsmål, som vi håber, I vil besvare.

De indhentede oplysninger vil blive brugt til nyhedsbreve og artikler hos Idan samt i forbindelse med en ph.d.-afhandling om de store opvisningsanlæg i Danmark og Sverige. Vi præsenterer de første resultater fra undersøgelsen på konferencen 'Idrættens største udfordringer III' i Vejen Idrætscenter den 4.-5. september. Læs mere her: <http://www.idan.dk/da/Nyheder/a380vejen2013.aspx>

Alle de indsamlede besvarelser vil blive behandlet **anonymt**, og ingen personer, kommuner, klubber eller anlæg vil fremgå med navns nævnelse i forbindelse med afrapporteringen af spørgeskemaundersøgelsens resultater.

Selve spørgeskemaet, der er vedhæftet som Word-fil, indeholder 10 spørgsmål og kan besvares på **ca. 10 min.** Du bedes besvare spørgsmålene på vegne af din kommune. Skulle der være spørgsmål, som du mener, at andre i forvaltningen har mere indsigt i, er du velkommen til at diskutere dem med vedkommende eller videresende spørgeskemaet.

Vi vil sætte stor pris på at modtage det besvarede spørgeskema senest **den 16. august 2013**.

Når du/I har besvaret spørgeskemaet, gem da venligst ændringerne i Word-dokument og send det retur til Idan ved at besvare mailen eller skrive en ny til: idan@idan.dk

Hvis du/I har spørgsmål til ovenstående, er du/I velkomne til at kontakte undertegnede. På forhånd tak for hjælpen.

Med venlig hilsen

Jens Alm, projektleder, ph.d.-stipendiat
Idrættens Analyseinstitut
Tlf. 32 66 10 35
E-mail: jens.alm@idan.dk

Lau Tofft-Jørgensen, analytiker
Idrættens Analyseinstitut
Tlf. 32 66 10 31
E-mail: lau.tofft@idan.dk

Krav til og investeringer i opvisningsanlæg

1. De fleste specialforbund stiller en række krav til de opvisningsanlæg, der bliver brugt til kampafvikling. For visse idrætsgrene er der i de senere år sket en række ændringer af kravspecifikationerne til opvisningsanlæg, der benyttes af eliteklubber i de øverste divisioner. Vi er interesserede i at vide, om I har oplevet øget interesse eller eventuelt pres fra henholdsvis lokale divisionsklubber og/eller specialforbund i forhold til at udbygge og forbedre større opvisningsanlæg i jeres kommune.

Har kommunen siden 2007 oplevet et pres fra *specialforbund* i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, der lever op til de krav, der stilles inden for følgende idrætsgrene?

Idrætsgren	Forbund (Ja/Nej)
Fodbold	☐ ja ☐ nej ☐ ikke relevant
Håndbold	☐ ja ☐ nej ☐ ikke relevant
Ishockey	☐ ja ☐ nej ☐ ikke relevant
Andet: 	☐ ja ☐ nej ☐ ikke relevant

Har kommunen siden 2007 oplevet et pres fra *klubber* i forhold til at stille opvisningsanlæg til rådighed, der lever bedre op til de krav, der stilles inden for følgende idrætsgrene?

Idrætsgren	Klub (Ja/Nej)	Hvis ja, hvilken/hvilke klub/klubber og niveau
Fodbold	☐ ja ☐ nej ☐ ikke relevant	
Håndbold	☐ ja ☐ nej ☐ ikke relevant	
Ishockey	☐ ja ☐ nej ☐ ikke relevant	
Andet: 	☐ ja ☐ nej ☐ ikke relevant	

2. Har kommunen siden 2007 valgt at investere i opvisningsanlæg for at imødekomme krav fra klub eller specialforbund?

☐ Ja, tilføj venligst hvilke investeringer til hvis krav og hvilke anlæg:

☐ Nej

Evt. uddybende kommentar:

3. Har kommunen siden 2007, ud over de ovenfor nævnte investeringer, valgt at investere i anlæg for at imødekomme den lokale eliteidræts ønsker?

☐ Ja, tilføj venligst hvilke investeringer til hvis ønsker og hvilke anlæg:

☐ Nej

Evt. uddybende kommentar:

4. Et af de specialforbund, hvis krav til eliteanlæg har været debatteret offentligt, er Dansk Boldspil-Unions (DBU) krav til fodboldstadioner.

I det følgende spørger vi til, om kommunen opfatter det som rimeligt, at alle klubber (uanset økonomi og tilskueropbakning) skal have et anlæg til rådighed, der lever op til de nedenstående specifikationer, hvis de skal have tilladelse til at spille i en af følgende rækker:

Superliga:

I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om en tilskuerkapacitet på 10.000 pladser, heraf 3.000 overdækkede siddepladser, på stadioner, der benyttes af klubber i fodboldens Superliga?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om, at der er varme under banen på stadions, der benyttes af klubber i fodboldens Superliga?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

1. division:

I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om en tilskuerkapacitet på 4.000 pladser, heraf 300 overdækkede siddepladser, på stadions, der benyttes af klubber i fodboldens 1. division?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om, at der er varme under banen på stadions, der benyttes af klubber i fodboldens 1. division?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

Elitedivision (kvinder):

I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om en tilskuerkapacitet på 2.000 pladser, heraf 200 overdækkede siddepladser, på stadions, der benyttes af klubber i fodboldens elitedivision for kvinder?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

I hvilken grad er det rimeligt at stille krav om varme under banen på stadions, der benyttes af klubber i fodboldens elitedivision for kvinder?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

Relevans af kravene

5. I hvilken grad opfatter I ønsker og krav (fra eliteklubberne og specialforbund) til opvisningsanlæggene, som rimelige i forhold til det behov, I reelt oplever i jeres kommune?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

6. I hvilken grad har ønsker og krav (fra eliteklubberne og specialforbund) bidraget til at udvikle og forbedre standarden af opvisningsanlæg i kommunen?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

Finansiering af opvisningsanlæg

7. I hvilken grad ser I investeringer i opvisningsanlæg målrettet eliteklubber som en kommunal opgave?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

8. I hvilken grad bør *eliteklubber* bidrage økonomisk i forbindelse med opførsel og forbedringer af opvisningsanlæg til eliteidræt?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

9. I hvilken grad bør *specialforbund* bidrage økonomisk i forbindelse med opførsel og forbedringer af opvisningsanlæg til eliteidræt som udføres på baggrund af deres krav, der kræver større investeringer i opvisningsanlæg?

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

Politisk opbakning til eliteidræt

10. Det er forskelligt fra kommune til kommune, hvordan den politiske opbakning er i forhold til at prioritere faciliteter der sikrer gode forhold for eliteidrætten. Vi er derfor interesseret i at vide, hvordan I vurderer den politiske opbakning til eliteidrætten i jeres kommune. I hvilken grad er I enige i det følgende udsagn:

“Eliteidrætten tillægges meget stor værdi i kommunen, og det har derfor høj politisk prioritet at stille gode faciliteter til rådighed for eliteidrætten.”

☐ I høj grad ☐ I nogen grad ☐ Hverken eller ☐ I ringe grad ☐ Slet ikke ☐ Ved ikke

Evt. uddybende kommentar:

Mange tak fordi du tog dig tid til at svare!

Gem venligst ændringerne i dette Word-dokument og send det retur til Idan ved at besvare mailen eller skrive en ny til: idan@idan.dk

Appendiks 2

Idrættens Analyseinstitut
Kanonbådsvej 4A
1437 København K
Tlf.: +45 3266 1030
Fax: +45 3266 1039
E-mail: idan@idan.dk
www.idan.dk

København, den 21. juni 2013

Eliteidrættens krav til større idrætsanlæg

Idrættens Analyseinstitut arbejder sammen med Institutionen for Idrætsvidenskab ved Malmø Universitet og med støtte fra Lokale og Anlægsfonden på at skabe et overblik over eliteidrættens krav til offentlige idrætsanlæg.

Undersøgelsen skal belyse samspillet mellem eliteidrættens ønsker til større idrætsanlæg og kommunernes beslutningsprocesser – og den efterfølgende økonomi og anvendelse af faciliteterne. Projektet har udelukkende fokus på anlæg til eliteidræt/opvisning.

De indhentede oplysninger vil bl.a. blive brugt i forbindelse med et ph.d.-studie af eliteidrætsfaciliteter i Danmark og Sverige, samt til nyhedsbreve og artikler i regi af Idrættens Analyseinstitut. Vi præsenterer de første resultater fra undersøgelsen på konferencen 'Idrættens største udfordringer III' i Vejen Idrætscenter, den 4.-5. september. Se en omtale af projektet på www.idan.dk/da/idanprojekter/projektmalmoe.aspx.

Undersøgelsen bygger delvist på eksisterende data fra tidligere Idan-rundspørger på en række faciliteter i 2005 og 2007, og vi har i forbindelse med vores research desuden indhentet en række generelle oplysninger om idrætsfaciliteter, som er hjemmebane for ét eller flere elitehold inden de største professionelle sportsgrene.

Med denne henvendelse søger vi at få et yderligere nuanceret og opdateret billede, og vi beder jer kontrollere og eventuelt rette de nedenstående oplysninger samt om muligt at tilføje manglede oplysninger.

Vi vil være meget taknemmelige for jeres medvirken og håber, det er muligt for jer at besvare skemaet inden den 29. juni 2013.

Tøv ikke med at kontakte undertegnede, hvis I har spørgsmål til spørgeskemaet eller undersøgelsen. På forhånd tak for hjælpen.

Med venlig hilsen

Jens Alm, projektleder
Idrættens Analyseinstitut
Tlf. 32 66 10 35
E-mail:

Lau Tofft-Jørgensen, analytiker
Idrættens Analyseinstitut
Tlf. 32 66 10 31
E-mail: lau.tofft@idan.dk

Navn på anlæg

Generelle oplysninger

	Svar	Supplerende kommentar
Navn på anlæg:		
Først taget i brug:		
Kapacitet: Ståpladser: Siddepladser: VIP-pladser: Andet:		
Opdeling af ejerskab for anlægget: (Er en del af anlægget er ejet af andre end kommunen?)		
Eventuelle ændringer i ejerskabet siden 1995:		

Større anlægsinvesteringer

Hvilke større investeringer/forbedringer (+20.000 kr.) er der foretaget i anlægget siden 1995?:	Angiv årstal for hver enkelt større investering, samt prisen	Finansieringskilde(r) i kr. f.eks. kommune, klubber, fond, privat, firma, person, osv.
Eventuelle større planlagte fremtidige investeringer/forbedringer (+20.000 kr.):	Angiv årstal for hver enkelt større planlagt investering, samt prisen	Finansieringskilde(r) i kr. f.eks. kommune, klubber, fond, privat, firma, person, osv.

Drift og brugere

Driftsherre: (Er dele af anlægget drevet af andre end kommunen?)		
Eventuelle ændringer af driftsherre siden 1995:		
Eliteklubber der benytter anlægget på nuværende tidspunkt:		
Anlægget benyttes til dagligt af andre end eliteklubber:		

Lejevilkår og -afgift

Opkrævet leje af eliteklub: (eks. pris per kamp, pris per år, pris på baggrund af klubbens samlede aktiviteter i kommu- nen)		
Lejevilkårene giver eliteklub- ben følgende råderet over an- lægget: (eks. fri adgang til anlægget året rundt, kun for kampafvikling, prioritet i for- hold til andre brugere, eks. mulighed for forhåndsbooke eller aflyse/flytte andre bruge- re, i forbindelse med fremtidli- ge aktiviteter)		
Lejevilkårene giver eliteklub- ben følgende kommercielle rettigheder til anlægget: (eks. navne- og sponsorrettigheder, catering og udskænkning, etc.)		
Lejevilkårene for eliteklubben inkluderer følgende service- ydelser i forbindelse med brug af anlægget: (eks. vand, rengø- ring, forbrug af el/varme/gas, vedligeholdelse, etc.)		

Appendiks 3

(Tilsendt af DBU)

Tilskuerstatistik – 3F Ligaen – Basissæsonen 2012/13

Periode: 04.08.12 - 21.04.13

Tilskuere	2012/13	2011/12	2010/11	2009/10	2008/9
1) Samlet antal tilskuere i hele perioden	8710	11064	9491	10223	*5329
2) Højeste tilskuertal (22.09.12 KoldingQ – Vejle BK)	281	854	272	258	*408
3) Laveste tilskuertal (21.04.13: Vejle-B93/HIK/Skjold)	28	30	30	50	*85
4) Gennemsnitligt antal tilskuere	97	123	109	118	126

* Ikke optælling fuld sæson

Tilskuere

Klubber:	Hjemme	Total	Gns	Højeste	Laveste
1) Fortuna (1)	1.393	2.166	155	226	115
2) KoldingQ (8)	1000	1.821	111	281	60
3) TFC (2)	965	1.743	107	854	100
4) Brøndby (4)	912	1.864	101	140	67
5) OB (5)	850	1.847	94	200	58
6) BSF (6)	846	1.686	94	125	
7) B93/HIK/Skjold (%)	842	1.573	94	112	52
8) B1913 (%) 703	1.660	78	170	54	
9) Skovbakken (3)	665	1.543	74	116	46
10) Vejle B (9)	534	1.517	59	100	28

*Tal i parentes er klubbens placering i sæsonen 2011/12 ift tilskuerantal. (%) er oprykker.

Tilskuere fordelt på alle kampe	2012/13	2011/12	2010/11	2009/10	*2008/9
1) 0 – 99 tilskuere	49 kamp(e)	50	47	45	12
2) 100 – 199 tilskuere	38 kamp(e)	33	32	38	13
3) 200 – 299 tilskuere	3 kamp(e)	4	5	5	3
4) > 300	0 kamp(e)	3	0	2	1

* Ikke optælling fuld sæson

Forbehold for fejl eller manglende indberetninger til Ritzau

Appendiks 4

(Tilsendt af DBU)

Tilskuerstatistik – 3F Ligaen – Slutspil 2012

3F LIGA SLUTSPIL 2013

Periode: 27.04.13 – 09.06.13

Tilskuere i slutspillet	2013	2012	2011	2010	2009
1) Samlet antal tilskuere i slutspillet	1964	2044	2361	2141	2817
2) Højeste tilskuertal (09.06.13 Brøndby – Fortuna)	514	350	350	512	874
3) Laveste tilskuertal (04.05.13 Skovbakken – OB)	58	58	80	75	85
4) Gennemsnitligt antal tilskuere	<u>164</u>	170	196	178	235

Tilskuere

Klubber:	Hjemme	Total	Gns	Højeste	Laveste
1) Brøndby (3)	715	1.156	238	514	100
2) OB (%)	499	803	166	312	85
3) Fortuna (2)	453	1.141	151	189	118
4) Skovbakken (1)	297	828	99	167	58

*Tal i parentes er klubbens placering i slutspillet 2013 ift tilskuertal i slutspillet. (%) var kval.spilhold i sæsonen 2012/13.

Tilskuere fordelt på hjemmekampe	2013	2012	2011	2010	2009
1) 0 – 99 tilskuere	3 kamp(e)	3	1	4	1
2) 100 – 199 tilskuere	7 kamp(e)	4	6	4	5
3) 200 – 299 tilskuere	0 kamp(e)	4	2	3	4
4) > 300	2 kamp(e)	1	3	1	2

Forbehold for fejl eller manglende indberetninger til Ritzau

Appendiks 5

Spørgeguide

Forbund (DBU, NFF og SvFF)

Generelle spørgsmål

- Hvorfor har I krav til stadion i de bedste rækker?
 - a) Baggrund?
 - b) Inspiration?
- Hvordan har I kommet frem til jeres krav?
 - a) Inspiration fra UEFA eller andre lande?
 - b) Spurgt klubber?
 - c) Spurgt kommuner?
- Hvilke er argumenterne?
- Hvordan opfatter I jeres dialog med stadionejere, herunder kommuner, når kraven fra forbundet skal implementeres?
- Føler I, at I kan påvirke kommunerne til at investere i anlæg målrettet eliteidræt?
 - a) Hvilke argumenter har I?
 - b) Hvilke middel bruger I?
- Hvordan ser I på det faktum, at en tredje part (kommuner) ejer mange stadions i Superligaen og øvrige divisioner, der er omfattet af jeres krav, når I formulerer/implementer krav til stadion for klubber i jeres licensregler?
 - a) Påvirker de jeres beslutninger?
 - b) Problematisk? Hvorfor?
 - c) Uproblematisk? Hvorfor?
- Hvilken rolle synes I kommunerne skal/bør have i forhold til elitefodbold?
- Hvad betyder klubberne for respektive kommune?
- Hvilken dialog med kommunerne finder sted i forbindelse med stadionkravene?
- Hvilke krav vurderer I, bliver opfattet som de mest udfordrende at indfri?
 - a) Hvorfor tror I, at de krav bliver oplevet som de mest udfordrende?
- Hvilke reaktioner har I fået på kravene?
 - a) Fra klubber?
 - b) Fra kommuner?
- Findes der planer om nye krav eller en modificering af de eksisterende krav?

- Findes det krav, der været diskuteret, men som I ikke har implementeret?
 - a) Hvorfor er de krav ikke blevet implementeret?

Økonomi

- Hvem/hvilke finansierer opvisningsanlæg i Norge/Sverige?
- Har I overvejet modeller for medfinansiering af stadionombygninger eller udvidelser i tilknytning til jeres krav til stadioner?
 - a) Hvem/hvilke skal i givet fald bidrage økonomisk?
 - b) Skal forbundet bidrag økonomisk?
 - c) Kigger I på at udvikle en anlægsfond, hvor klubber/kommuner der omfattes af jeres krav kan ansøge om økonomisk støtte?
 - d) Hvorfor/Hvorfor ikke?
- Mener I at klubberne får en bedre økonomi, hvis de opfylder jeres krav til stadion?
- Hvilken dokumentation har I for, at jeres krav til stadion også er det økonomisk mest givtige for klubberne og for stadionejeren?
- Kunne man forestille sig, at det ville være bedre med mere fleksible krav? På et økonomisk og tilskuermæssigt plan?

Appendiks 6

Spørgeguide

Kommuner/anlægsansvarlig

Generelle spørgsmål

- Hvilken relation har I til XX?/Hvordan vil I beskrive er relation med XX?
 - a) Har relationen været den samme under alle år?

- Har I oplevet krav fra klubben?
 - a) Hvornår?
 - b) I hvilken sammenhæng?
 - a) Hvad synes I om de?
 - b) Er kraven blevet opfyldt?
 - c) Hvorfor? Hvorfor ikke?

- Har I oplevet krav fra DBU?
 - a) Hvornår?
 - b) I hvilken sammenhæng?
 - c) Hvad synes I om kravene fra DBU?
 - d) Er kraven blevet opfyldt?
 - e) Hvorfor? Hvorfor ikke?

- Opfatter I, at kravene har haft eller vil få positive/negative effekter på klub/kommune?

- I hvilken udstrækning har I imødekommet krav fra DBU?
 - a) Hvor meget har det kostet?
 - b) Kun kommunale penge?
 - c) Hvor meget har DBU's krav betydet for udviklingen af stadion i jeres kommune?
 - d) Ville I have lavet lignende investeringer uden DBU's krav?

- Hvilke krav har I oplevet, som det/de mest udfordrende at indfri?
 - a) Hvorfor?

- Mener I, at DBU's kravspecifikationer bør blive ændret/modificeret?
 - a) Hvilke krav?
 - b) Hvorfor?

- Hvordan opfatter I dialogen med DBU?
 - a) Findes det nogen?
 - b) Føler I, at I kan påvirke DBU og deres krav?
 - c) Hvad kan blive bedre?
 - d) Er det rigtigt, at DBU indirekte skal bestemme over et kommunalt stadion?
 - e) Ønsker I at i højere grad at blive involveret, når kravene til stadion udvikles?

Økonomi

- Har kravene resulteret i ændrede lejevilkår for klub/klubber?
 - a) Hvad synes klubben i givet fald om det?
 - b) Dækker klubbens leje stadions faktiske omkostning?
 - c) (Betalder klubben/klubberne den reelle markedspris, eller findes der subventioner?)
- Har finansieringsmodeller blevet overvejet for at finansiere krav fra forbund?
 - a) Hvilke økonomisk rolle har klubben haft?
 - b) Skal forbundet tage et større økonomisk ansvar?
 - c) Hvilke overvejelser gør kommunen sig i forhold til kommunalfuldmagt/statsstøtteregele, når den bygger til et professionelt selskab?

Politik

- Har det været en debat i kommunen/byrådet om DBU's krav eller udmøntningen heraf?
 - a) For og imod?
 - b) Har det været politisk muligt at sige nej til investeringer for at imødekomme krav?
- Hvilken betydning har klubben for kommunen, og hvad findes af dokumentation?
 - a) Brandingmæssigt?
 - b) Økonomisk?
 - c) Andre formål?
- Har et imødekomme af DBU's krav resulteret i, at I har været nødt til at lave omprioriteringer inden for det idrætspolitiske område?
 - a) Elite vs. bredde?
 - b) Mellem foreninger?
 - c) Organiseret idræt vs. selvorganiseret?
 - d) Andre omprioriteringer?

Kommuner med U-21

- Hvilke investeringer i stadion gennemførte I til U-21?
- Havde I kendskab til alle UEFA's krav, og hvilke investeringer I var nødt til at lave, da I ansøgte om at blive vært for U-21?
- Hvordan var informationen fra DBU?
- Har I efterfølgende haft brug for de investeringer, I lavede i forbindelse med U-21?
- Bidrog DBU eller UEFA til finansieringen af stadioninvesteringer?
- Hvilke krav opfattede I som de mest omfattende?
- Hvilke krav opfattede I som de mest nødvendige?